

Spis treści

EDUKACJA HUMANISTYCZNA

- ▷ *Wiesława Krajewska, Krystyna Rutyńska* — Rozumienie czytanego tekstu 3

WSPOMAGANIE ROZWOJU DZIECI I MŁODZIEŻY

- ▷ *Aleksandra Błażęberg, Janet Barnstable, AT&T* — Konkurs Global Virtual Classroom 2010/2011 10
- ▷ *Krystyna Witkowska* — Scenariusze lekcji wychowania do życia w rodzinie 20
- ▷ *Barbara Babiarz, Joanna Szawłowska* — Jak żyć w przyjaźni? 31

WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE

- ▷ *Alicja Zawłocka* — Program autorski *Jak skutecznie rozwijać pamięć i koncentrację uwagi dzieci w wieku przedszkolnym* 55

POLECAMY NAUCZYCIELOM

- ▷ Polecamy... (recenzje) 99

Gdyński Kwartalnik Oświatowy

Wydawca: Gdyński Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, ul. Słowackiego 53, 81-392 Gdynia, tel./fax 58 620 53 46, e-mail: godn@sni.edu.pl, strona internetowa: www.sni.edu.pl/godn

Adres redakcji: Gdyński Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, ul. Słowackiego 53, 81-392 Gdynia, tel./fax 58 620 53 46, e-mail: godn@sni.edu.pl, strona internetowa: www.sni.edu.pl/godn

Redaktor naczelny: Elżbieta Wójcik

Zespół redakcyjny: Aleksandra Błażęberg, Tadeusz Bury, Iwona Chojnacka, Krystyna Ciesielska, Elżbieta Cymerys, Joanna Gawron, Waldemar Kotowski, Wiesława Krysztofowicz, Anna Kulińska, Daniela Maćkiewicz, Ewa Madziąg, Piotr Malecha, Elżbieta Mazurek, Izabela Niezgoda, Krystyna Skalska, Katarzyna Szmuksta, Grażyna Szotrowska, Balbina Wawrzyniak, Ewa Włoch, Renata Wolińska, Izabela Zaworska, Małgorzata Zygmunt

Okładka: Anna Tarasiewicz

Druk: Format XL, www.formatxl.pl

Skład: Zbigniew Mielewczyk, tel. 58 350 96 62, e-mail: mielewczyk@gmail.com

Redakcja zastrzega sobie prawo redagowania i skracania tekstów oraz zmiany ich tytułów. Nie zwraca tekstów artykułów niezamówionych.

Wiesława Krajewska, Krystyna Rutyska

Rozumienie czytanego tekstu

W związku z Rokiem Czesława Miłosza proponujemy materiał umożliwiający ćwiczenie umiejętności maturalnej – czytanie ze zrozumieniem, oparty na tekście Noblisty, związanym z przekładem „Trenów” Jana Kochanowskiego na język angielski. Test ten można wykorzystać w klasie I szkoły ponadgimnazjalnej podczas omawiania twórczości Jana z Czarnolasu lub w klasie maturalnej w ramach powtórzeń.

Rozumienie czytanego tekstu

Przeczytaj uważnie tekst, a następnie wykonaj zamieszczone pod nim zadania. Odpowiadaj jedynie na podstawie tekstu i własnymi słowami – chyba że w zadaniu polecono inaczej. Udzielaj tyłu odpowiedzi, o ile jesteś proszona/y.

Czesław Miłosz „Treny” w przekładzie Barańczaka i Heaney’a

1. Dwóch wybitnych poetów przełożyło na angielski szesnastowiecznego poetę polskiego, którego czyta się, jakby był naszym współczesnym. Wyjątkowość dokonania Stanisława Barańczaka i Seamus’a Heaney’a jako tłumaczy Jana Kochanowskiego polega na tym, że dzięki ich sztuce translatorskiej zapominamy o różnicach mentalności, a „Treny” jawią się nam jako dzieło o wielkiej sile poetyckiej.
2. „Treny” przedstawiają emocjonalną reakcję poety na tragedię, jaką była utrata młodziutkiej córki Urszuli. Odwieczne pytanie „Dlaczego?” pada z ust chrześcijanina, którego wyobraźnię ukształtowały humanizm i spory religijne i którego już nawiedziły wątpliwości, jakie można by nazwać nowożytnymi. Tren to gatunek literacki, kierujący się określonymi regułami, które skodyfikowali cenieni w Renesansie twórcy z Juliuszem Cezarym Scaligerem na czele — francuskim uczonym włoskiego pochodzenia, piszącym po łacinie, czyli w języku całej ówczesnej wykształconej Europy. Według owych reguł, tren ma opłakiwać śmierć kogoś, kogo określano jako *persona gravis*, a więc osoby szeroko znanej i zajmującej wysoką pozycję w społeczeństwie — monarchy, księcia, biskupa. Poeta opłakujący wierszem utratę nikomu nieznaną małą Orszulki narażał się na zarzut czytelników, że wykroczył poza przyjętą konwencję. Jednak niezupełnie, bo w dużym stopniu zachował strukturę trenu. I to właśnie temu balansowaniu na granicy konwencji, a właściwie jej naruszeniu, „Treny” zawdzięczają swą poetycką energię. Zastosowana w nich technika artystyczna wydaje się nam znajoma, ale w roku 1580, kiedy cykl się ukazał, tak nie było.
3. „Treny” napisane zostały po polsku; polszczyzna wypracowała — pod wpływem średnio-wiecznej łaciny — system wersyfikacyjny, oparty na metrum sylabicznym i rymie. System ten odpowiadał naturze polszczyzny z jej stałym akcentowaniem wyrazów na przedostatniej

sylabie — podobnie jak w języku włoskim. Mimo to, polscy poeci (tak jak ich sąsiedzi Węgrzy) przez długi czas pisali przede wszystkim po łacinie. Kochanowski jest wspaniałym poetą „złotego środka”, poetą trzeźwości i równowagi, ogromnie różniącym się od swych następców w wieku XVII, z ich barokowymi dziwactwami, kwiecistym stylem i gorliwym katolicyzmem. W literaturze polskiej reprezentuje epokę harmonii i mądrych politycznych kompromisów.

4. Dziewiętnaście wierszy tworzących „Treny” wydaje się — mimo rymów — spontaniczną ekspresją smutku; tymczasem są one w istocie starannie przemyślanym cyklem, którego autor korzysta ze swego szerokiego czytania. Przywołując w otwierającym cykl utworze „wszyscy lży Heraklitowe”, Kochanowski przyjmuje, że znamy legendę o Heraklicie oplakującym los swego miasta. W innym wierszu Śmierć zabiera córkę poety w zaświaty pod władaniem Plutona (Hadesa) i jego żony Persefony. Współczesny czytelnik może sięgnąć po słownik kultury antycznej, by przypomnieć sobie rodzinne sprawy starożytnych bogów i przekonać się, iż Persefona była władczynią świata umarłych:

*O prawo krzywdy pełne! O znikomych cieni
Sroga, nieubłagana, nieużyta ksieni!*

Zaświaty Starożytnych nie były miejscem stosownym dla duszy chrześcijanina. Mimo to poeta wyznaje w Trenie X, że nie wie, co stało się ze zmarłą córeczką i rozważa różne możliwości — odpowiadające zarówno wyobrażeniom chrześcijan, jak i pogan, włącznie z pobyt w filozoficznej krainie dusz-idei.

*Orszulo moja wdzięczna, gdzieś mi się podziła?
W którą stronę, w którąś się krainę udała?
Czyś ty nad wszystkie nieba wysoko wniesiona
I tam w liczbę aniołków małych policzona?
Czyliś do raju wzięta? Czyliś na szczęśliwe
Wyspy zaprowadzona? Czy cię przez teskliwe
Charon jeziora wiezie i napawa zdrojem
Niepomnym, że ty nie wiesz nic o płaczu mojem?
Czy, człowieka zrzuciwszy i myśli dziewicze,
Wzięłaś na się postawę i piórka słowicze?
Czyliś się w czyścju czyścisz, jeśli z strony ciała
Jakakolwiek zmazeczka na tobie została?
Czyś po śmierci tam poszła, kędys pierwszej była,
Niżej się na mą ciężką żalność urodziła?
Gdziekolwiek jest, jeśliś jest, lituj mej żalności,
A nie możesz li w onej dawnej swej całości,
Pociesz mię, jako możesz, a staw się przede mną
Lubo snem, lubo cieniem, lub marą nikczemną!*

5. Podoba mi się ów obraz duszy wiezionej w łodzi po rzece w zaświatach, pojonej wodą zapomnienia o ziemskiej egzystencji. Są tu jednak także aluzje czysto literackie, jak choćby nawiązanie do opowieści z Owidiuszowych „Przemian” o Filomeli, która, ścigana przez króla Tereusa, została zmieniona w słowika.

Cykl trzyma się schematu przepisane go dla trenów. Rozpoczyna się od opisu rozpacz po stracie dziecka, przechodzi do wyliczenia zasług i zalet zmarłej osoby, a kończy poszukiwaniem duchowej pociechy. Orszula miała w chwili śmierci dwa i pół roku, więc przedstawienie jej wyjątkowych talentów poetyckich — Kochanowski nazywa ją „ucieszną śpiewaczką, Safo słowieńską” — wydaje się hiperbolą, trybutem spleconym wymaganiom gatunku. Pocieszenia szuka poeta najpierw w Mądrości, potem w apostrofie do muzy — „złotowłosej Erato”. Chodzi tu o Mądrość, o jakiej pisali stoicy. Człowiek, który ją posiadał, staje się odporny na

kaprysy Fortuny, uwalnia się od zmartwień i lęku. Mądrość stoicka różni się przeto znacznie od Mądrości Starego Testamentu, która podobna jest raczej Bożemu atrybutowi („Pan mnie stworzył, swe arcydzieło, jako początek swej mocy, od dawna, od wieków jestem stworzona, od początku, nim ziemia powstała”, Księga Przysłów, 8, 22–23). Kochanowski głosi pochwałę filozofii stoickiej i w niej szuka pocieszenia, ale wkrótce przyznaje, że jej wymagania przerastają jego możliwości. Przez całe życie na próżno starał się dojść do stoickiej mądrości.

*Nieszczęśliwy ja człowiek, którym lata swoje
Na tym strawił, żebych był ujźrzał progi twoje!
Terazem nagle z stopniów ostatnich zrzuty
I między insze, jeden z wielu, policzony.*

Ani cnota, ani pobożność nas nie uratują, bo Los jest bezrozumny:

*Nieznajomy wróg jakiś miesza ludzkie rzeczy
Nie mając ani dobrych, ani złych na pieczy.*

6. Badacze literatury chcą czasem widzieć w „Trenach” humanistyczną fikcję, nie mającą nic wspólnego z rzeczywistym zdarzeniem, śmiercią córki. Taki sceptycyzm interpretacyjny uważam za zbyt daleko idący, choć niektóre fragmenty zbyt mocno kojarzą się z wzorami klasycznej poezji, rodząc tym samym uzasadnione wątpliwości, zwłaszcza wówczas, gdy ojciec, poeta, chcąc ulżyć swemu cierpieniu, sięga po lutnię i naśladuje Orfeusza, który w poszukiwaniu Eurydyki wybrał się w podróż do podziemnego świata umarłych. To samo dotyczy przypomnienia tragedii Niobe, które pomaga poecie uśmierzyć własny ból. Niobe, dumna z tego, że urodziła siedem córek i siedmiu synów, utraciła dzieci, kiedy znieważyla Apollina. Niezliczone wiersze w różnych językach opiewają scenę, gdy z powodu matczynego bólu Niobe zamienia się w kamień, a z jej łez wytryskuje rzeka.

*Jej bowiem łzy serdeczne skałę przenikają
I przeźroczystym z góry strumieniem spadają,
Skąd zwierzę i ptactwo pije; a ta w wiecznym płynie
Tkwi w rogu skały wiatrom szalonym na wstręcie.
Ten grób nie jest na martwym, ten martwy nie w grobie,
Ale samże jest martwym, samże grobem sobie.
[Tears that flow down in streams where birds and deer
Gather to drink, but she, forever chained
On rocky heights, defies the howling wind.
This tomb keeps no corpse, this corpse keeps no tomb:
Here the room's tenant is the tenant's room.]*

7. Z końcowej części cyklu wynika, że jedynym rzetelnym przewodnikiem po zagadkowym labiryncie cierpienia jest Księga Hioba. Filozofia i literatura świata antycznego zostają odrzucone, a w ich miejsce pojawia się pieśń religijna skierowana ku „wiekuistemu Panu”, zawierająca prośbę o przebaczenie buntowniczych myśli. I jakby w odpowiedzi na tę suplikację, zbiór zamyka krzepiące widzenie zmarłej matki poety. Objawia mu się ona we śnie, trzymając na ręku uśmiechniętą Urszulkę, wyglądającą tak, „jaka więc po paciorek do mnie przychodziła, / Skoro z swego posłania rano się ruszyła”. W długiej przemowie matka opowiada, jak skargi syna przywiodły ją z „krain barzo dalekich” i sprawiły, że postanowiła pospieszyć mu z pomocą. Przeciwwstawia szczęście, jakie Urszula znalazła w Niebie, „frasunkom i żalości” życia doczesnego. Jej mowa jest logiczna, dobrze skonstruowana i nie brak w niej akcentów stoickich (niepoprawny humanista!), mówi bowiem o brzemieniu śmiertelności dźwiganym przez wszystkich ludzi. Czemu więc jej syn sądzi, że jemu akurat najciężej, skoro wszyscy musimy nauczyć się godzić z kondycją ludzką? Matka zdaje się pochwalać umysłowe zatrudnienie syna, owe „lata, / któreś ty niemal wszystkie strawił nad księgami”; radzi mu: „Teraz, mistrzu,

sam się lecz!”, co by wskazywało, że mądrość wyniesiona z książek cieszy się mimo wszystko przychylnością w górze.

8. Seamus Heaney i Stanisław Barańczak zasługują na wielką pochwałę za swój przekład „Trenów” na współczesną angielszczyznę. Dzieło Kochanowskiego jest na tyle bliskie naszemu odczuciu poezji, a temat — na tyle uniwersalny, że trud tandemu Barańczak-Heaney, starającego się nadać mu współczesne brzmienie, należy uznać za usprawiedliwiony.

Tekst opracowany na podstawie: Czesław Miłosz, „*Treny*” w przekładzie Barańczaka i Heaney, [w:] „Tygodnik Powszechny” 1996, nr 26, „Apokryf” nr 9, s. 10–12.

Zad. 1. (1 pkt)

Wykorzystując kontekst, wyjaśnij znaczenie wyrażenia *sztuka translatorska*. (akapit 1.)

.....

.....

Zad. 2. (2 pkt.)

Z jakim zarzutem mógł spotkać się Jan Kochanowski, opłakując w trenach śmierć małej Urszulki, i dlaczego? (akapit 2.)

.....

.....

.....

.....

Zad. 3. (1 pkt)

Wypisz wszystkie cechy poezji Jana Kochanowskiego różniące ją od poezji barokowej. (akapit 3.)

.....

.....

.....

Zad. 4. (1 pkt)

Kim są przywołane w akapicie 4. postaci ze świata starożytnego? Wymień **wszystkie** informacje o nich.

.....

.....

.....

.....

Zad. 5. (1 pkt)

Zacytuj zdanie z akapitu 4. mówiące o kryzysie światopoglądowym poety chrześcijanina.

.....

.....

Zad. 6. (1 pkt)

Na podstawie akapitu 5. wytłumacz pojęcie *aluzji literackiej*.

.....

.....

.....

Zad. 7. (2 pkt.)

Z jakich części składa się, według starożytnych, każdy tren? (akapit 5.)

.....

.....

.....

.....

Zad. 8. (1 pkt)

Jakie cechy zmarłej córeczki wywołują w poecie największy żal? (akapit 5.)

.....

.....

.....

Zad. 9. (1 pkt)

Na podstawie akapitu 5. wyjaśnij, dlaczego filozofia stoicka przerosła możliwości rozpaczającego ojca.

.....

.....

.....

.....

Zad. 10. (1 pkt)

Jak rozumiesz znaczenie metaforycznego zwrotu *sięga po lutnię*? (akapit 6.)

.....

.....

Zad. 11. (2 pkt.)

Dlaczego poeta przywołuje historię Orfeusza i Niobe? (akapit 6.)

.....

.....

.....

.....

Zad. 12. (1 pkt)

Określ funkcję, w jakiej występują przywołane w tekście cytaty.

.....

.....

.....

Zad. 13. (1 pkt)

Wymień **wszystkie** krzepiące argumenty, jakich użyła matka poety, pojawiając się w jego śnie. (akapit 7.)

.....

.....

.....

.....

Zad. 14. (4 pkt.)

Z całego tekstu wybierz i zacytuj **dwie** opinie oraz **dwie** informacje.

Opinie	Informacje
1.	1.
2.	2.

Model odpowiedzi i schemat oceniania do testu czytania ze zrozumieniem

Czesław Miłosz „Treny” w przekładzie Barańczaka i Heaney’a

Numer zadania	Odpowiedzi	Maksymalna liczba punktów	Punkty częściowe
1.	np. sztuka tłumaczenia, sztuka przekładu...	1	0
2.	np. narażał się na zarzut, że wykroczył poza wymogi gatunkowe trenu, gdyż reguły nakazywały, by tren poświęcony był człowiekowi dorosłemu o wysokiej pozycji społecznej;	2	1
3.	np. poezja: złotego środka, trzeźwości i rozważli, harmonii, mądrych politycznych kompromisów;	1	0
4.	Heraklit – opłakuje los miasta, Pluton (Hades) – władca zaświatów, Persefona – żona Plutona, władczyni świata umarłych.	1	0
5.	„Zaświaty starożytnych nie były miejscem stosownym dla duszy chrześcijanina”.	1	0
6.	np. nawiązanie, odwołanie się do innego tekstu, stylu, zjawiska za pomocą określonych sygnałów rozpoznawalnych dla odbiorcy;	1	0

7.	Opis rozpacz po stracie kogoś bliskiego, wyliczenie jego zasług i zalet, poszukiwanie duchowej pociechy.	2 pkt. za 3 części	1
8.	np. jej krótkie życie, wyjątkowy talent poetycki, który przejawiała już w wieku 2,5 lat;	1	0
9.	Zawiodła go wiara w mądrość, cnotę i pobożność, gdyż nie uchroniło go to przed rozpacą i załamaniem światopoglądowym.	1	0
10.	„sięga po lutnię” – tworzy, pisze...	1	0
11.	np. Orfeusz i cierpiący ojciec szukają swoich zmarłych w zaświatach; Niobe i Kochanowski cierpią z powodu śmierci dzieci.	2	1
12.	np. uwiarygodnienie przedstawionych argumentów, udowodnienie czegoś, potwierdzenie czegoś;	1	0
13.	np. w przeciwieństwie do trudów bytu doczesnego życie w niebie jest szczęściem; cierpienie poety (syna) nie jest wyjątkowe, gdyż jest ono stałym elementem egzystencji wszystkich ludzi; przywraca mu wiarę w sens nauki;	1	0
14.	<u>Opinie:</u> – Podoba mi się ów obraz duszy więzionej w łodzi po rzece w zaświatach, pojonej wodą zapomnienia o ziemskiej egzystencji. (akapit 5.) – Taki sceptycyzm interpretacyjny uwzględnam za zbyt daleko idący (...) (akapit 6.) <u>Informacje: np.</u> – Dwóch wybitnych poetów przełożyło na angielski szesnastowiecznego poetę polskiego, którego czyta się jakby był naszym współczesnym. – Cykl trzyma się schematu przepisane dla trenów.	4	1, 2, 3
RAZEM		20 pkt.	

Wiesława Krajewska – V LO w Gdyni
 Krystyna Rutyska – VI LO w Gdyni

Aleksandra Błażęberg, Janet Barnstable, AT&T

Konkurs Global Virtual Classroom 2010/2011

Program Global Virtual Classroom (www.virtualclassroom.org), prowadzony przez Give Something Back Foundation, oraz związany z nim doroczny konkurs na tworzenie stron internetowych przedstawiłam w *Kwartalniku Oświatowym* nr 2 i 3/2010. W minionym roku szkolnym wraz z grupą uczniów Gimnazjum nr 4 w Gdyni po raz wtóry przystąpiłam do wspomnianego konkursu. Tym razem byliśmy liderem drużyny GVC1011, do której należały również grupy z dwóch szkół średnich: St. Paul Lutheran School, Farmington, MO, USA oraz St. Mark's Senior Secondary School, New Delhi, Indie.

Podobnie jak dwa lata wcześniej, członkowie drużyn konkursowych komunikowali się ze sobą za pomocą, m.in., platformy Nicenet (www.nicenet.org), wspólnie ustalali tematy swoich stron oraz planowali działania podejmowane w celu realizacji zadań konkursowych, przedstawionych na stworzonych przez uczniów i nauczycieli stronach internetowych.

Uczniowie Gimnazjum nr 4, którymi kierowałam, podczas pracy nad stronami nabywali podstawowe umiejętności związane z ich tworzeniem. Większość z nich nie miała wcześniejszych doświadczeń w tej dziedzinie – uczyli się posługiwać programami komputerowymi umożliwiającymi kreowanie stron internetowych oraz ich elementów graficznych. Tworzyli banery, tła stron, prezentacje Flash oraz krzyżówki interaktywne. Jednocześnie pracowali nad wyszukiwaniem informacji dotyczących wybranej przez siebie tematyki – przygotowaniem treści stron w języku angielskim. Obydwa kierunki pracy – techniczny i językowy – stwarzały im różnorodne trudności, które pokonywali, podejmując kolejne próby rozwiązywania problemów, mimo napotykanych niepowodzeń. Drużynę naszej szkoły stanowiły dwie grupy uczniów – główna (pracująca nad zadaniami GVC dwa razy w tygodniu, od października 2010 do końca maja 2011) oraz grupa pomocnicza (wykonująca zadania konkursu GVC raz w tygodniu). Ze względu na to, iż nasi partnerzy z New Delhi nie potrafili utworzyć swoich podstron, grupa „główna” wykonywała także strony internetowe, na które wstawiała treści przesłane nam przez partnerów z Indii – teksty, prezentacje, zdjęcia itp. Grupa szkolna z Farmington, USA, przygotowała swoje podstrony w oparciu o szablony opracowane przez lidera drużyny GVC1011 – Gimnazjum nr 4. Do nas należało również utworzenie głównych podstron tematycznych oraz nawigacji dla całej naszej strony ‘Stay Connected!’

Temat wybrany przez naszą drużynę – „Pozostań w kontakcie!” – miał dość szeroki zakres. Uczniowie na swoich stronach odnosili się nie tylko do różnorodnych kontaktów między ludźmi, ludzi z naturą, kontaktów między grupami społecznymi,

organizacjami narodowymi i nacjami. Nie zapomnieli także o duchowym aspekcie życia ludzkiego.

Pracowaliśmy ciężko przez sześć miesięcy, cały czas utrzymując kontakt z naszymi partnerami z USA i Indii. Bardzo dobrze przebiegała współpraca między członkami naszej drużyny – nauczycielami kierującymi pracą uczniów. Często komunikacja (poza platformą Nicenet pomocny okazał się program Skype oraz poczta mailowa) umożliwiła unikanie nieporozumień związanych z tokiem pracy i sprawne jej kontynuowanie. Wzajemne wspieranie się w tworzeniu stron, pracy nad ich kodem HTML oraz stroną językową zaowocowały – również po zakończeniu konkursu utrzymując kontakt z Leanną Johnson, nauczycielką St. Paul Lutheran School, oraz Lakshmi Srinivas, edukatorem St. Mark's Senior Secondary School.

Ku naszej radości, wspólna półroczna mozolna praca, zaangażowanie w wykonanie zadań konkursowych oraz kreatywność zostały nagrodzone przez jury konkursu. Nasza strona 'Stay Connected!' zdobyła drugie miejsce – Silver Award – w kategorii szkół średnich! Cieszymy się tym bardziej, iż niektóre drużyny nie podołały trudom konkursu i nie zdołały doprowadzić swojej pracy do końca.

'Stay Connected!' <http://gvc1011.gvc10.virtualclassroom.org/>

Wyniki konkursu Global Virtual Classroom: <http://virtualclassroom.org/win10.html>

*Aleksandra Błażberg
doradca metodyczny języka angielskiego*

Uczestnicy konkursu¹⁾

Primary team – drużyna ze szkoły podstawowej

Secondary team – drużyna ze szkoły średniej

GVC 2010/2011 Participants

Participating schools in the Global Virtual Classroom Contest

[www.virtualclassroom.org] from around the world

1. John Muir School
Primary team California, USA	7. Percy Julian Middle School
Primary team Illinois, USA
2. John Muir School
Secondary team California, USA	8. Percy Julian Middle School
Secondary team Illinois, USA
3. Blue Mountain Middle School
Primary team New York, USA	9. Forest Park Middle School
Primary team Illinois, USA
4. The Aga Khan Academy
Primary team Kenya	10. Abraham Lincoln Elementary School
Primary team Illinois, USA
5. Tainan Municipal Haidong
Elementary School
Primary team Taiwan	11. Horace Mann Elementary School
Primary teams (4) Illinois, USA
6. Primary School Balatonboglár
Primary team Hungary	12. Ein Ganim School
Primary team Israel
	13. New Roberto Clemente School
Primary team New Jersey, USA

¹⁾ dane ze strony internetowej <http://maps.google.com/maps/ms?ie=UTF8&hl=en&msa=0&msid=105.579.487.809.066.938.718.0004.917babed50b50f9e9&ll=12.554.564,143.4375&spn=159.736.093,350.859.375&z=1&source=embed>

14. Shumway Elementary School
Primary team Arizona, USA
15. Owairoa Primary School
Primary team New Zealand
16. Riverside School
Primary team Czech Republic
17. St. Mark's Public School
Primary team India
18. St. Mark's Public School
Secondary team India
19. School #1
Primary team Russian Federation
20. St. Mary's Anglican Primary
Primary team – Ghana
21. Island Village Montessori School
Primary team Florida, USA
22. Haultain Community School
Primary team Saskatchewan, Canada
23. Harrison Elementary School
Primary team, Indiana, USA
24. Kaunas High School of Art
Primary team Lithuania
25. Elgin Avenue Public School
Primary teams (2) Ontario, Canada
26. St. Peter School
Primary team, Rhode Island, USA
27. Bayou View Elementary
Primary team Mississippi, USA
28. Jordan Road Elementary School
Primary team New Jersey, USA
29. International Community School of Abidjan
Primary team – Cote d'Ivoire
30. Harry S Truman Elementary
Primary team Oklahoma, USA
31. Gifted School Nineveh
Secondary teams (3) Iraq
32. New Frontiers Saturday School
Secondary team South Africa
33. Belvedere Middle School
Secondary team California, USA
34. Chavakali High School
Secondary team Kenya
35. Point Option School
Secondary teams (2) Virginia
36. Rajini School
Secondary teams (5) Thailand
37. Gayaza High School
Secondary teams (2) Uganda
38. Salakhov Gymnasia
Secondary team – Russia
39. Khantymansiysky okrug Krasnoyarsk
Krasnoyarsk Krai Russia
Secondary team Russia
40. Maryknoll Fathers' School
Secondary team Hong Kong, China
41. The British School
Secondary team India
42. Instituto Thomas Jefferson – Gro
Secondary team Mexico
43. Sabine High School
Secondary team Texas, USA
44. **Gimnazjum nr 4, Gdynia**
Secondary team Poland
45. St Paul Lutheran School
Secondary team Missouri, USA
46. Littleton High School
Secondary team Colorado, USA
47. Kisumu Girls High School
Secondary team Kenya
48. Brahmanbaria High School
Secondary team Bangladesh
49. Lenin School
Secondary team Kyrgyzstan
50. Etobicoke School of the Arts
Secondary team Ontario, Canada
51. C S Ramachary Memorial Higher Sec School
Secondary team India
52. Bagdarinsky secondary school
Secondary team Russia
53. Aga Khan Academy
Secondary teams (2) Kenya
54. Kwok Tak Seng Catholic Secondary School
Secondary team Hong Kong, China
55. Manor High School
Secondary team Texas, USA
56. Tajrabwee High school
Secondary team Afghanistan
57. Bi Bi Aisha High School
Secondary team Afghanistan
58. T.I Ahmadiyya Senior High School
Secondary team Ghana
59. Werner-Heisenberg-Gymnasium
Secondary team Germany
60. Shortridge Magnet High School for Law and Public Policy
Secondary team Indiana, USA
61. Penang Free School
Secondary team Malaysia
62. International Children's Computer Center PSI RAS
Secondary team Russia

63. Denmark Empowerment Charter School
Secondary team Wisconsin, USA
64. Philippine Science High School
Secondary teams (2) Philippines
65. Secondary School #18
Secondary team Russia
66. Government Secondary School
Secondary team Nigeria | 67. Gymnasia #57
Secondary team Russia
68. Charter School at Waterstone
Secondary team Florida, USA
69. Gladesmore Community School
Secondary team England, United Kingdom
70. St. Mark's Senior Secondary School,
Janak Puri
Secondary team India |
|--|--|

Janet Barnstable

GVC and GSBI Factsheet:

The Global Virtual Classroom Contest (GVC), a project of the Give Something Back International Foundation (GSBI), is a free, educational website building activity that aspires to empower, enable and connect students around the world by integrating technology into classrooms. GVC aims to teach students three essential skills needed in the 21st century: cross-cultural communication, collaboration and computer skills.

The GVC 2010/2011 contest began October 1, 2010 when teams comprised of three schools from around the world were challenged to begin designing a website. GVC received 93 applications from 23 different countries to participate in the 2010–2011 contest, including participation for the first time from Afghanistan, Iraq, Hungary, and Lithuania. Of those 93 applications, 45 were from schools new to the GVC, with 48 returning participants.

Using Nicenet, an Internet classroom assistant, students began with introductions about themselves and their communities. Nicenet allows students to send personal messages, set up conferencing topics, and share documents or links while under the supervision of their teacher or classroom leader. Some teams chose to go beyond Nicenet and use conferencing tools such as Skype to meet in real time to discuss their project. Optionally some added collaborative online tools such as Webspiration, Stixy Board, blogs and Facebook. These were dependent on school access regulations.

From October to the end of March, teams worked together to plan, design and create their website. Some of the major challenges were communicating with all three schools, encouraging all schools to contribute equally, and setting practical goals while considering each school's schedule. Twenty-one completed websites were submitted for judging on March 31, 2009.

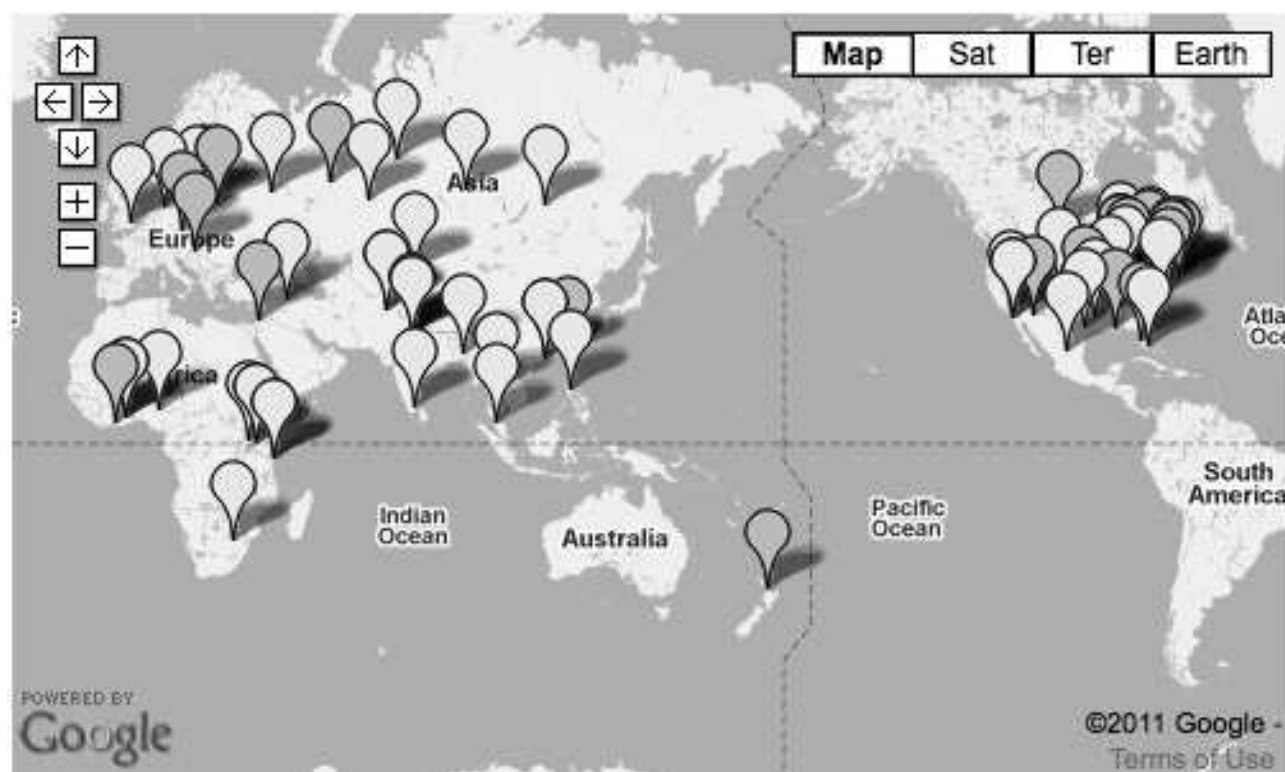
The judging criteria for the contest was based on collaboration, content, presentation and the helping focus. The sites collaboration was judged on student participation and how well the students worked together as a team. The content of the site was judged by the degree of originality of a topic that is entertaining or informative and is appealing to a worldwide audience. The presentation of the information as well as the web layout and navigation was judged. Finally, the new helping focus criterion judged any helpful objective demonstrated through student learning, intercultural relations, or support for a worthy cause.

GSBI is a non-profit 501(c) 3 charitable organization. The purpose of the GSBI Foundation is to provide life-changing, quality educational opportunities to children, young adults, and teachers around the world that will have a lasting impact on their future and that of their families. "Education to Change Lives" aptly sums up our mission!

Breakdown of Participants by Country and State for 2010/2011:

Country	Primary	Secondary	Total
USA	11	15	26
Afghanistan		2	2
Bangladesh		1	3
Canada	3		2
China		2	2
Cote d'Ivoire	1		1
Czech Republic	1		1
Ghana	1	1	2
Hungary	1		1
India	1	4	5
Israel	1		1
Iraq		3	3
Kenya	1	4	5
Kyrgyzstan		1	1
Lithuania	1	1	2
Malaysia		1	1
Mexico		1	1
New Zealand	1		1
Nigeria		1	1
Philippines		2	2
Poland		1	1
Russia	1	6	7
South Africa	1	1	2
Tajikistan		1	1
Thailand		6	6
Uganda		2	2
United Kingdom		1	1

State	Primary	Secondary	Total
Arizona	1		1
California	1	1	2
Colorado		1	1
Florida	1		1
Illinois	7	1	8
Indiana	1		1
Mississippi	4		4
Missouri		1	1
New Jersey	1		1
New York	1		1
Okalahoma	1		1
Rhode Island	1		1
Texas		1	1
Virginia		1	1
Wisconsin		1	1

Global Reach of the Global Virtual Classroom Contest 2010/2011:

Interactive model of contest participation including school names can be found by clicking here.

<http://maps.google.com/maps/ms?ie=UTF8&hl=en&msa=0&msid=105.579.487.809.066.938.718.0004.917babed50b50f9e9&ll=12.554.564,143.4375&spn=159.736.093,350.859.375&z=1&source=embed>

Helping Focus Summary

The helping focus category of the Global Virtual Classroom Contest is to encourage students to focus on demonstrating ways of giving back to an area of need in either their local community or internationally.

Several teams displayed an outstanding helping focus in their websites. A few examples are listed below:

GVC1008, winner of the Grand Prize in the primary level, created by students from Horace Mann School in Oak Park, Illinois, USA and International Community School of Abidjan, Côte d'Ivoire. The website focuses on efforts to bring Bingerville Orphanage in Côte d'Ivoire, "Lace up the digital divide", working to bring computers and the Internet to Bingerville orphanage, Ivory Coast.

GVC1026, Grand prize winners in the secondary level, cooked up a site called "Food for All and All for Food". Following this theme, Philippines made money during the science fair by making and selling food (some of which came from old family recipes), adding to the school's goal to do community outreach work. The funds went to the godparent program to help the school's poorest students. They also gave of themselves in going to different public schools in Metro Manila to teach the arts.

GVC1004, winner of the Second Prize in the primary level participated in multiple service projects during the year. St. Mark's holds SAM [self assessment and management] workshops to "equip Youth with knowledge and skills to help them

become balanced, confident, competent, healthy- in whole contributing citizens.” They also work with physically and mentally challenged. Lincoln school created valentines for the elderly, volunteered at the local food pantry, and raised money for charities. “The Art of Living” website was designed by Abraham Lincoln School in Oak Park, Illinois, USA; Riverside School in Prague, Czech Republic; and St. Mark’s Senior Secondary School, Meera Bagh in New Delhi, India.

GVC1001, Third Prize winners in primary, John Muir School San Diego and Haidong Elementary school Taiwan donated money to build schools through UNICEF and participate in UNICEF’s world math day, marched for peace with UNICEF and also donated money to help Japanese people after the quake and tsunami. Their creation is “Education: Hope for the Future”.

GVC1014, Third Prize winners in secondary, Belvedere Middle School, USA provides kids with free music classes and instruments; Gladesmore School (UK) promote peace to reduce gun and knife crime around London; Percy Julian Middle School remembers others at Christmas by adopting needy families for which they buy and wrap items which the family needs.

GVC1005 received a Merit Award for Multimedia in the primary level. Students from Island Village Montessori School, Florida and Horace Mann School In Illinois created videos and pages with tips about how to be prepared for disasters.

GVC1013 received a Helping Focus Merit Award for their site “Recovery After Disasters”. This team all give back by “cleaning up”. In India, Iraq, and USA, students are involved in community projects to plant trees, clean beaches, restore the damage of war. Students have also joined the UNICEF march for peace. Students were from John Muir School, San Diego, USA; Gifted School Ninevah, Iraq; and St Mark’s Senior Secondary School, Janak Puri in New Delhi, India.

Janet Barnstable
Program Manager
Global Virtual Classroom
www.virtualclassroom.org
Give Something Back International
www.gsbi.org

News Release

For more information:

Phil Coathup
+44 -1527 49 3549
pcoathup@att.com

GLOBAL VIRTUAL CLASSROOM 2010/2011 AWARD WINNING WEBSITES ANNOUNCED

Dallas, Texas, May 2, 2011 — The Give Something Back International Foundation (GSBI) has announced the winners of the 2010/2011 Global Virtual Classroom Contest (GVC) — a free online collaborative learning project that fosters creativity, cross cultural understanding, helping others and teaches IT and website design skills amongst students working together from around the world.

Sponsored by GSBI, the GVC program provides an opportunity for primary and secondary school students from different countries to work with and learn from students in other countries, as they collaboratively design a website on a topic of their choosing. Teams are comprised of either three primary or three secondary schools from different countries. A panel of international judges evaluates the final work and determines the winners.

In September 2010, AT&T* (<http://www.att.com/gen/landing-pages?pid=3309>) announced a \$25,000 contribution to support the Global Virtual Classroom project.

With subjects that range from combating world hunger to bridging the digital divide, and from helping victims of natural disasters to exploring the creative world of music, sites from participating teams show the kind of creativity that can come from putting approximately 2100 students from 23 different countries together in a collaborative endeavor.

Their efforts were judged for content, presentation, collaboration, and a helping focus. The helping focus encourages students to also demonstrate achievement of a helpful objective such as personal, social and/or environmental responsibility or support for a worthy cause.

This year's Grand Prize winner for the primary school category is the "Lacing up the Digital Divide" website created and built by students from Horace Mann School in Oak Park, Illinois, USA and the International Community School of Abidjan, Côte d'Ivoire. The website highlights the importance of bridging the digital divide with innovative approaches as to how to make a positive impact. The team also shares their efforts to support the Bingerville Orphanage in Côte d'Ivoire providing computers, Internet access, books and French website resources to enhance student learning in a very challenging environment.

The Second Place winner in the primary school category is the "The Art of Living" website designed by Abraham Lincoln School in Oak Park, Illinois, USA; Riverside School in Prague, Czech Republic; and St. Mark's Senior Secondary School, Meera Bagh in New Delhi, India.

In Third Place of the primary school category is "Education: Hope for the Future" website presented by John Muir School in San Diego, California, USA; Tainan Municipal Haidong Elementary School in Tainan City, Taiwan; and Aga Khan Academy in Mombasa, Kenya.

The secondary school category's Grand Prize winner is the "Food for All and All for Food" website presented by students at Philippine Science High School in Quezon City, Philippines; Rajini School in Bangkok, Thailand; and Denmark Empowerment Charter School in Denmark,

Wisconsin USA. The website highlights ways to combat world hunger as well as highlights foods from their respective cultures and the influences on cuisine from around the world.

The Second Place winner for the secondary school category is the "Stay Connected!" website developed by St Mark's Senior Secondary School, Meera Bagh in New Delhi, India; St. Paul Lutheran School in Farmington, Missouri, USA; and Gimnazjum No 4 in Gdynia, Poland.

In Third Place of the secondary school category is the "Enter the Creative World of Music" website created by Gladesmore Community School in London, United Kingdom; Percy Julian Middle School in Oak Park, Illinois, USA; and Belvedere Middle School in Los Angeles, California, USA.

Certificates of participation are awarded to all students. Plaques and cash awards are presented to the schools of the winning teams. The Grand Prize award is \$3,000 for the winning primary school team and \$3,000 for the secondary school team. The second place award is \$1,500 for each winning team and the third place award is \$750 to each team. Special Merit awards are also presented for exceptional academic merit, for significant helping focus accomplishments, for creativity, and for the innovative use of multimedia. Merit award winners receive software from Tech4Learning.com.

JoAnn Patrick-Ezzell, the Chairman and one of the co-founders of the Give Something Back International Foundation said, "Beyond the impressive accomplishments of the website projects, we are so pleased that the teams found a myriad of ways to give back to their schools, their communities, and to others around the world in very meaningful ways. This years winners represent wonderful diversity from around the world. They are from: India, United Kingdom, Philippines, Kenya, Czech Republic, Côte d'Ivoire, Poland, Taiwan, and Thailand and, in the U.S. from California, Illinois, Missouri, Wisconsin, New Jersey, and New York. I would also like to express our sincere appreciation to AT&T for their great support of the GVC over the years — their commitment to supporting education projects around the world is truly inspiring."

To view the winning websites visit www.VirtualClassroom.org. Online applications for the 2011/12 program are also available on the site.

Find More Information Online:

Web Site Links:	Related Media Kits:
AT&T Web Site http://www.att.com AT&T Citizenship and Sustainability http://www.att.com/gen/landing-pages?pid=7735 Give Something Back International http://www.gsbi.org Global Virtual Classroom Program http://www.virtualclassroom.org	AT&T Corporate Social Responsibility http://www.att.com/gen/landing-pages?pid=7735 AT&T Aspire http://www.att.com/gen/press-room?pid=2631
Related Releases:	Related Fact Sheets:
AT&T Supports 2010/11 Global Virtual Classroom Program http://www.att.com/gen/press-room?pid=18.582&cdvn=news&newsarticleid=31.242&mapcode=international AT&T Commits \$2 Million to Support High School Retention Goals of the Grad Nation Campaign http://www.att.com/gen/press-room?pid=19.402&cdvn=news&newsarticleid=31.716&mapcode=community mk-att-aspire	AT&T 2009 Citizenship & Sustainability Report http://www.att.com/gen/corporate-citizenship?pid=18.039 Overview of AT&T's Education Commitment http://www.att.com/Common/merger/files/pdf/aspire/overview.pdf

*AT&T products and services are provided or offered by subsidiaries and affiliates of AT&T Inc. under the AT&T brand and not by AT&T Inc.

About AT&T

AT&T Inc. (NYSE:T) is a premier communications holding company. Its subsidiaries and affiliates — AT&T operating companies — are the providers of AT&T services in the U.S. and around the world. With a powerful array of network resources that includes the United States' fastest mobile broadband network, AT&T is a leading provider of wireless, Wi-Fi, high speed Internet, voice and cloud-based services. A leader in mobile broadband and emerging 4G capabilities, AT&T also offers the best wireless coverage worldwide of any U.S. carrier, offering the most wireless phones that work in the most countries. It also offers advanced TV services under the AT&T U-verse® and AT&T | DIRECTV brands. The company's suite of IP-based business communications services is one of the most advanced in the world. In domestic markets, AT&T Advertising Solutions and AT&T Interactive are known for their leadership in local search and advertising.

Additional information about AT&T Inc. and the products and services provided by AT&T subsidiaries and affiliates is available at <http://www.att.com>. This AT&T news release and other announcements are available at <http://www.att.com/newsroom> and as part of an RSS feed at www.att.com/rss. Or follow our news on Twitter at @ATT.

© 2011 AT&T Intellectual Property. All rights reserved. Mobile broadband not available in all areas. AT&T, the AT&T logo and all other marks contained herein are trademarks of AT&T Intellectual Property and/or AT&T affiliated companies. All other marks contained herein are the property of their respective owners.

About Philanthropy at AT&T

AT&T Inc. (NYSE:T) is committed to advancing education, strengthening communities and improving lives. Through its philanthropic initiatives, AT&T has a long history of supporting projects that create learning opportunities; promote academic and economic achievement; and address community needs. In 2010, more than \$148.2 million was contributed through corporate-, employee- and AT&T Foundation-giving programs.

AT&T

Krystyna Witkowska

Scenariusze lekcji wychowania do życia w rodzinie

Scenariusz I

Lekcja dla klasy V szkoły podstawowej.

Temat: Budowa i funkcja układu rozrodczego człowieka.

Treści z podstawy programowej: Podstawowa wiedza dotycząca budowy i funkcjonowania układu rozrodczego człowieka.

Cele lekcji

Uczeń potrafi:

- rozpoznać na schemacie narządy budujące układ rozrodczy męski i żeński;
- prawidłowo nazywać narządy;
- wyjaśnić funkcje poszczególnych narządów;
- wskazać podobieństwa i różnice w budowie i czynnościach układu żeńskiego i męskiego.

Metody pracy:

- kula śniegowa,
- praktyczne działanie,
- pogadanka.

Formy pracy:

- w parach,
- w grupach,
- indywidualna.

Środki dydaktyczne:

schemat budowy narządów rozrodczych żeńskich i męskich, małe rysunki układu rozrodczego żeńskiego i męskiego dla każdego ucznia, zestaw kredek dla każdego ucznia (żółta, pomarańczowa, niebieska i zielona), dla każdej pary uczniów zestaw kartek z wypisanymi rolami, jakie pełnią poszczególne narządy.

Przebieg lekcji

1. Powtórzenie poprzedniej lekcji i omówienie zadania domowego.
2. Nawiązanie do nowej lekcji poprzez przypomnienie dotychczasowych dotyczących rodziny i postawienie pytania: jak powstaje rodzina? Uczniowie w parach przygotowują odpowiedź, następnie 2 pary porównują swoje odpowiedzi i ewentualnie uzupełniają lub weryfikują i dalej metodą „kuli śniegowej” powstaje jedna wspólna odpowiedź na postawione pytanie.

OCZEKIWANA ODPOWIEDŹ: kobieta i mężczyzna zakochują się w sobie, biorą ślub i po jakimś czasie kobieta rodzi dziecko.

Jak do tego dochodzi, poznamy na kolejnych lekcjach. Dzisiaj rozpoczynamy od poznania budowy narządów, które różnią kobietę i mężczyznę. Temat lekcji: Budowa i funkcja układu rozrodczego człowieka.

3. Przedstawiam na dużym schemacie budowę narządów rozrodczych kobiety i mężczyzny. Daję uczniom takie same, ale małe schematy, które kolorują według podawanej przeze mnie instrukcji. Za każdym razem proszę jednego ucznia, aby na dużym schemacie wskazał odpowiedni narząd i wpisał jego nazwę.

Instrukcja:

Układ rozrodczy żeński: 2 jajniki kolorujemy na żółto, 2 jajowody na pomarańczowo, macicę na niebiesko, pochwę na zielono.

Układ rozrodczy męski: 2 jądra kolorujemy na żółto, 2 nasieniowody na pomarańczowo, cewkę moczopłciową na niebiesko, prącie na zielono.

Sygnalizuję, iż kolory oznaczają pewne podobieństwo w funkcjach żeńskich i męskich narządów rozrodczych.

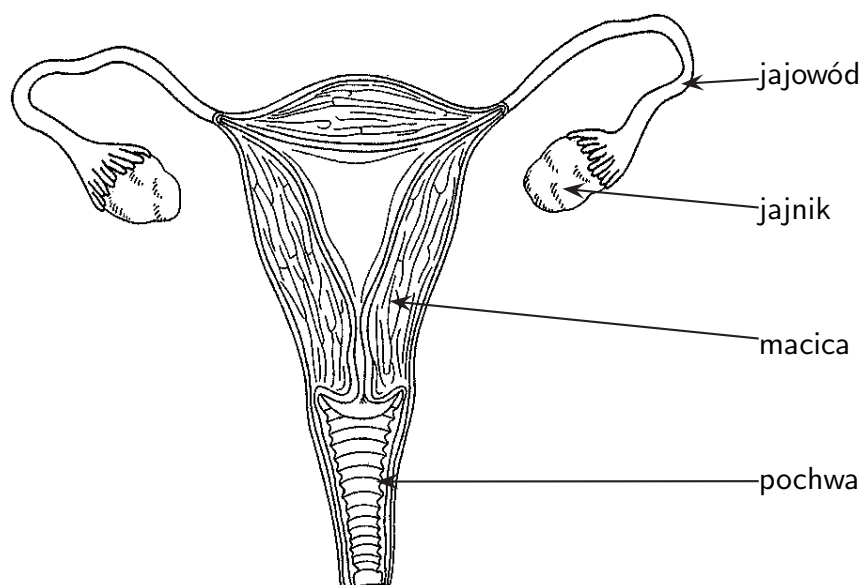
4. Jaką rolę pełnią przedstawione na schematach narządy? Rozdaję uczniom kartki z wypisanymi zadaniami poszczególnych narządów i proszę, aby spróbowali ustalić, jaki narząd jaką pełni rolę (praca w parach).
 - Tu powstają komórki jajowe — jajniki.
 - Tu dochodzi do zapłodnienia komórki jajowej — jajowód.
 - Tu rozwija się płód — macica.
 - Tędy plemniki dostają się do organizmu kobiety — pochwa.
 - Tu powstają plemniki — jądra.
 - Tędy plemniki wędrują do cewki — nasieniowody.
 - Tędy nasienie wydostaje się na zewnątrz — cewka moczopłciowa.
 - Umożliwia zapłodnienie w czasie aktu płciowego — prącie.
5. Każda para prezentuje swoje rozwiązania. Prawidłowe przyczepiamy do dużego schematu umieszczonego na tablicy. Omawiamy podobieństwa w pełnionych zadaniach przez poszczególne narządy żeńskie i odpowiadające im narządy męskie.
6. Podsumowanie lekcji:
 - Jakie narządy budują żeński układ rozrodczy, a jakie męski?¹⁾
 - Jaką rolę pełnią poszczególne narządy?
 - Jakie są podobieństwa w funkcjach poszczególnych narządów męskich i żeńskich?

¹⁾ Nazwy poszczególnych narządów można utrwalić z pomocą zabawy w „węża”. Polega ona na tym, że pierwsze dziecko wymienia jedną nazwę, drugie powtarza tę pierwszą i dodaje drugą, trzecie dziecko powtarza pierwszą oraz drugą nazwę i dodaje trzecią itd.

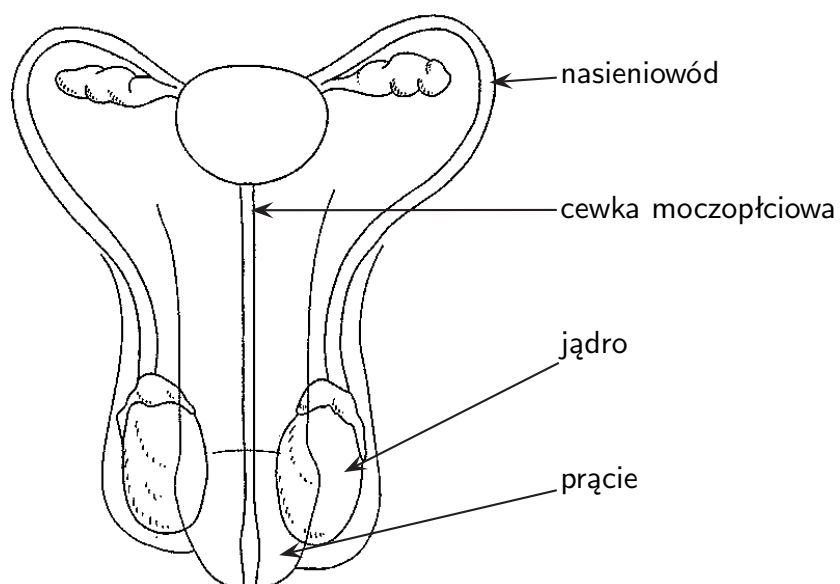
Literatura

Puls życia. Książka nauczyciela do podręcznika „Puls życia 2”, Wydawnictwo Era, Straszyn k. Gdańska 2007

MATERIAŁY POMOCNICZE DLA NAUCZYCIELA²⁾

Układ rozrodczy żeński

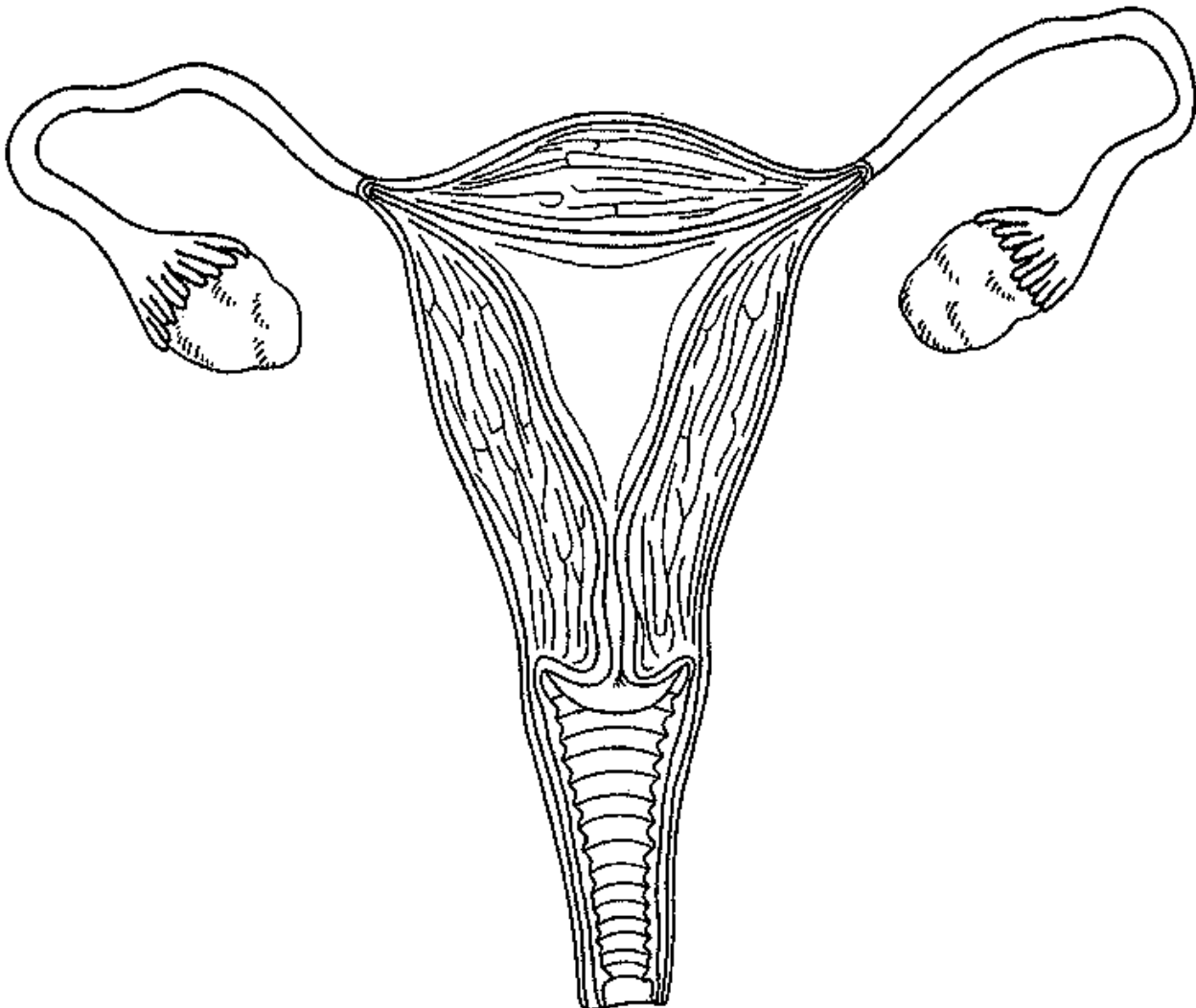

Układ rozrodczy męski

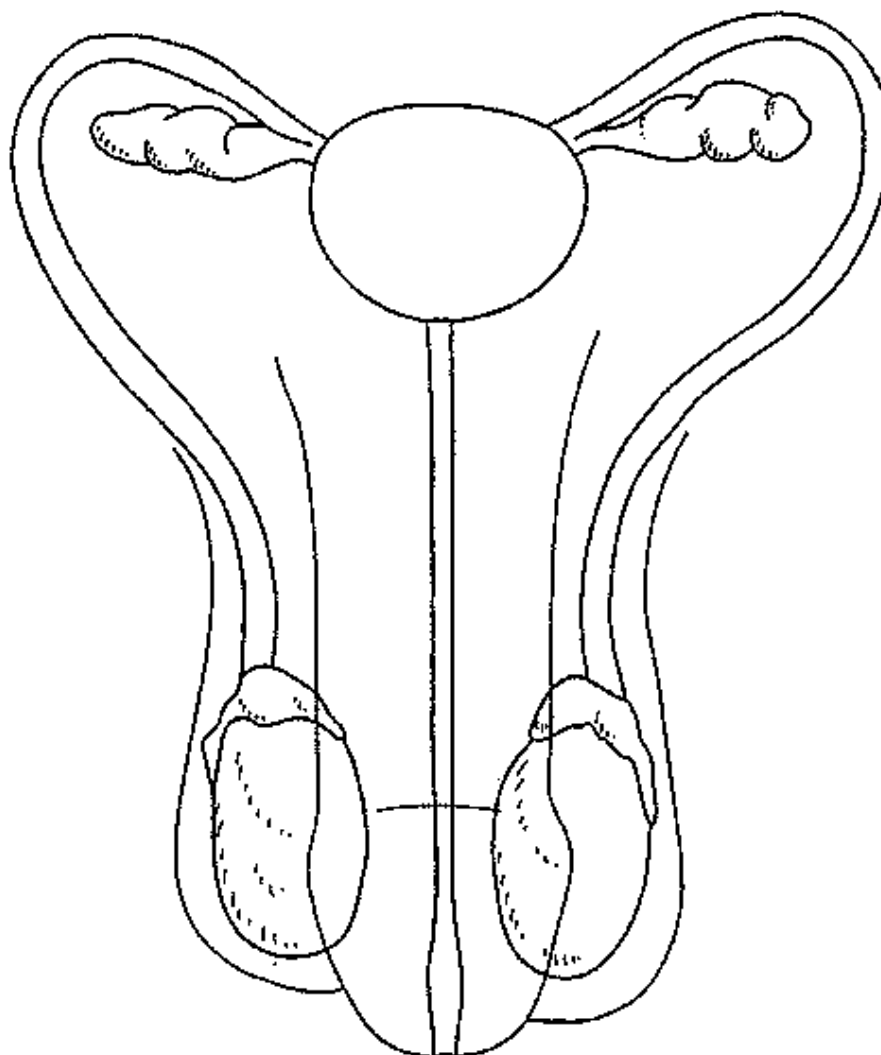
²⁾ Rysunki pochodzą z publikacji *Puls życia. Książka nauczyciela do podręcznika „Puls życia 2”, Wydawnictwo Era, Straszyn k. Gdańska 2007.*

TU POWSTAJĄ KOMÓRKI JAJOWE
TU DOCHODZI DO ZAPŁODNIENIA KOMÓRKI JAJOWEJ
TU ROZWIJA SIĘ PŁÓD
TĘDY PLEMNIKI DOSTAJĄ SIĘ DO ORGANIZMU KOBIETY
TU POWSTAJĄ PLEMNIKI
TĘDY PLEMNIKI WĘDRUJĄ DO CEWKI
TĘDY NASIENIE WYDOSTAJE SIĘ NA ZEWNĄTRZ
UMOŻLIWIA ZAPŁODNIENIE W CZASIE AKTU PŁCOWEGO

SCHEMAT BUDOWY ŻEŃSKIEGO UKŁADU ROZRODCZEGO

SCHEMAT BUDOWY MĘSKIEGO UKŁADU ROZRODCZEGO

Scenariusz II

Lekcja dla klasy V szkoły podstawowej, realizowana z całą klasą.

Temat: Więzi rodzinne.

Cele lekcji

Uczeń potrafi:

- wyjaśnić istnienie więzi rodzinnych;
- omówić, w jakich szczególnych sytuacjach więzi rodzinne pomagają człowiekowi prawidłowo funkcjonować;
- wyjaśnić, jak podtrzymywać więzi rodzinne (np. wzajemne okazywanie miłości);
- opisać nieprzemijającą wartość więzi rodzinnych.

Metody pracy:

- rozmowa kierowana,
- drama,
- metoda sytuacyjna.

Formy pracy:

- zespołowa,
- grupowa.

Środki dydaktyczne:

rekwizyty do odgrywania scenek (np.: biżuteria dla matki, czarne wąsy dla ojca, druty i włóczka dla babci, siwe wąsy dla dziadka, lalka, samochodzik, piłka, skakanka, grzechotka, butelka ze smoczką dla dzieci), tekst przykładowej scenki.

Przebieg lekcji

1. Powtórzenie poprzedniej lekcji.
2. Pytam uczniów, jak rozumieją słowa „więzi rodzinne”.
Zapisuję na tablicy odpowiedzi uczniów, np.:
 - coś, co łączy członków rodziny,
 - coś, co powoduje, że tęsknimy, gdy ktoś z rodziny wyjechał na długo,
 - coś, co powoduje, że czujemy się bezpiecznie w rodzinie,
 - coś, co powoduje, że piszemy listy, telefonujemy, odwiedzamy się,
 - coś, co powoduje, że pragniemy, aby członek rodziny był szczęśliwy,
 - coś, co powoduje, że spędzamy razem wolny czas,
 - bronimy członka rodziny przed jakimiś atakami, oszczerstwami,
 - chcemy być razem,
 - martwimy się, gdy coś złego się dzieje, np. choroba,
 - pomagamy sobie nawzajem,
 - rozmawiamy ze sobą o ważnych i mało ważnych sprawach.
3. Temat dzisiejszej lekcji to: „Więzi rodzinne”. Zadaniem waszym będzie przygotowanie i odegranie scenki pokazującej więzi rodzinne, korzystając z zapisów

na tablicy. Podział klasy na 4 zespoły 4-6-osobowe. Każdy zespół tworzy „teatralną rodzinę”. Ustalają, kto jest kim w rodzinie, np. 6-osobowy zespół może zdecydować, że rodzinę tworzy ojciec, matka i czworo dzieci albo ojciec, matka, dziadek, babcia i dwoje dzieci. Przygotowują scenkę, przydzielają sobie role. Oglądają rekwizyty. Informuję, iż każdy z grających bierze jeden rekwizyt, aby widzowie mogli zidentyfikować, kogo gra.

4. Zespoły po kolei odgrywają swoje scenki, po każdej pytam uczniów, jak przedstawione zostały więzi rodzinne. Odpowiadający uczniowie podchodzą do tablicy i podkreślają te określenia więzi rodzinnej, które ich zdaniem pojawiły się w scenie. Jeżeli uczniowie nie radzą sobie z przygotowaniem scenek, można zaproponować odegranie scenki przygotowanej przez nauczyciela (propozycja w załączeniu).
5. Podsumowanie:
 - Po czym poznajemy, że istnieją więzi rodzinne? (zapisy na tablicy)
 - W jakich szczególnych sytuacjach więzi rodzinne pomagają człowiekowi prawidłowo funkcjonować? (np. taką sytuacją jest ciężka choroba w rodzinie)
 - Jak podtrzymywać więzi rodzinne?
 - Jaką wartość mają więzi rodzinne dla kolejnych pokoleń? (wzajemna pomoc, tworzenie tradycji rodzinnych)

Przykładowa scenka „Więzi rodzinne”, tytuł: „Chcemy być razem”

Mama, tata i 4 dzieci siedzą przy stole przy kolacji.

Mama Dzieci, czy wiecie, że wasz tata wyjeżdża jutro o szóstej rano do Indii na dwa miesiące?

Dziecko I Po co tata tam jedzie?

Dziecko II Co za pytanie!? Zarobić trochę kasy.

Dziecko III Wolałbym nie mieć kasy, a mieć tatę w domu.

Tata Przecież wrócę za dwa miesiące, ani się obejrzyście, gdy znowu będę z wami i wreszcie będziemy mogli skończyć budowę naszego nowego domu.

Dziecko IV A bez tego wyjazdu to nie skończymy? A może my wszyscy byśmy pojechali?

Mama Wtedy wszystko, co by tata zarobił, wydaliłbyśmy na życie i wyjazd byłby bez sensu.

Dziecko I A ja słyszałem, że w Indiach pracują też dzieci! Wszyscy byśmy pracowali i szybciej wrócili do domu.

Scenariusz III

Lekcja dla klasy I gimnazjum.

Temat: Budowa prawidłowych relacji z rodzicami. Konflikt pokoleń.

Treści nauczania — wymagania szczegółowe z podstawy programowej: Budowa prawidłowych relacji z rodzicami. Konflikt pokoleń.

Cele szczegółowe

Uczeń potrafi:

- wskazać przyczyny powstawania konfliktu pokoleń;
- wyjaśnić, jak temu zapobiegać;
- przeanalizować swoje relacje z rodzicami;
- wskazać bariery komunikacyjne;
- wyjaśnić, jak ich unikać w kontaktach z innymi.

Metody pracy:

- rozmowa kierowana,
- praktyczna (przeprowadzenie testu psychozabawy),
- drama,
- dyskusja.

Formy pracy:

- indywidualna,
- grupowa,
- zbiorowa.

Środki dydaktyczne:

czyste kartki dla każdego ucznia, tekst psychozabawy wraz z kartą odpowiedzi i interpretacją dla każdego ucznia, wypisane na kartkach bariery komunikacyjne, karteczki z zadaniem domowym.

Przebieg lekcji

1. Uczniowie na kartkach podają przykłady konfliktów pomiędzy pokoleniem nastolatków a pokoleniem dorosłych. Kartki zbiera gospodarz klasy, inny uczeń losowo wybiera kilka kartek i odczytuje zapisy. Analizujemy wypowiedzi, starając się ustalić, co czuje młodzież w tych sytuacjach.
OCZEKIWANE ODPOWIEDZI: lekceważenie, krytykowanie, niesłuszne strofowanie, wieczne pouczanie.
2. Przeprowadzenie psychozabawy „Czy masz dobry układ z rodzicami?” (w załączeniu). Każdy uczeń sam określa swój stosunek do rodziców i obowiązków domowych na podstawie załączonej do testu interpretacji. Ankiety wypełniane są anonimowo, nauczyciel zbiera je później celem określenia rzeczywistej skali konfliktu pokoleń w danej klasie. Uprzedza o tym uczniów, podkreślając, że ankiety są anonimowe.
3. Odegranie scenek na podstawie sytuacji przedstawianych w psychozabawie. I grupa wybiera scenki z konfliktem, II grupa scenki z prawidłowymi reakcjami. Omówienie prezentowanych scenek. Co czują bohaterowie w obu przypadkach? Negatywne odczucia w sytuacjach konfliktowych to tzw. bariery komunikacyjne.
4. Zdefiniowanie niektórych barier komunikacyjnych (według Thomasa Gordona):
 - KRYTYKOWANIE,
 - OBRAŻANIE,

- ROZKAZYWANIE,
 - GROŻENIE,
 - MORALIZOWANIE,
 - NADMIERNE WYPYTYWANIE,
 - DORADZANIE,
 - ZMIENIANIE TEMATU, POCIESZANIE.
5. Odpowiedź na pytanie, jak budować prawidłowe relacje z rodzicami.
OCZEKIWANA ODPOWIEDŹ: rozmawiać!
6. Podsumowanie lekcji:
- Czy istnieje konflikt pokoleń? A jeżeli tak, to skąd się bierze?
 - Jak przeciwdziałać powstawaniu konfliktu pokoleń?
 - Jakie są i jak działają bariery komunikacyjne?
7. Zadanie domowe
- Porozmawiaj z rodzicami o sytuacjach, które według ciebie są lub mogą być powodem nieporozumień z nimi. Wybierz jedno z poniższych zdań, jako „bazę” rozmowy. Zrób to dziś!
- Każde dziecko musi mieć zaspokojone zarówno potrzeby fizyczne, jak i psychiczne.
 - Najbardziej potrzebne dzieciom są: miłość, czułość, zrozumienie i czas.
 - Człowiek, aby mógł w życiu liczyć na sukces, musi mieć nie tylko dobry napęd, ale i dobre hamulce.

PSYCHOZABAWA

„Czy masz dobry układ z rodzicami?”

Masz przed sobą przykłady sytuacji, jakie mogą mieć miejsce w rodzinie. W każdej sytuacji Twoja reakcja może być różna. Tu podano 3 skrajnie różne reakcje. Wybierz za każdym razem tę, która jest Ci najbliższa.

1. Nie wyrzuciłeś śmieci (to twój domowy obowiązek). Mama przypomina Ci o tym. Odpowiadasz:
 - a. Nie musisz mi przypominać! Właśnie chciałem je wynieść, ale teraz już mi się odechciało.
 - b. Kupcie większy kosz na śmieci, tak abym nie musiał co chwilę go opróżniać.
 - c. Znowu pełen kosz? Już idę.
2. Rodzice nie pozwolili Ci pójść na wieczorne spotkanie z przyjaciółmi. Twoja reakcja:
 - a. Jasne, moje potrzeby się nie liczą! Wasza potrzeba zapewnienia mi bezpieczeństwa jest ważniejsza!
 - b. Rozumiem, mam trzymać się mamusinej spódniczki do osiemnastki.
 - c. Ustalasz z rodzicami, pod jakimi warunkami pozwolenie na takie spotkanie możesz dostać.
3. Twój kolega (koleżanka) jedzie z rodzicami na działkę na cały weekend i zapropo-
nował(a) Ci, abyś z nimi pojechał(a). Twoi rodzice stawiają warunek: muszą
poznać rodziców kolegi(koleżanki). Twoja reakcja:
 - a. Żadnych warunków nie przyjmujesz, rezygnujesz z wyjazdu z chęcią „wy-
kręcenia” jakiegoś numeru rodzicom w czasie weekendu.

- b. Przekonujesz rodziców, że wydziwiają i ośmieszają siebie i Ciebie w oczach rodziców kolegi(koleżanki).
- c. Uważasz, że to normalne i organizujesz spotkanie Waszych rodziców.
- 4. Znalazłeś się w trudnej sytuacji:
 - a. Nikomu nic nie mówisz, bo jesteś przekonany, że i tak nikt Ci nie pomoże.
 - b. Prosisz o pomoc przyjaciela.
 - c. Opowiadasz o niej rodzicom.
- 5. Chcesz kupić sobie drogą komórkę. Prosisz rodziców o pieniądze, ale oni nie zgadzają się na ten zakup ze względu na cenę. Twoja reakcja:
 - a. Odchodzisz z poczuciem krzywdy (dla mnie nigdy nie ma pieniędzy).
 - b. Ponownie prosisz rodziców o pieniądze.
 - c. Uznajesz argumenty rodziców i rezygnujesz z zakupu lub postanawiasz zacząć oszczędzać na wymarzoną komórkę.
- 6. Idziesz na spacer z rodzicami i młodszym rodzeństwem. Twoje samopoczucie:
 - a. Żeby mnie tylko ktoś ze znajomych nie zobaczył!
 - b. Może być, tylko żeby mi maluchy nie zawracały głowy.
 - c. Jest świetnie, mając taką fajną rodzinę.
- 7. Jesteś zaproszony na imieniny do kolegi na godzinę 17⁰⁰, a mama każe Ci wrócić do domu o 19⁰⁰, czyli według Ciebie w środku zabawy. Twoja reakcja:
 - a. Wysłuchujesz argumentów mamy, ale się z nimi nie zgadzasz, idziesz na imprezę i wracasz o 21⁰⁰.
 - b. Nie idziesz wcale na imprezę, mówisz mamie, że nie będziesz robił z siebie idioty.
 - c. Idziesz, wracasz o 19⁰⁰, opowiadasz mamie, jak było i co jeszcze miało być.
- 8. Mama prosi Cię, abyś „skoczył” do sklepu, bo zapomniała kupić cebulę potrzebną do obiadu. Odpowiadasz:
 - a. Dlaczego ja? Niech idzie... (na przykład siostra, brat, tata)
 - b. Zaraz skoczę, tylko pomyśl, o czym jeszcze zapomniałaś, bo drugi raz nie pójde.
 - c. Może skoczę pożyczyć do sąsiadów? Będzie szybciej.
- 9. Chciałbyś dostać jakiś „extra ciuch”, a mama kupuje Ci zwykły strój do szkoły. Mówisz:
 - a. ze złością: Na pewno się w to nigdy nie ubiorę! Chcesz ze mnie zrobić pośmiewisko.
 - b. z kpiną: Będzie jak znalazł na przedstawienie o szewczyku Dratewce.
 - c. z prośbą: Obiecay mi, mamó, że następnym razem zgodzisz się na kupno stroju wybranego przeze mnie.
- 10. Przemeblowałeś swój pokój, ale rodzicom się to nie podoba i krytykują Twój pomysł. W związku z tym:
 - a. Wracasz do starego układu, z furią przesuwając meble i rysując przy tym podłogę.
 - b. Pytasz, czy masz wystąpić na piśmie o pozwolenie na przemeblowanie z załączonym planem nowego ustawienia mebli.
 - c. Uwzględniasz uwagi rodziców, ale w ogólnym zarysie Twój pomysł nie zostaje zmieniony.

KARTA ODPOWIEDZI

PSYCHOZABAWA

„Czy masz dobry układ z rodzicami?”

Nr	a	b	c
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
razem			

INTERPRETACJA PSYCHOZABAWY

„Czy masz dobry układ z rodzicami?”

Jeśli wybrałeś większość odpowiedzi „c” — Twoje relacje z rodzicami są świetne, jesteś opanowany, umiesz się zachować, dobrze jest Ci ze swoją rodziną, a jej z Tobą. Gratulacje dla Ciebie i Twoich rodziców.

Jeśli wybrałeś większość odpowiedzi „b” — w kontaktach, nie tylko z rodzicami, ważne jest, jakich słów używamy. Postaraj się, aby Twoje odpowiedzi wyglądały inaczej. Ułatwi to życie przede wszystkim Tobie.

Jeśli wybrałeś większość odpowiedzi „a” — może „stroszysz” się bez powodu? Walka z rodzicami nie ułatwi życia ani Tobie, ani im. Jeśli naprawdę tak wyglądają Twoje relacje z rodzicami, musisz coś z tym zrobić!

Krystyna Witkowska
ZS nr 10 w Gdyni

Literatura

- Gordon T., *Wychowanie bez porażek. Rozwiązywanie konfliktów między rodzicami a dziećmi*, Instytut Wydawniczy Pax, Warszawa 1994
- Purzycka E., Selke M., *Wędrując ku dorosłości. Wychowanie do życia w rodzinie dla uczniów klas V–VI szkoły podstawowej. Ćwiczenia*, Wydawnictwo Rubikon, Kraków [2001]

Konkurs „Jak żyć w przyjaźni” – V edycja

Wiosną br. rozstrzygnięto piątą już edycję ogłoszonego przez Prezydenta Miasta Gdyni konkursu „Jak żyć w przyjaźni” na scenariusz cyklu zajęć do realizacji w klasach II szkoły podstawowej, którego celem jest podejmowanie w toku nauki zagadnień związanych z integracją dzieci z różnego rodzaju problemami rozwojowymi z wykorzystaniem książeczki „Dziecięce zasady jak żyć w przyjaźni”.

W tym roku I nagrodę jury przyznało **Barbarze Babiarz** i **Justynie Szawłowskiej** z SP nr 28, II nagrodę otrzymała **Wioleta Komorowska** z SP nr 46, a III – **Agnieszka Szczypior** i **Marlena Elwart** z SP nr 35.

Wyróżnieniami uhonorowano prace Anny Daruk z SP nr 34, Lucyny Świnogi i Ewy Szczepkowskiej z SP nr 10 oraz Moniki Richert z SP nr 44.

W bieżącym numerze *Gdyńskiego Kwartalnika Oświatowego* rozpoczynamy prezentację nagrodzonych scenariuszy.

Redakcja

Barbara Babiarz, Joanna Szawłowska

Jak żyć w przyjaźni?

Scenariusz I

Czas trwania zajęć: 4 godziny lekcyjne, listopad.

Temat: Wszyscy jesteśmy różni, lecz tak samo ważni.

Cel główny: Nauka przyjmowania innych takimi, jakimi są; nabywanie umiejętności akceptowania ich i chęci współpracy.

Cele szczegółowe

Uczeń potrafi:

- mówić o swoich odczuciach;
- wyjaśnić znaczenie pojęć: akceptacja i tolerancja;
- pracować w zespole;
- słuchać tekstu czytanego przez nauczyciela;
- wypowiadać się w rozwiniętej, uporządkowanej formie;
- bezkonfliktowo rozwiązywać problemy;
- odgrywać scenkę dramatową;
- wyjaśnić dziecięce zasady, jak żyć w przyjaźni;
- sprawnie dodawać i odejmować w zakresie 20.

Metody pracy:

- pogadanka;
- drama;

- działań praktycznych;
- praca z książką.

Formy pracy:

- zbiorowa;
- grupowa;
- indywidualna.

Środki dydaktyczne: fragment baśni H.Ch. Andersena pt. „Brzydkie kaczątko”, opaski na głowę z nazwami zwierząt, figury geometryczne, różne pudełka, papier kolorowy, plastelina, tektura, nożyczki, klej, karta pracy z matematyki, książki pt. „Dziecięce zasady jak żyć w przyjaźni”, duże czerwone serce, małe serduszka z imieniem dziecka w trzech kolorach, kłębek wełny.

Przebieg zajęć

1. Zabawa ze śpiewem „W stawie pływają łabędzie”.

Dzieci tworzą koło, trzymając się za ręce i poruszają się w rytm melodii piosenki: „W stawie, w stawie pływają łabędzie, kto pary nie znajdzie, ten samotny będzie”. Następnie dzieci dobierają się w pary i śpiewają dalej. „Mamy, mamy łabędzia takiego, co nie umiał znaleźć łabędzia drugiego”. Zabawę powtarzamy trzy razy.

2. Uczniowie siadają w kręgu na dywanie.

Nauczyciel prowadzi rozmowę kierowaną.

- Czy lubicie wspólnie bawić się w klasie?
- Czy te osoby, które w naszej zabawie zostały bez pary, czuły się z tym dobrze?
- Jakie uczucia mogły towarzyszyć tym osobom?
- Co możemy wtedy zrobić?

3. Wysłuchanie fragmentu baśni pt. „Brzydkie kaczątko” – załącznik nr 1.

4. Uczniowie odpowiadają na pytania:

- Kto jest głównym bohaterem baśni?
- Czym różniło się to kaczątko od swoich braci i sióstr?
- Jak zachowywały się zwierzęta na widok „brzydkiego kaczątka”?
- Jak czuł się nasz bohater, gdy słuchał tego, co mówiły o nim inne zwierzęta?
- Do czego doprowadziło zachowanie zwierząt?

5. Odegranie scenki dramowej. Brzydkie kaczątko jest akceptowane przez inne zwierzęta.

Chętni uczniowie wchodzą w role postaci z baśni, zmieniając jej treść tak, by brzydkie kaczątko czuło się akceptowane (wybrane dzieci otrzymują opaski na głowę z nazwą zwierzątka).

6. Praca w grupach. Wykonanie makiety wiejskiego podwórka.

(grupy tworzone są wg wylosowanych figur geometrycznych – kwadratów, trójkątów i kół).

- grupa 1 wycina z kolorowego papieru elementy wiejskiego podwórka;
- grupa 2 wykonuje z pudełek domy gospodarcze i mieszkalne;
- grupa 3 wykonuje z plasteliny postaci zwierząt z baśni.

Brzydkie kaczątko jest tu lubiane i nikt mu nie dokucza.

Umieszczenie wspólnej pracy w widocznym miejscu w klasie.

7. Praca samodzielna uczniów.

Dzieci otrzymują do rozwiązania kartę pracy z matematyki – załącznik nr 2.

8. Zapoznanie uczniów z książeczkami pt. „Dziecięce zasady jak żyć w przyjaźni”.

Uczniowie otrzymują książeczki. Wszystkie dzieci patrzą na kolejne obrazki, wywołana osoba czyta tekst umieszczony obok.

Rozmowa z uczniami na temat przeczytanych zasad oraz ilustracji.

- Jaki problem mają dzieci z książeczek?
- Czy w naszej klasie dzieci zawsze postępują właściwie wobec innych?
- Jakie rady odnośnie życia wśród ludzi daje nam książeczka „Dziecięce zasady jak żyć w przyjaźni”?

9. Zapisanie kilku zasad w zeszytach.

Uczniowie dyktują nauczycielowi swoje propozycje. Nauczyciel zapisuje je na tablicy, a uczniowie w zeszytach.

10. Podsumowanie zajęć.

Nauczyciel zwraca się do uczniów siedzących na dywanie w kręgu.

- Czy waszym zdaniem takie zajęcia jak dzisiejsze były nam potrzebne?
- Co one nam dały?
- Co podobało się wam w nich najbardziej?

11. Praca domowa. „Duże i małe serce”.

Nauczyciel układa na dywanie pośrodku kręgu duże czerwone serce i małe serduszka z imionami dzieci. Następnie prosi, aby każdy uczeń wziął swoje serduszko i wyjaśnia pracę domową. Zadaniem dzieci jest wpisanie na serduszku dobrych uczynków, które zrobią w szkole lub poza szkołą przez okres trzech tygodni.

12. Pożegnanie. Tworzenie za pomocą kłęбка wełny nici sympatii i przyjaźni.

Nauczyciel rzuca rozwinięty kłębek wełny do wybranej osoby, mówi jej coś miłego. Uczeń z kolei podaje do innego ucznia, mówiąc mu również coś miłego itd.

Załącznik nr 1**Brzydkie kaczątko**

Założyła kaczka gniazdo wśród traw w miejscu cichym i osłoniętym, w pobliżu fosy otaczającej stary zamek. Okolica była prześliczna — w kwiatkach tonął cudowny ogród, a wokół ciągnęły się lasy. W tym cichym zakątku kaczka cierpliwie wysiadywała jajka. Zaczynała się jednak po trochu nudzić; wciąż była sama, gdy inne kaczki, jej towarzyszki, wołały pluskać się po całych dniach w wodzie niż ją odwiedzać. Nie mogła się doczekać wylęgu piskląt. Wreszcie pewnego dnia jajka zaczęły pękać jedno po drugim i ze skorupki wydostały się maleńkie kaczątko, żółte i puszyste. Wszystkie wyskoczyły od razu z gniazda.

— Jaki świat jest wielki!

— A jak grzeje słońce!

Kaczka już szykowała się, aby poprowadzić swoją gromadkę w świat, gdy spostrzegła, że w gnieździe zostało jeszcze jedno jajko, największe ze wszystkich.

Właśnie przysłała z wizytą stara, doświadczona kaczka. Obejrzała to jedno jajko.

— To jajko indyckie, możesz mi wierzyć. Czekają cię nie lada kłopoty, gdyż indyki nie lubią wody, nie umieją pływać i mają wstrętny charakter. Lepiej daj sobie z nim spokój, moja droga, i zajmij się swoimi uroczyimi kaczątkami.

Kaczka nie posłuchała rad i dalej siedziała na gnieździe. W końcu jej wytrwałość została nagrodzona: po kilku dniach jajko pękło. Wyklute pisklę było duże, szare i bardzo brzydkie. Żeby upewnić się, iż ostatnie dziecko jest również kaczątkiem, matka zaprowadziła je nad wodę i zmusiła, aby zanurzyło się wraz z resztą kacząt. A kiedy zobaczyła, jak swobodnie pływa, odetchnęła z ulgą — to nie mogło być indyckie pisklę, to był kaczonek, tylko że bardzo brzydki. I udała się na podwórze zamkowe, aby zaprezentować innym zwierzętom swą liczną rodzinę. Wszyscy kaczce gratulowali i zachwycali się jej dziećmi... Poza jednym!

— Jest taki duży i niezgrabny — osądził indyk.

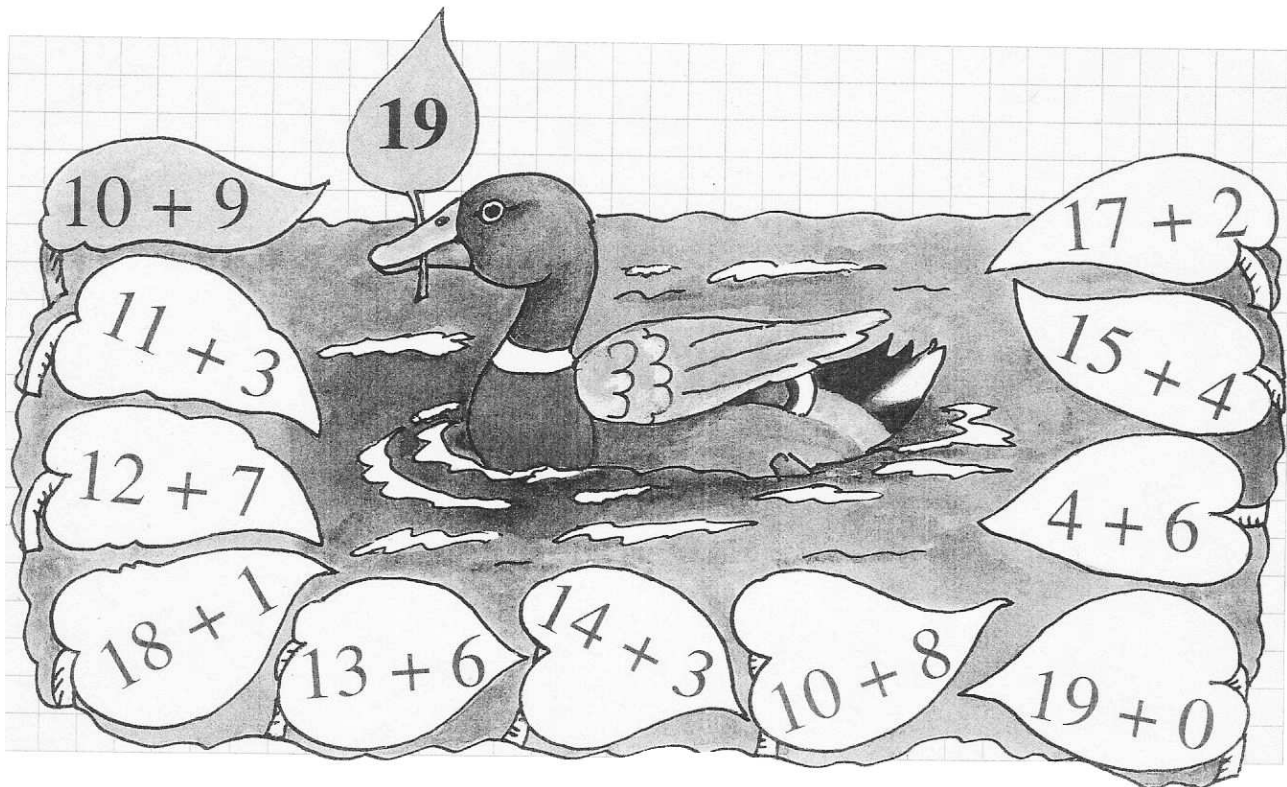
— Wygląda niezbyt mądrze — wydały swoją opinię kury.

Wieprz nie powiedział nic, chrząknął jedynie z dezaprobatą. W następnych dniach było coraz gorzej. Wszystkie zwierzęta, nawet kaczątko, prześladowały małego brzydala, a mama — kaczka, która z początku broniła swojego synka, z czasem zaczęła się wstydzić i najchętniej by się go pozbyła. Osamotnione, wzgardzone i lekceważone stało się pośmiewiskiem podwórza. Kury nie przepuszczały żadnej okazji, żeby je dziobnąć, gonił je i straszny napuszony indyk. Nawet dziewczyna, karmiąca inwentarz, kopała je. Aż nadszedł dzień, gdy brzydkie kaczątko, zepchnięte na samo dno rozpacz, uciekło od swych prześladowców.

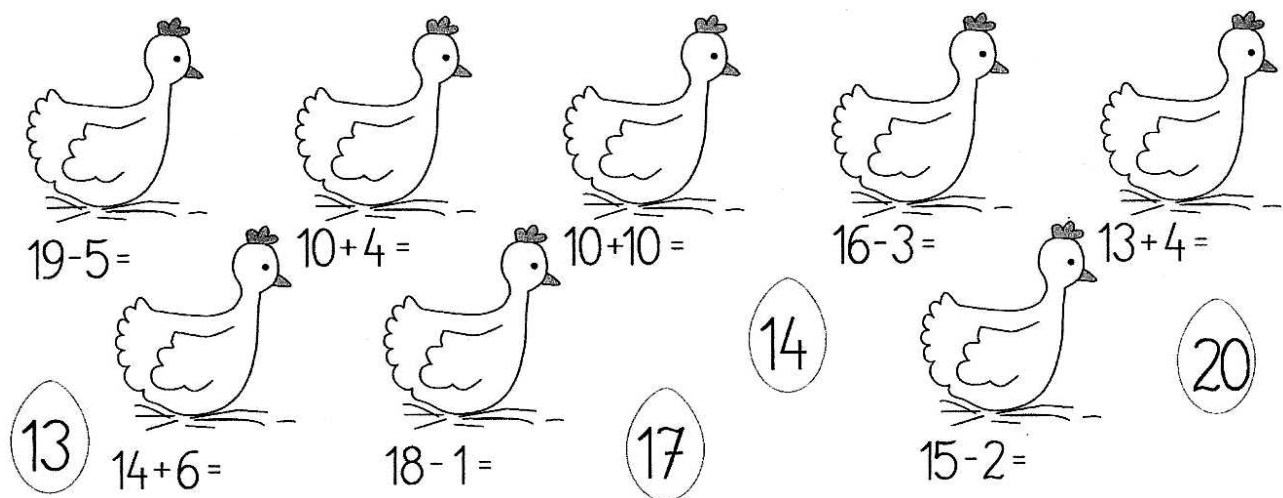
Załącznik nr 2

KARTA PRACY Z MATEMATYKI

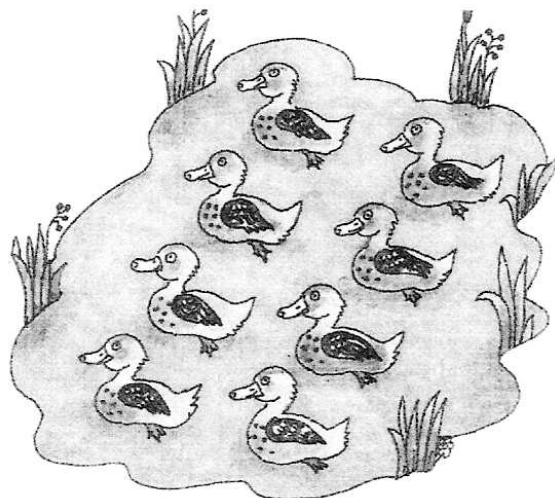
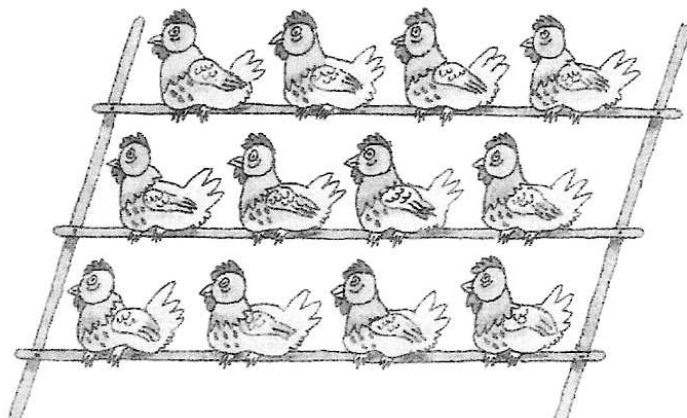
1. Odszukaj poprawne wyniki. Pokoloruj te liście na zielono.

2. Pomaluj tym samym kolorem kurkę nad działaniem i jego wynik w jajku.

3. W gospodarstwie wiejskim jest 12 kur i 8 kaczek. Ile jest razem zwierząt w gospodarstwie wiejskim?

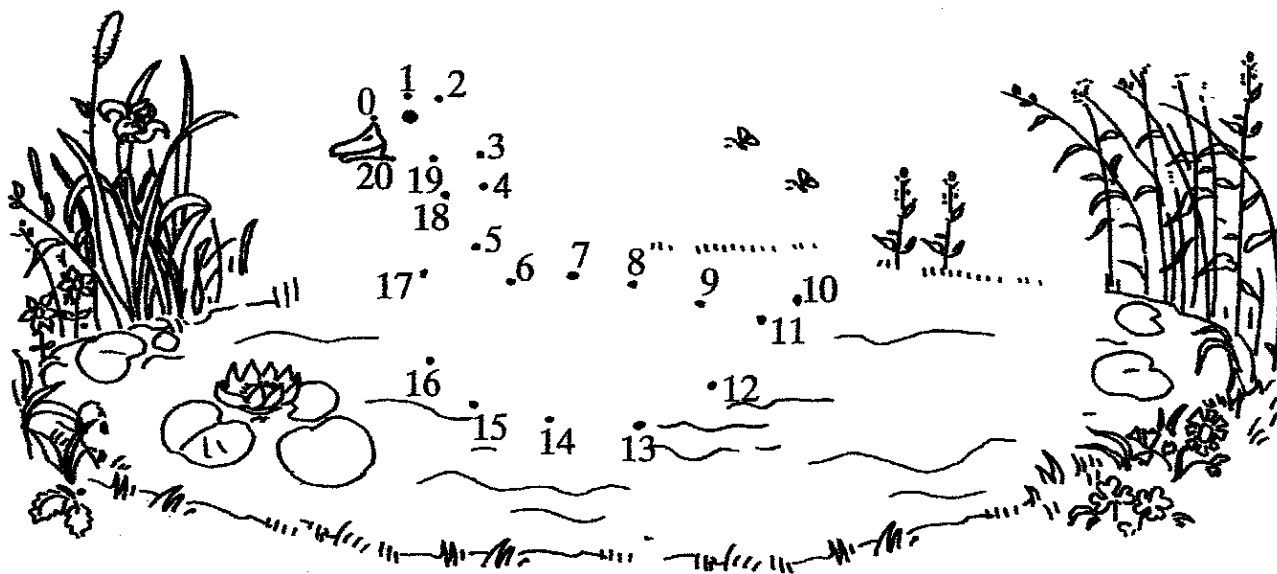
$$\square + \square = \square$$

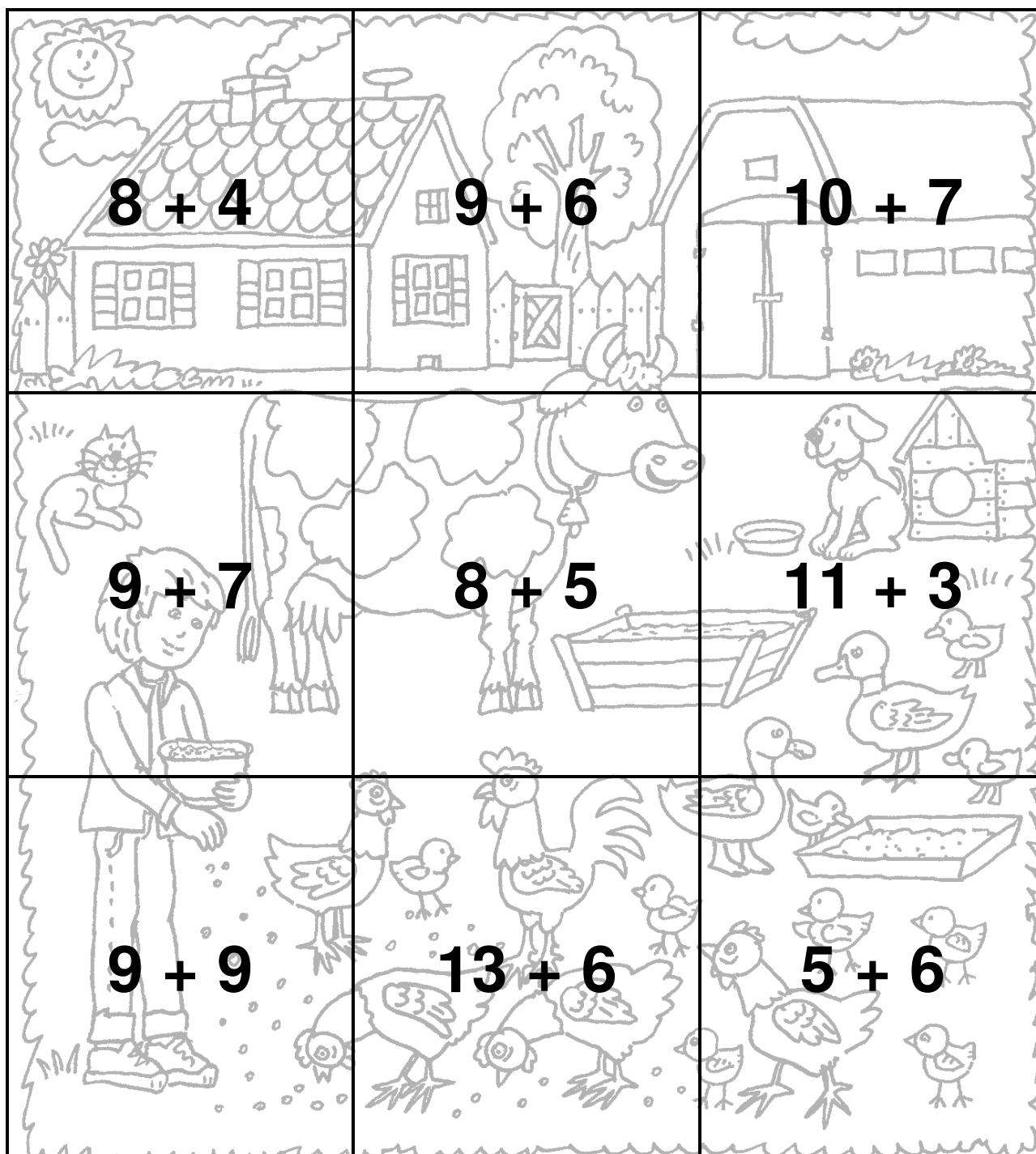
Odp.:

4. Puzzle matematyczne – znajdują się na następnej stronie.

ZADANIE DODATKOWE

Połącz kolejno liczby od 0 do 20. Pomaluj rysunek.

12	15	17
16	13	14
18	19	11

Scenariusz II

Czas trwania zajęć: 4 godziny lekcyjne, grudzień.

Temat: Uczymy się żyć w przyjaźni.

Cel główny: Uświadomienie dzieciom potrzeby przyjaźni w życiu człowieka oraz chęci pomagania sobie nawzajem.

Cele szczegółowe

Uczeń potrafi:

- wyjaśnić, jakie cechy ma przyjaciel i dlaczego każdemu jest potrzebny;
- poprawnie wykonać polecenia;
- śpiewać piosenkę pt. „Znajdź przyjaciela”;
- pisać zdania z pamięci;
- wymienić gatunki łabędzi;
- opisać budowę łabędzia niemego;
- uzupełnić tekst z lukami;
- wskazać pozytywne cechy wyglądu i zachowania u siebie oraz u swoich kolegów.

Metody pracy:

- burza mózgów;
- drama;
- działań praktycznych;
- pogadanka;
- prezentacja.

Formy pracy:

- indywidualna;
- grupowa;
- zbiorowa.

Środki dydaktyczne: duże czerwone serce, małe serduszka w trzech kolorach z dobrymi uczynkami, naklejki „słoneczka”, tablica z dobrymi uczynkami, piosenka „Znajdź przyjaciela” na płycie CD (*Już w szkole, kl. II*), arkusz szarego papieru, kolorowe kartki, kartka z hasłem, komputer, rzutnik multimedialny, karta pracy ze środowiska.

Przebieg zajęć

1. Powitanie uczniów zabawą „Magiczny dzwonek”.

Dzieci swobodnie poruszają się po sali. W tle słychać cichą muzykę relaksacyjną. Nauczyciel informuje uczniów, aby oczekiwali dźwięku dzwoneczka i zapowiedzi zmiany zachowania.

Przykładowe polecenia:

- chodzimy po sali, uśmiechając się do siebie;
- podajemy sobie prawą dłoń na powitanie;
- mówimy sobie coś miłego.

2. Sprawdzenie pracy domowej. Uczniowie siedzą na dywanie w kręgu.

Uczniowie odczytują dobre uczynki z serduszek, które otrzymali trzy tygodnie temu. Następnie przyklejają je na dużym czerwonym sercu i wieszają w klasie. Nauczyciel nagradza za dobre uczynki naklejkami „słoneczkami”, a uczeń umieszcza je na tablicy dobrych uczynków.

3. Przypomnienie fragmentu baśni pt. „Brzydkie kaczątko”.

Chętni uczniowie opowiadają. Jeden uczeń opowiada, jak baśń się zakończyła.

4. Elementy dramy – wchodzenie w role.

Każdy uczeń wchodzi w rolę brzydkiego kaczątka, a potem łabędzia.
„Jesteś kaczątkiem, skul się na ziemi, bo dopiero się wykluwasz, jesteś coraz większe i silniejsze, powoli się prostujesz... Ale jest ci smutno, bo wszyscy cię wyśmiewają, poszturchują, musisz uciekać, żeby cię nie zadręczyli, wciąż cię dziobią i wyśmiewają. Jesteś jeszcze małe i przerażone, chowasz się w kącie, całe drżysz... Wreszcie przyszła wiosna, robi się coraz cieplej, wychodzisz z kryjówki, rozprostowujesz skrzydła i wyciągasz szyję, jest tak ciepło i przyjemnie. Idziesz nad jezioro popatrzeć na łabędzie, popływać. Unosisz się na wodzie, patrzysz na swoje odbicie... Spójrz, jaki jesteś piękny! Wszyscy cię podziwiają! Troszkę ci wstyd, bo do tego nie przywykłeś, ale jesteś bardzo, bardzo szczęśliwy! Pływasz po wodzie, jest ciepło i radośnie, dookoła ciebie najpiękniejsze ptaki na świecie, łabędzie, twoja rodzina. Nareszcie jesteś w domu!”

Nauczyciel zwraca uwagę, że czujemy się dobrze i bezpiecznie, gdy inni są dla nas życzliwi i mili.

5. Uczniowie siedzą w ławkach. Burza mózgów: „Co możemy zrobić, aby w naszej klasie panowała przyjazna atmosfera?”

Nauczyciel zapisuje propozycje na tablicy:

- Jesteśmy koleżeńscy.
- Kulturalnie bawimy się razem.
- Mówimy do siebie po imieniu.
- Jesteśmy uprzejmi.
- Pomagamy sobie w potrzebie.

Podsumowanie nauczyciela: Jeśli będziemy tak postępować, to na pewno znajdziemy wśród kolegów i koleżanek przyjaciół.

6. Omówienie trudności ortograficznych i zapisanie zdań z pamięci.

7. Nauka piosenki pt. „Znajdź przyjaciela”.

Mówisz, że smutno ci czasami,
mówisz, że często jesteś sam,

mówisz, że nie masz z kim się dzielić skarbami,
pozwól, że ci dobrą radę dam:

Ref. Znajdź sobie przyjaciela na daleką drogę,
Znajdź sobie przyjaciela na dobre i na złe,
Znajdź sobie przyjaciela, to ci radzić mogę,
A jako przyjaciela wybierz mnie!

Razem będziemy sport uprawiać,
razem będziemy spędzać czas,
zawsze będziemy mogli ze sobą rozmawiać,
żadna kłótnia nie rozdzieli nas.

Ref. Znajdź sobie przyjaciela na daleką drogę,
Znajdź sobie przyjaciela na dobre i na złe,
Znajdź sobie przyjaciela, to ci radzić mogę,
A jako przyjaciela wybierz mnie!

8. Podział uczniów na trzy grupy wg koloru serduszka, na którym wypisywali dobre uczynki.

- Grupa 1 otrzymuje arkusz szarego papieru z odrysowaną sylwetą osoby. Na sylwetce wpisuje cechy, jakie powinien posiadać przyjaciel.
- Grupa 2 na kolorowych kartkach wypisuje sytuacje, kiedy potrzebny jest przyjaciel.
- Grupa 3 odszyfrowuje hasło o przyjaźni „Przyjaciel to wielki skarb” – załącznik nr 1.

Każda grupa prezentuje wykonaną przez siebie pracę i umieszcza jej elementy na arkuszu szarego papieru.

9. Prezentacja multimedialna o łabędziach – załącznik nr 2.

- Jakie gatunki łabędzi występują w przyrodzie?
- Budowa łabędzia.
- Jak przychodzą na świat małe łabędzie i jak opiekują się nimi rodzice?
- Gdzie możemy spotkać łabędzie i jak się odżywiają?
- Kilka ciekawostek z życia łabędzi.

10. Karta pracy ze środowiska – załącznik nr 3.

11. Zadanie pracy domowej długoterminowej.

Każde dziecko losuje imię kolegi lub koleżanki z klasy. Na kartce z bloku technicznego ma narysować portret wylosowanej osoby. Na drugiej stronie ma napisać w kilku zdaniach o pozytywnych cechach jej wyglądu i zachowania. Praca ma być wykonana bardzo starannie, bo będzie to prezent dla tej osoby.

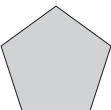
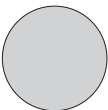
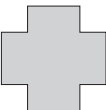
12. Pożegnanie. Uczniowie siedzą w kręgu.

Każde dziecko podaje swoje imię i dodaje jedną pozytywną cechę swojego wyglądu lub zachowania, np. Ania koleżeńska, Sandra ładna, Kuba uczynny. Następnie uczniowie chwytają się za ręce. Nauczyciel wypowiada słowa: „iskierkę przyjaźni

puszczam w krąg, niech wróci do mych rąk” i ściska prawą ręką rękę sąsiada itd. Gdy iskierka powróci do niego, mówi: „iskierka wróciła, w krąg przyjaciół nas połączyła”.

Załącznik nr 1

Popatrz uważnie i odszyfruj hasło. Zapisz je.

					
1	A	B	C	D	E
2	F	G	H	I	J
3	K	L	Ł	M	N
4	O	P	R	S	T
5	U	W	Y	Z	Ż

4 	4 	5 	5 	2 	1 	1 	2 	1 	3

4 	4

5 	2 	1 	3 	3 	2

4 	3 	1 	4 	1

Załącznik nr 2**Poznajemy łabędzie. Lekcja środowiska**

Na dzisiejszej lekcji zapoznamy się z pięknymi ptakami wodnymi — łabędziami.

W trakcie prezentacji omówimy:

- jakie gatunki łabędzi występują w przyrodzie;
- budowę łabędzia;
- w jaki sposób przychodzą na świat małe łabędzie i jak opiekują się nimi rodzice;
- gdzie możemy spotkać łabędzie i jak się odżywiają;
- kilka ciekawostek z życia łabędzi.

Gatunki łabędzi

W przyrodzie występuje pięć gatunków łabędzi:

- łabędź czarnodzioby;
- łabędź czarnoszyi;
- łabędź czarny;
- łabędź krzykliwy;
- łabędź niemy.

Łabędź czarnodzioby występuje w północnej Europie oraz nad Morzem Śródziemnym.

Łabędź czarnoszyi występuje w Ameryce Południowej.

Łabędź czarny występuje przede wszystkim w Australii oraz Nowej Zelandii, rzadki w Europie (hodowany jako ptak ozdobny).

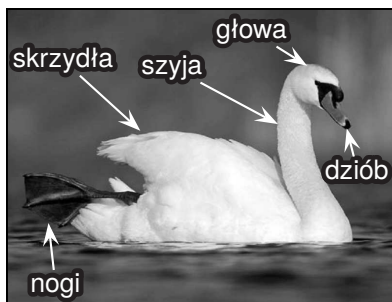
Łabędź krzykliwy występuje w całej Europie.

Łabędź niemy jest najpopularniejszym gatunkiem, występuje w: Europie, Ameryce Północnej (gdzie wykluwają się młode łabędzie) oraz w Azji i Afryce (gdzie ptaki te zimują).

W związku z tym, że również w Polsce najczęściej możemy spotkać właśnie łabędzia niemego, dalszy ciąg prezentacji będzie oparty na tym gatunku łabędzia.

Budowa łabędzia

Łabędź niemy jest bardzo dużym ptakiem wodnym mierzącym od 144 cm do 158 cm. Jego pióra na całym ciele są śnieżnobiałe. Posiada on długą szyję w kształcie litery „S”, która osadzona jest na szerokim i nieco spłaszczonym ciele. Głowa łabędzia jest niewielka, a jego dziób jest koloru pomarańczowego z czarną nasadą i czubkiem. Nogi łabędzia niemego są krótkie, czarne i osadzone w tyle. Palce są dość gęsto pokryte niewielkimi, rogowymi tarczkami i połączone błoną.

Na lądzie poruszają się niezdarnie, wykonując powolne, kołyszące się ruchy. Natomiast w wodzie radzą sobie doskonale. Płynąc, wyginają esowato szyję, a skrzydła unoszą w górę, tworząc rodzaj peleryny.

Rozpiętość skrzydeł dorosłego łabędzia to ponad 2 metry.

Rozród łabędzi

Łabędzie dobierają się w pary. Gdy połączą się w parę, zaczynają rozglądać się za gniazdem.

Gniazdo to znajduje się nieco nad wodą; zbudowane jest z suchej trawy czy innej roślinności wodnej, patyków, a wysłane jest piórami i pierzem.

Gniazdo buduje samica, a samiec dostarcza budulca.

Jaja wysiadywane są przez okres 35 dni tylko przez samicę, podczas gdy samiec pozostaje w pobliżu, broniąc w razie potrzeby gniazda.

Z jaj wykluwa się od 6 do 10 szarych piskląt.

Rodzic stale opiekuje się młodymi łabędziami.

Młode łabędzie podczas wodnego „spaceru”.

Pisklętami opiekują się zarówno samiec, jak i samica.

W przeciągu 12 miesięcy stopniowo nabywają białych piór.

Występowanie oraz odżywianie

Łabędzie nieme można spotkać pływające **po zbiornikach wodnych w miastach, na wsiach, na bagniskach, na wodach osłoniętych zatok oraz stawach hodowlanych.**

Jest to ptak częściowo wędrowny, tradycyjnie ptaki zimowały w Afryce lub Azji, ale ostatnio, jak wiele innych ptaków, zimuje on w kraju, głównie na niezamarzających wodach śródlądowych. Tak szerokie występowanie wynika z tego, że łabędź

stał się ptakiem na pół udomowionym, zdarza się, że sam podpływa do ludzi na brzegu, oczekując pożywienia.

Sam żywi się: **roślinami wodnymi, glonami, małymi rybami, żabami czy ślimakami.**

Ciekawostki

Łabędzie nieme mają bardzo dobry słuch i wzrok. Gatunek ten pozostaje większość czasu niemy, jak wskazuje na to nazwa, jednak nie oznacza to, iż nie mogą wydać z siebie głosów. Dorosłe samce potrafią czasami syczeć, prychać lub szczekać jak szczenięta lub nawet gwizdać. Także podczas lotu ptaki wydają dźwięki, jednak są one wynikiem pracy skrzydeł.

Aby wzbić się w powietrze, potrzebują zbiornika wodnego, na którym wykonują kilkudziesięciometrowy rozbieg. Każde wzbięcie się w powietrze i lot to dla łabędzi poważny wysiłek, bo są **to najcięższe na świecie ptaki zdolne do aktywnego lotu (ich waga to 10–23 kg).**

Łabędzie są objęte ochroną gatunkową.

Załącznik nr 3**KARTA PRACY ZE ŚRODOWISKA**

1. Zaznacz na ilustracji części ciała łabędzia: głowa, dziób, szyja, skrzydła, nogi.

2. Uzupełnij zdania wyrazami z ramki.

wodnymi roślinami; pary; żabami; najcięższe; opiekują się; ślimakami
--

Łabędzie nieme są to ptaki na świecie zdolne do lotu.

Żywią się,,

.....

Łabędzie łączą się w Razem
małymi pisklętami. Łabędzie nieme są pod ochroną.

Scenariusz III

Czas trwania zajęć: 3 godziny lekcyjne. Ostatnia godzina odbywa się po południu, z rodzicami, styczeń.

Temat: Dbamy o przyjazną atmosferę w rodzinie.

Cel główny: Wzbudzanie miłości i życzliwości w rodzinie.

Cele szczegółowe

Uczeń potrafi:

- wyjaśnić, jak ważną rolę w życiu człowieka pełni rodzina;
- opisać życie innych rodzin;
- słuchać czytanego tekstu przez nauczyciela;
- wypowiadać się w rozwiniętej, uporządkowanej formie;
- odgrywać scenkę dramatową;
- pokazać niektóre wyrazy w języku migowym.

Metody pracy:

- pogadanka;
- drama;
- działania praktyczne;
- praca z książką.

Formy pracy:

- zbiorowa;
- grupowa;
- indywidualna.

Środki dydaktyczne: portrety kolegów i koleżanek, karteczki z nazwami członków rodziny, tabliczki z nazwiskami każdej rodziny, książka pt.: „Moja mama nie słyszy” Marzeny Rydzewskiej, płyta z muzyką celtycką, cztery obrazki do zabawy z muzyką celtycką, płyta z muzyką do zabawy „Le Bastringlo”, załącznik nr 1.

Przebieg zajęć

1. Powitanie uczniów zabawą „Przekazujemy sobie uśmiech”.

Dzieci siedzą w kole. Nauczyciel mówi do dzieci: „wysyłam do was powitalny promyk uśmiechu, który powróci do mnie w pośpiechu” — dotyka ramienia dziecka siedzącego obok po prawej stronie i patrząc mu w oczy, uśmiecha się. Dzieci przekazują sobie uśmiech bez słów, dotykając lekko ramienia kolegi i uśmiechają się najpiękniej, jak potrafią.

2. Uczniowie siedzą w kręgu. Prezentują swoją pracę domową.

Pokazują portrety swoich kolegów i koleżanek i napisaną krótką charakterystykę. Następnie wręczają je w formie upominku osobie, którą wcześniej wylosowały. Dzieci po cichu czytają zdania na swój temat.

Rozmowa nauczyciela z uczniami na temat wrażeń po przeczytaniu zdań o sobie.

- Czy przyjemnie i miło czyta się wam zdania o własnej osobie?
- Czy jesteście zadowoleni z takiego upominku?

Nauczyciel nagradza naklejkami „słoneczkami” każde dziecko za wykonaną pracę na tablicy dobrych uczynków.

3. Zabawa „Rodzina”.

Nauczyciel przygotowuje tyle małych karteczek, ilu jest uczniów. Na każdej z nich zapisane jest nazwisko, np.: Kowalski, Nowak, Majewski, Wróblewski oraz nazwa członka rodziny. W każdej rodzinie jest: tata, mama i dwoje dzieci.

Karteczki leżą na podłodze. Na dany znak uczniowie podnoszą po jednej karteczce i wyruszają na poszukiwanie swojej rodziny, wykrzykując swoje nazwisko. Kiedy rodzina będzie w komplecie, siada razem.

4. Scenki dramatowe.

Uczniowie przedstawiają scenki obrazujące wydarzenia z życia rodziny. Każda grupa, np. rodzina Kowalskich, Nowaków, prezentuje jedno wydarzenie, np. robienie zakupów, przyjmowanie gości, wspólny posiłek, spędzanie razem czasu wolnego. Zwrócenie uwagi na atmosferę życzliwości i miłości w rodzinie.

5. Uczniowie siedzą w ławkach.

Nauczyciel czyta dwa przykładowe teksty o rodzinie, np:

— Mam na imię Ela, a moja młodsza siostra to Magda. Moja mamusia ma na imię Ola i zajmuje się domem. Mój tatuś Piotr jest lekarzem. Jest nam razem dobrze.

— Ja mam na imię Damian. Moja mama ma na imię Iza, a tata ma na imię Tomek. Cieszę się, że jesteśmy razem.

6. Praca samodzielna uczniów.

Każdy uczeń w oparciu o przeczytane teksty pisze na kartce kilka krótkich zdań o swojej rodzinie ze szczególnym zwróceniem uwagi na to, jaka atmosfera panuje w ich domu.

Chętne osoby prezentują swoje prace na forum klasy.

7. Rozmowa na temat znaczenia rodziny w życiu człowieka.

Swobodne wypowiedzi dzieci.

8. Dzieci otrzymują kartę pracy — załącznik nr 1.

9. Uczniowie siedzą w kręgu.

Nauczyciel czyta jedną z książeczek otrzymanych z Urzędu Miasta pt.: „Moja mama nie słyszy” Marzeny Rydzewskiej.

Rozmowa kierowana na temat przeczytanej książki.

10. Nauka kilku słów w języku migowym.

W oparciu o książkę „Moja mama nie słyszy” nauka słów w języku migowym, np. mama, tata, kocham cię, dzień dobry, do widzenia, przepraszam.

11. Na koniec uczniowie żegnają się w języku migowym.**12. Dalsza część zajęć odbywa się po południu wraz z rodzicami dzieci.****Zabawy z rodzicami:**

- Zabawa integrująca z muzyką celtycką – nauczyciel przypina na tablicy cztery kartki z ilustracjami stóp, dłoni, palców i ud. Przy włączonej muzyce celtyckiej nauczyciel pokazuje wskaźnikiem ilustracje, zmieniając ich kolejność. Rodzice i dzieci wykonują polecenia nauczyciela w rytm muzyki, np.: klaszczą, tupią, pstrykają palcami i uderzają rękami uda.
- Zabawa w „oczko” – rodzice stoją w kole, przed nimi są dzieci tyłem do rodziców. Jeden z uczestników nie ma pary i mruga okiem do jednego z dzieci stojących przed rodzicami. To dziecko stara się uciec, lecz rodzic próbuje je przytrzymać. Jeżeli dziecku uda się zmienić miejsce, rodzic stoi bez pary i mruga okiem do innego dziecka. Zabawę powtarzamy wiele razy.
- Zabawa „Laurencja” – uczestnicy zabawy stoją w kole, trzymając się za ręce. Wszyscy śpiewają piosenkę. Gdy pojawiają się w niej słowa: „Laurencja” oraz dni tygodnia, wszyscy wykonują przysiad, np.:
 „Laurencjo moja, Laurencjo ma,
 Jakiż to dzień na spotkanie masz,
 Poniedziałek mam,
 Ażeby tak już poniedziałek był,
 I ja ze swoją Laurencją był,
 Laurencjo ma.
 Laurencjo moja, Laurencjo ma,
 Jakiż to dzień na spotkanie masz,
 Wtorek mam (...)”
- Zabawa „Le Bastringlo” – rodzice i dzieci stoją naprzeciwko siebie, nie trzymając się. Następnie w rytm muzyki wykonują następujące czynności: cztery razy energicznie uderzają o swoje uda, trzy razy klaszczą w ręce partnera. To powtarzamy dwa razy, potem w haczyku (trzymając się z partnerem pod rękę) obracamy się w podskokach ośmioma krokami. Na ostatni krok opuszczamy partnera i szybko szukamy innego. Z nowym partnerem tańczymy układ od początku. Zabawę powtarzamy kilka razy.
- Zabawa „wyścigi na gazetce” – rodzic i dziecko stoją obok siebie na złożonej częściowo gazetce. Drugą gazetę trzymają w rękach. Na sygnał nauczyciela kładą gazetę przed siebie i szybko na nią wchodzą. Gazetę, na której wcześniej stali, przekładają do przodu. Kto pierwszy dotrze do mety, ten wygrywa.

13. Posumowanie cyklu zajęć o przyjaźni i wręczenie dzieciom opasek odblaśkowych z napisem „Przyjaciel”.**14. Pożegnanie rodziców i dzieci przez nauczycieli.**

Załącznik nr 1

Obejrzyj rysunki. Które z nich przypominają Ci sceny z życia Twojej rodziny? Pokoloruj kółeczka przy tych obrazkach.

Sposób ewaluacji cyklu zajęć

Badania ewaluacyjne zaplanowano formie:

- 1) testu ze znajomości „Dziecięcych zasad”;
- 2) analizy tablicy z dobrymi uczynkami;
- 3) ankiety skierowanej do rodziców.

Opis narzędzi ewaluacji

Ad 1.

Uczniowie otrzymują test, który rozwiązują. W teście wykorzystane są sytuacje z książeczki „Dziecięce zasady jak żyć w przyjaźni” oraz inne.

Wybierz właściwą odpowiedź:

- 1) W klasie jest dziecko, które ma trudności z oddychaniem. Podczas przerwy z trudem oddycha. Co robisz?
 - a) podaję mu inhalator i przyprowadzam osobę dorosłą;
 - b) stoję i przyglądam się;
 - c) zapraszam je do zabawy.
- 2) Podczas lekcji wychowania fizycznego są zorganizowane wyścigi rzędów. W twojej grupie jest osoba, która jest mniej zwinna. Jak na to reagujesz?
 - a) rezygnuję z zabawy, bo nie chcę być z tą osobą w grupie;
 - b) nie zwracam na to uwagi;
 - c) mówię tej osobie, aby postarała się i życzliwie się do niej uśmiecham.
- 3) Siedzisz w ławce z osobą, która ma problemy ze słuchem i trudności z wykonywaniem zadań. Co robisz?
 - a) proponuję, aby to zadanie wykonała w domu;
 - b) powtarzam jej polecenie tyle razy, ile potrzeba i pomagam rozwiązać;
 - c) nie zwracam na nią uwagi.
- 4) Podczas przerwy bawisz się z kolegami. Do zabawy chce dołączyć nowy kolega. Jak na to reagujesz?
 - a) nie reaguję na jego prośbę;
 - b) zapraszam go do zabawy i tłumaczę, na czym ona polega;
 - c) nie pozwalam mu dołączyć się do zabawy.
- 5) Wybraliśmy się z klasą do kina. Nie ma tam wejścia dostosowanego dla dzieci poruszających się na wózkach. Co robisz, jeśli zobaczysz dziecko na wózku?
 - a) przytrzymuję drzwi, aby opiekunowie dziecka z łatwością wnieśli wózek;
 - b) wyśmiewam tę osobę;
 - c) odwracam się i udaję, że nic nie widzę.
- 6) Niektóre dzieci nie panują nad swoimi emocjami. Jeśli mają „gorszy” dzień, są zdenerwowane i płaczą. Co robisz?
 - a) śmieję się z nich;
 - b) proponuję zabawę lub rozmowę;
 - c) nie reaguję na to.
- 7) Twój kolega z klasy ma trudności z czytaniem. Jak na to reagujesz?
 - a) stwierdzam, że nie mam dla niego czasu;
 - b) dokuczam mu;
 - c) oferuję mu swoją pomoc.

Punktacja:

7 punktów	Wspaniale! Jesteś prawdziwym przyjacielem.
6–5 punktów	Przeczytaj jeszcze raz książeczkę „Dziecięce zasady jak żyć w przyjaźni”. Masz szansę być dobrym kolegą lub dobrą koleżanką.
4 i mniej punktów	Koniecznienie dokładnie przeczytaj książeczkę „Dziecięce zasady jak żyć w przyjaźni”. Jeśli nie rozumiesz udzielanych tam rad, to poproś o pomoc nauczyciela, rodzica lub kolegę.

Do rozwiązania testu przystąpiło 15 uczniów. 11 uczniów zdobyło maksymalną ilość punktów. Pozostali zmieścili się w drugim przedziale. Świadczy to o tym, że uczniowie dobrze znają „Dziecięce zasady jak żyć w przyjaźni” i wiedzą, jak zastosować poznaną wiedzę w życiu.

Ad 2.

Uczniowie przez trzy miesiące naklejali naklejki „słoneczka” na tablicy dobrych uczynków. Dobre uczynki wykonywali dla koleżanek i kolegów oraz dla swojej rodziny. Podsumowanie po 3 miesiącach wykazuje, iż dużo chętniej i częściej okazują sobie wzajemną pomoc. Wpłynęło to również na poprawę atmosfery w klasie. Dzieci są bardziej miłe i życzliwe dla siebie. Motywacją do pozytywnych działań była naklejka „słoneczko”, a także pochwała na forum klasy.

Reasumując, podjęte działania w znaczny sposób przyczyniły się do wzrostu świadomości uczniów. Dzieci chętniej pomagają rodzicom w swoich domach. Nastąpiła także znaczna poprawa w zachowaniu w szkole, zwłaszcza w stosunku do uczniów słabszych i mniej zdolnych. Nauczyciel nie musi już namawiać nikogo do pomocy.

Ad 3.

ANKIETA KIEROWANA DO RODZICÓW
PRZEPROWADZONA PO ZAKOŃCZENIU SPOTKANIA INTEGRACYJNEGO

1. Czy Państwa zdaniem cykl zajęć o przyjaźni był potrzebny dzieciom?
 - a) tak
 - b) nie
 - c) nie mam zdania
2. Czy dziecko chętnie czyta w domu książeczkę „Dziecięce zasady, jak żyć w przyjaźni”?
 - a) tak
 - b) nie
 - c) nie wiem
3. Czy uważa Pani/Pan, że wprowadzenie tablicy z dobrymi uczynkami w szkole wpłynęło na poprawę zachowania Waszego dziecka?
 - a) tak
 - b) nie
 - c) nie ma zdania
4. Czy wspólne zabawy rodziców i dzieci były ciekawe i potrzebne?
 - a) tak
 - b) nie
 - c) nie mam zdania

5. Proszę podać własne propozycje działań zmierzających do poprawy relacji między dziećmi w klasie i bliższej integracji rodziców.

.....

.....

.....

Dziękuję za wypełnienie ankiety!

Ankietę przeprowadzono wśród dwanaścioro rodziców po spotkaniu integracyjnym. Wszyscy badani uważają, że lekcje o przyjaźni były potrzebne. Zdaniem rodziców dużym zainteresowaniem cieszyły się książeczki „Dziecięce zasady jak żyć w przyjaźni”. Uczniom, którzy mają problemy z czytaniem, pomagali czytać rodzice. Na kolejne pytanie z ankiety rodzice również odpowiedzieli pozytywnie. Świadczy to o tym, że wprowadzenie tablicy z dobrymi uczynkami odniosło zamierzony cel. Rodzice także pozytywnie odnieśli się do przeprowadzonych zabaw, które miały stworzyć miłą i przyjazną atmosferę, sprzyjającą integracji rodziców i uczniów.

Barbara Babiarz, Joanna Szawłowska
SP nr 28 w Gdyni

Alicja Zawłocka

Program autorski ***Jak skutecznie rozwijać pamięć i koncentrację uwagi dzieci w wieku przedszkolnym***

Bez sprawnej pamięci nie ma efektywnego uczenia się i w pełni świadomego życia

Zbigniew W. Brzeškiewicz

1. Wprowadzenie

Opierając się na bogatej literaturze fachowej i własnych doświadczeniach w pracy z dziećmi, pragnę przedstawić program autorski pt. „Jak skutecznie rozwijać pamięć i koncentrację uwagi dzieci w wieku przedszkolnym”.

Rola pamięci w naszym życiu jest ogromna. Pamięć pozwala nam rozumować, planować, uczyć się i zwyczajnie radzić sobie w życiu. Jako nauczyciel wychowania przedszkolnego zauważam konieczność ćwiczenia pamięci, a co za tym idzie i koncentracji uwagi od najmłodszych lat.

Aby zrozumieć, jak nieograniczone są możliwości naszej pamięci, musimy zrozumieć procesy zachodzące w mózgu.

Jak funkcjonuje mózg?

Mózg składa się z dwóch półkul. Lewa półkula, nazywana logiczną, skupia się na szczegółach. Odpowiada za słowa, gramatykę, liczby, zapamiętywanie faktów, imion i dat. Kontroluje prawą część ciała. Półkula prawa, zwana Gestalt, wychodzi od ogółu, jest artystyczna, twórcza i kreatywna. Odpowiada za tworzenie obrazów, rozróżnianie kolorów, skupia się na uczuciach i emocjach. Rozumie pojęcia abstrakcyjne takie jak miłość i dobro. Kontroluje lewą część ciała. Prawa półkula ułatwia nam całościowe postrzeganie otaczającego nas świata, lewa zaś porządkuje to, co spostrzegamy i umożliwia wyrażenie tego słowami. Do efektywnego uczenia się oraz zapamiętywania niezbędna jest dobra współpraca obu półkul mózgowych. Jest ona możliwa dzięki skomplikowanej wiązce włókien nerwowych łączących półkule zwaną ciałem modzelem.

Dziecko w chwili urodzenia jest wyposażone w liczbę komórek mózgowych wystarczającą do osiągnięcia sukcesów. Jednak to nie ich liczba o tym decyduje, a ilość

połączeń stworzonych pomiędzy tymi komórkami. Rozrastaniu się sieci tych połączeń sprzyja środowisko bogate w doświadczenia i różnorodne bodźce. Uczni uważają, że do 8 roku życia budowa mózgu zakończona jest w 80%, dlatego wczesne dzieciństwo to ogromna szansa zarówno dla rodziców, jak i nauczycieli na wsparcie dziecka w harmonijnym, wszechstronnym i szczęśliwym rozwoju.

Czym jest pamięć?

Harry Lorayne w książce „Superpamięć dla uczących się” pisze: „Pamięć to kamień milowy na drodze do twórczego myślenia, gdyż bez znajomości faktów, bez zasobu informacji, nie jesteś w stanie rozumować, tworzyć, wymyślać koncepcji, idei, podejmować decyzji ani współdziałać. Bez udziału pamięci uczenie się jest po prostu niemożliwe...”

Według naukowców, pamięć jest zdolnością mózgu do rejestrowania, przechowywania i odtwarzania informacji odbieranych przez zmysły.

Nie jest jednolitym systemem, ale składa się z wielu części i rozsiana jest w różnych ośrodkach mózgu. Ośrodki te tworzą komórki nerwowe zwane neuronami. Każdy neuron połączony jest z tysiącami innych. W czasie nauki umysł przypisuje informację poszczególnym połączeniom neuronów, te zaś formują nowe obwody, tworząc dodatkowe spoiwa z innymi komórkami nerwowymi. Za każdym razem, kiedy uczymy się czegoś nowego, kiedy nabywamy nowych doświadczeń, tworzą się połączenia nerwowe. Kiedy przypominamy sobie jakąś informację, wówczas zaczyna działać odpowiedni zestaw neuronów.

Dobra pamięć w znacznym stopniu przyczynia się do osiągnięcia sukcesu w wielu dziedzinach życia. Kiedy jednak zapytamy przypadkowego przechodnia albo ucznia w szkole, czy jest zadowolony ze swojej pamięci, najczęściej odpowiedź będzie negatywna. Współczesna nauka dowodzi, że proces ten możemy poprawić. Kluczem do dobrego zapamiętywania jest możliwie największa koncentracja uwagi.

Czym jest koncentracja uwagi?

Angielski pisarz Samuel Johnson pisał, że „Prawdziwą sztuką zapamiętywania jest sztuka uważania”.

Koncentracja uwagi, najprościej mówiąc, to umiejętność polegająca na skupieniu się na tym, co robimy. Aby utrzymać właściwy poziom koncentracji, należy kontrolować swoją uwagę i kierować ją na wykonywaną czynność. Ma to ogromne znaczenie dla postępów w procesie nabywania wiedzy i umiejętności. Koncentracja w dużym stopniu zależy od rodzaju czynności oraz zainteresowania nią dziecka. Przychodzi z łatwością, gdy jest ono zaangażowane i zmotywowane oraz robi to, co lubi. Dziecko mające trudności z koncentracją uwagi nie wykorzystuje w pełni swoich możliwości, wykonuje zadania nieprawidłowo lub zbyt wolno w stosunku do rówieśników. Na kłopoty z koncentracją składa się słaba motywacja, brak zainteresowania, złe samopoczucie, zmęczenie, hałas, ale również trudna sytuacja rodzinna dziecka i stres.

2. Założenia programowe

Program „Jak skutecznie rozwijać pamięć i koncentrację uwagi dzieci w wieku przedszkolnym” jest zgodny z podstawą programową wychowania przedszkolnego zawartą

w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 roku. Stanowi on dodatkową formę wspierania rozwoju dziecka podczas jego trzyletniego pobytu w przedszkolu i jest uzupełnieniem realizowanego równolegle programu wychowania przedszkolnego „Zanim będę uczniem” autorstwa E. Tokarskiej i J. Kopały (nr dop. P-4/1/2009–10).

Założeniem programu jest jego realizacja przez trzy lata, kolejno z grupą trzy-, cztero- i pięciolatków. W pracy z dziećmi zastosowane będą w głównej mierze metody o charakterze zabawowym i takie działania, które uaktywnią wszystkie zmysły, aby rozwijać pamięć i koncentrację uwagi. Podczas zajęć wykorzystane zostaną odpowiednio dobrane środki dydaktyczne dostępne w placówce, jak i przygotowane przez nauczyciela.

częstotliwość zajęć – 2 x w tygodniu

czas trwania zajęć 10–15 minut – dzieci 3-letnie

15–20 minut – dzieci 4-letnie

20–30 minut – dzieci 5-letnie

miejsce – sala przedszkolna

3. Cele programu autorskiego

Cele ogólne:

- Kształtowanie umiejętności społecznych dzieci: porozumiewanie się z dorosłymi i dziećmi, zgodne funkcjonowanie w zabawie i w sytuacjach zadaniowych.
- Wspieranie dzieci w rozwijaniu czynności intelektualnych, które stosują w poznawaniu i rozumieniu siebie i swojego otoczenia.

Przewidywane osiągnięcia:

Dziecko:

- skupia uwagę na komunikacji z dorosłymi i dziećmi,
- realizuje polecenia nauczyciela w zabawie i sytuacjach zadaniowych,
- analizuje informacje i dostrzega szczegóły,
- zapamiętuje potrzebne informacje,
- rozwija swoją wyobraźnię,
- prezentuje postawę otwartości i aktywności.

4. Sposoby realizacji programu

Realizację zamierzonych celów umożliwi stosowanie odpowiednich metod i form pracy z dziećmi.

Wybrane metody i techniki treningu pamięci i koncentracji uwagi w grupach przedszkolnych

• Metody rozwijania pamięci:

ŁAŃCUCHOWA METODA SKOJARZEŃ – polega na szybkim i skutecznym zapamiętywaniu informacji ułożonych w formie łańcucha poprzez zaangażowanie obydwu

półkul mózgowych. Wykorzystujemy ją do zapamiętywania ciągu wyrazów, które trzeba odtworzyć w identycznej kolejności. Zapamiętywać należy wg formuły: pierwszy przedmiot łączymy z drugim, drugi z trzecim, trzeci z czwartym itd. za pomocą możliwie najzabawniejszych skojarzeń. Przy budowaniu łańcuszka najpierw nauczyciel, a później również samo dziecko układa bajeczkę, historyjkę, którą należy „zobaczyć oczami wyobraźni”.

Tajemnica skuteczności metody leży w obrazowym przedstawieniu wiadomości do zapamiętania. Obrazy powinny angażować wszystkie zmysły, powinny być kolorowe, dynamiczne, śmieszne i przyjemne. W taki sposób zapamiętujemy np. treść interesującego nas filmu.

ZAKŁADKOWA METODA ZAPAMIĘTYWANIA — polega na tworzeniu „zakładek” pamięciowych, czyli obrazów, na których będziemy lokalizować informacje do zapamiętania. Sposób ten polega na skojarzeniu np. wyrazu do zapamiętania z zakładką (obrazem). Podobnie jak w metodzie łańcuchowej obowiązuje zasada angażowania wszystkich zmysłów i uruchomienia wyobraźni.

• **Ćwiczenia usprawniające koncentrację uwagi:**

- słuchanie relaksacyjnych utworów muzycznych,
- wizualizowanie własnego sukcesu,
- afirmacje,
- rysowanie w trakcie zapamiętywania symboli graficznych jedną lub obiema rękami,
- słuchanie opowiadań relaksacyjnych i bajek terapeutycznych,
- składanie papieru wg japońskiej sztuki ORIGAMI,
- kolorowanie mandali,
- rysowanie figur gałkami ocznymi przy zamkniętych powiekach,
- zabawy wymagające skupienia uwagi przez dłuższy czas.

• **Inne metody wspierające założenia programu**

Przed okresem koncentracji dzieci potrzebują fazy wyciszenia przygotowującej je do ćwiczeń wymagających dłuższego skupienia, natomiast po okresie koncentracji — fazy odprężenia i odpoczynku. Wynika z tego konieczność wykorzystania elementów innych metod wspierających założenia tego programu.

KINEZJOLOGIA EDUKACYJNA DENNISONA — to metoda wspomagająca naturalny rozwój dziecka za pomocą ćwiczeń ruchowych opracowanych w taki sposób, aby zintegrować działanie ciała i umysłu. Ćwiczenia te ułatwiają zapamiętywanie, usprawniają pamięć krótko- i długoterminową, rozluźniają napięcie mięśni. Usprawniają percepcję wzrokową i słuchową, koncentrację uwagi, a także wzmacniają pozytywne nastawienie dziecka. Ćwiczenia ruchowe proponowane w ramach tej metody sprawiają dzieciom przyjemność, a przede wszystkim zwiększają umiejętność uczenia się całym mózgiem, stąd również nazwa: Gimnastyka Mózgu. Umożliwiają dzieciom włączenie tych części mózgu, które były dla nich uprzednio niedostępne. Dzięki harmonijnej współpracy obu półkul dzieci z łatwością przyswajają sobie nową wiedzę i umiejętności.

EDUKACJA PRZEZ RUCH — jest to pedagogiczny system kształcenia i terapii wykorzystujący w pracy z dziećmi naturalny, spontaniczny ruch organizmu.

Dziecko poprzez ruch uaktywnia swoje zmysły, a dotleniając mózg, wzmacnia koncentrację. Ruch naprzemienny, wykorzystywany w wielu ćwiczeniach tego systemu, wpływa na młody organizm relaksacyjnie, jednocześnie przygotowując dziecko do podjęcia dalszej aktywności.

ZABAWY FUNDAMENTALNE — to program wspomagania rozwoju dziecka oparty na teorii inteligencji wielorakich Howarda Gardnera. Jest zbiorem pomysłów, jak poprzez zabawy angażujące wszystkie zmysły dziecka rozwinąć jego wrodzone zdolności.

METODA RUCHU ROZWIJAJĄCEGO WERONIKI SHERBORNE — to system ćwiczeń i zabaw ruchowych wspomagających rozwój psychomotoryczny dzieci. Wywodzi się z naturalnych potrzeb dziecka: potrzeby ruchu, kontaktu z drugim człowiekiem, odkrywania własnych możliwości, spontaniczności i radości wypływającej z zabawy. Wykorzystuje dotyk, ruch oraz wzajemne relacje fizyczne, emocjonalne i społeczne. Ćwiczenia Ruchu Rozwijającego pozwalają dziecku nabrać pewności siebie i wiary we własne możliwości.

RELAKSACJA — treningi relaksacyjne są zabiegami mającymi na celu wprowadzenie organizmu w stan odprężenia. Zaliczyć je można do działań wspomagających proces uczenia się poprzez stymulowanie do osiągnięcia wewnętrznego spokoju. Wykonywane w trakcie zajęć ćwiczenia wprowadzają fazę relaksu, stymulują proces nauki i wpływają korzystnie na zdrowie psychiczne i fizyczne dziecka.

W ramach realizacji tego programu wykorzystane zostaną zagadnienia zawarte w programach **Edyty Gruszczyk-Kolczyńskiej i Ewy Zielińskiej pt. „Dzieci uczą misie wierszy”** oraz **„Patrzę uważnie i potrafię zapamiętać wiele szczegółów”** (w: Gruszczyk-Kolczyńska E., Zielińska E., *Wspomaganie dzieci w rozwoju do skupiania uwagi i zapamiętywania. Uwarunkowania psychologiczne i pedagogiczne, programy i metodyka*, WSiP Warszawa 2005).

Formy pracy w trakcie realizacji programu

Praca w grupie realizującej program opierać się będzie na zajęciach prowadzonych z całą grupą, indywidualnych oraz w małych zespołach.

Ze względu na zróżnicowanie grupy w zakresie możliwości intelektualnych i tempa uczenia się będzie stosowana indywidualizacja wprowadzanych treści.

Środki dydaktyczne wykorzystywane do realizacji

Do prawidłowej realizacji przedstawionego programu przydatne będą następujące środki dydaktyczne:

- ilustracje,
- przeźrocza,
- rzutnik przeźroczy,
- magnetofon,
- płyty i kasety z muzyką,
- instrumenty perkusyjne,
- wzory ćwiczeń: labirynty, różnice, wykreślanki, mandale itp.,
- teksty wierszyków, rymowanki, zagadki,
- gry edukacyjne,
- układanki,
- łamigłówki,
- origami.

5. Badanie osiągnięć dzieci w częściowej i końcowej fazie wprowadzania programu

Program będzie realizowany w cyklu trzyletnim. Pierwszy etap — **podstawowy** — obejmie grupę dzieci trzyletnich i oparty będzie głównie na indywidualnej pracy z małym dzieckiem. W następnym roku szkolnym, w grupie dzieci czteroletnich, rozpocznie **etap średniozaawansowany**. Trzeci etap — **zaawansowany** — realizowany będzie w grupie pięciolatek.

Celem dokonania oceny efektów podejmowanych działań istnieje konieczność przeprowadzenia diagnozy wstępnej — przed rozpoczęciem wdrażania zasadniczej części programu i diagnozy końcowej — po zrealizowaniu założeń programowych. Diagnoza wstępna i końcowa będzie prowadzona na etapie średniozaawansowanym i zaawansowanym. Badania będą się odbywały indywidualnie, w sprzyjających dla dziecka warunkach.

Etap podstawowy zostanie podsumowany moją subiektywną oceną efektów podjętych działań.

Diagnoza wstępna obejmować będzie następujące zadania (załącznik nr 4):

ZADANIE 1.

Zapamiętywanie w kolejności przedmiotów przedstawionych na obrazkach. Dziecko 4-letnie ma za zadanie zapamiętać 6 elementów, 5-letnie — 8 elementów. Mierzmy czas od momentu odsłonięcia ostatniego obrazka, aż do zgłoszenia przez dziecko gotowości do sprawdzenia. Zapisujemy czas zapamiętywania, ilość zapamiętanych elementów oraz ilość elementów podanych w ustalonej wcześniej kolejności. Za zapamiętanie 6 elementów (dla 5-latków — 8) dziecko otrzymuje 6 punktów (5-latek — 8 punktów). Dodatkowe 6 (8) punktów otrzymuje za zapamiętanie elementów w ustalonej kolejności (maks. 12 punktów dla 4-latków i 16 dla 5-latków). Efekty pracy będą widoczne po przeprowadzeniu diagnozy częściowej i końcowej w podobny sposób.

Wykorzystując tabele przedstawione poniżej będzie można sformułować odpowiednie wnioski i spostrzeżenia na koniec realizacji programu.

Zapamiętywanie

Lp.	Nazwisko i imię dziecka	Miesiąc	Ilość punktów ogółem	Ilość zapamiętanych elementów /ilość punktów	Prawidłowa kolejność /ilość punktów	Czas	Uwagi
1.	Ala	IX 2011					
		VI 2012					
		V 2013					
2.	Jacek	IX 2011					
		VI 2012					
		V 2013					

ZADANIE 2.

Zadanie będzie polegało na wyszukaniu elementów różniących dwa obrazki.

Mierzmy czas od momentu zaprezentowania i wyjaśnienia dziecku zadania. Dziecko 4-letnie ma za zadanie odszukać 5 różnic, 5-letnie zaś 7 różnic. Za każdy odszukany element dziecko uzyska 1 punkt.

Koncentracja uwagi

Lp.	Nazwisko i imię dziecka	Miesiąc	Ilość znalezionych elementów/ilość punktów	Czas ćwiczenia	Uwagi
1.	Ala	IX 2011			
		VI 2012			
		V 2013			
2.	Jacek	IX 2011			
		VI 2012			
		V 2013			

6. Realizacja programu autorskiego**ETAP PODSTAWOWY**

Naturalną formą aktywności dziecka charakterystyczną dla wieku przedszkolnego jest zabawa. Zabawa wykorzystywana jako wiodąca metoda w realizacji tego programu będzie wspierać intensywność bodźców przy jednoczesnej poprawie zdolności uczenia się nowych rzeczy, a także dostarczać dziecku wielu przeżyć, emocji i doświadczeń w przyjemnej i bezpiecznej atmosferze. Zabawowe formy uczenia się mają za zadanie podtrzymywać zainteresowanie dziecka, jego ciekawość poznawczą, koncentrację uwagi i zdolność zapamiętywania.

W ramach etapu podstawowego mojego programu, ale również na pozostałych jego etapach, wykorzystam odpowiednio dobrane zabawy, dzięki którym dziecko będzie chętnie uczestniczyć w organizowanych działaniach edukacyjnych, z łatwością nabywając umiejętności.

W ramach działań na tym etapie planuję:

- z całą grupą:
 - naukę na pamięć krótkich wierszy i rymowanek z wykorzystaniem programu „Dzieci uczą misie wierszy”,
 - pracę z historyjką obrazkową,
 - zapamiętywanie szczegółów na obrazkach,
 - słuchanie opowiadań ukierunkowane na zapamiętywanie szczegółów,
 - wybrane ćwiczenia z zakresu Gimnastyki Mózgu,
 - ćwiczenia i zabawy prowadzone metodą Ruchu Rozwijającego,
 - wybrane Zabawy Fundamentalne.
- w małych zespołach:
 - gry edukacyjne,
 - gry typu memory,
 - wyszukiwanie na obrazku ukrytych elementów,
- indywidualnie:
 - odtwarzanie z pamięci układów figur geometrycznych, klocków itp.,
 - labirynty,
 - układanki,
 - łamigłówki,
 - puzzle.

ETAP ŚREDNIOZAAWANSOWANY

M-c	Zadania edukacyjne	Sposób realizacji	Uwagi
P A Ź D Z I E R N I K	Wywołanie pozytywnej motywacji	• próby wizualizacji	
	Osiągnięcie stanu gotowości do pracy	• przypomnienie poznanych ćwiczeń z zakresu Gimnastyki Mózgu: – ruchy naprzemienne – punkty na myślenie – leniwe ósemki	
	Ćwiczenia usprawniające koncentrację uwagi	• wybrane zabawy usprawniające koncentrację uwagi, np. „Lampa – nos”, „Detektyw” itp. (załącznik nr 3) • wyszukiwanie na obrazku ukrytych elementów • wyszukiwanie par takich samych obrazków • labirynty, układanki, łamigłówki, gry edukacyjne, puzzle	
	Ćwiczenia rozwijające pamięć	• wybrane zabawy rozwijające pamięć, np. „Co się zmieniło?”, „Magiczna skrzynia” itp. (załącznik nr 3) • zapamiętywanie szczegółów na obrazkach • odtwarzanie z pamięci układów figur geometrycznych, klocków, koralików itp. • nauka na pamięć krótkich wierszy i rymowanek z wykorzystaniem programu „Dzieci uczą misie wierszy” (załącznik nr 2)	
	Ćwiczenia relaksacyjne	• słuchanie relaksacyjnych utworów muzycznych • zabawy relaksacyjne • bajki terapeutyczne • masażyki	
	Ćwiczenia wspomagające	• wybrane ćwiczenia prowadzone metodą Ruchu Rozwijającego, Edukacji przez Ruch lub Zabaw Fundamentalnych	

M-c	Zadania edukacyjne	Sposób realizacji	Uwagi
L I S T O P A D	Wywołanie pozytywnej motywacji	• próby wizualizowania własnego sukcesu	
	Osiągnięcie stanu gotowości do pracy	• ćwiczenia z zakresu Gimnastyki Mózgu: – ruchy naprzemienne – punkty na myślenie – leniwe ósemki • zapoznanie z ćwiczeniem: – kapturek myśliciela	
	Ćwiczenia usprawniające koncentrację uwagi	• wybrane zabawy usprawniające koncentrację uwagi np. „Głuchy telefon”, „Trzy kubeczki” itp. • wyszukiwanie na obrazku ukrytych elementów • wyszukiwanie par takich samych obrazków • labirynty, układanki, łamigłówki, zagadki logiczne, gry edukacyjne, puzzle	
	Ćwiczenia rozwijające pamięć	• wybrane zabawy rozwijające pamięć, np. „Kto zmienił miejsce?”, „Lustro” itp. • zapamiętywanie szczegółów na obrazkach • odtwarzanie z pamięci układów figur geometrycznych, klocków, koralików itp. • słuchanie opowiadań ukierunkowane na zapamiętywanie szczegółów • nauka na pamięć krótkich wierszy i rymowanek z wykorzystaniem programu „Dzieci uczą misie wierszy”	
	Ćwiczenia relaksacyjne	• słuchanie relaksacyjnych utworów muzycznych • zabawy relaksacyjne • bajki terapeutyczne • masażyki	
	Ćwiczenia wspomagające	• wybrane ćwiczenia prowadzone metodą Ruchu Rozwijającego, Edukacji przez Ruch lub Zabaw Fundamentalnych	

M-c	Zadania edukacyjne	Sposób realizacji	Uwagi
G R U D Z I E Ń	Wywołanie pozytywnej motywacji	wizualizowanie własnego sukcesu	
	Osiągnięcie stanu gotowości do pracy	- ćwiczenia z zakresu Gimnastyki Mózgu: – leniwe ósemki – punkty na myślenie – ruchy naprzemienne – kapturek myśliciela - zapoznanie z ćwiczeniem: – ziewanie energetyczne	
	Ćwiczenia usprawniające koncentrację uwagi	- wybrane zabawy usprawniające koncentrację uwagi, np. „Detektyw”, „Bystre oko” itp. - wyszukiwanie na obrazku ukrytych elementów - wyszukiwanie par takich samych obrazków - kolorowanie mandali - labirynty, układanki, łamigłówki, zagadki logiczne, gry edukacyjne, puzzle	
	Ćwiczenia rozwijające pamięć	- wybrane zabawy rozwijające pamięć, np. „Raz, dwa, trzy...” , „Odkrywca” itp. - zapamiętywanie szczegółów na obrazkach - odtworzenie z pamięci układów figur geometrycznych, klocków, koralików itp. - słuchanie opowiadań ukierunkowane na zapamiętywanie szczegółów - nauka na pamięć krótkich wierszy i rymowanek z wykorzystaniem programu „Dzieci uczą misie wierszy” - zapamiętywanie ciągu elementów z wykorzystaniem metody łańcuchowej	
	Ćwiczenia relaksacyjne	- słuchanie relaksacyjnych utworów muzycznych - zabawy relaksacyjne - bajki terapeutyczne - masażyki	
	Ćwiczenia wspomagające	wybrane ćwiczenia prowadzone metodą Ruchu Rozwijającego, Edukacji przez Ruch lub Zabaw Fundamentalnych	

M-c	Zadania edukacyjne	Sposób realizacji	Uwagi
S T Y C Z E Ń	Wywołanie pozytywnej motywacji	wizualizowanie własnego sukcesu	
	Osiągnięcie stanu gotowości do pracy	- ćwiczenia z zakresu Gimnastyki Mózgu: - leniwe ósemki - punkty na myślenie - ruchy naprzemienne - kapturek myśliciela - ziewanie energetyczne - zapoznanie z ćwiczeniem: - sowa	
	Ćwiczenia usprawniające koncentrację uwagi	- wybrane zabawy usprawniające koncentrację uwagi, np. „Kacper mówi wam”, „Morze – brzeg” - wyszukiwanie różnic na obrazkach - labirynty, układanki, łamigłówki, zagadki logiczne, gry edukacyjne, puzzle	
	Ćwiczenia rozwijające pamięć	- wybrane zabawy rozwijające pamięć, np. „Kto zmienił miejsce”, „Magiczna skrzynia” itp. - zapamiętywanie szczegółów na obrazkach - odtworzenie z pamięci układów figur geometrycznych, klocków, koralików itp. - nauka na pamięć krótkich wierszy i rymowanek z wykorzystaniem programu „Dzieci uczą misie wierszy” - zapamiętywanie ciągu elementów z wykorzystaniem metody łańcuchowej	
	Ćwiczenia relaksacyjne	- słuchanie relaksacyjnych utworów muzycznych - zabawy relaksacyjne - bajki terapeutyczne - masażyki	
	Ćwiczenia wspomagające	wybrane ćwiczenia prowadzone metodą Ruchu Rozwijającego, Edukacji przez Ruch lub Zabaw Fundamentalnych	

M-c	Zadania edukacyjne	Sposób realizacji	Uwagi
L U T Y	Wywołanie pozytywnej motywacji	wizualizowanie własnego sukcesu	
	Osiągnięcie stanu gotowości do pracy	kontynuowanie poznanych ćwiczeń z zakresu Kinezylogii Dennisona	
	Ćwiczenia usprawniające koncentrację uwagi	- wybrane zabawy usprawniające koncentrację uwagi - wyszukiwanie na obrazku ukrytych elementów - wyszukiwanie par takich samych obrazków - kolorowanie mandali - labirynty, układanki, łamigłówki, zagadki logiczne, gry edukacyjne, puzzle	
	Ćwiczenia rozwijające pamięć	- wybrane zabawy rozwijające pamięć - zapamiętywanie szczegółów na obrazkach - odtworzenie z pamięci układów figur geometrycznych, klocków, koralików itp. - nauczanie na pamięć krótkich wierszy i rymowanek z wykorzystaniem programu „Dzieci uczą misie wierszy” - słuchanie opowiadań ukierunkowane na zapamiętanie szczegółów - zapamiętywanie ciągu elementów z wykorzystaniem metody łańcuchowej	
	Ćwiczenia relaksacyjne	- słuchanie relaksacyjnych utworów muzycznych - zabawy relaksacyjne - bajki terapeutyczne - masażyki	
	Ćwiczenia wspomagające	wybrane ćwiczenia prowadzone metodą Ruchu Rozwijającego, Edukacji przez Ruch lub Zabaw Fundamentalnych	

M-c	Zadania edukacyjne	Spos b realizacji	Uwagi
M A R Z E C	Wywo łanie pozytywnej motywacji	wizualizowanie w łasn ego sukcesu	
	Osi gni cie stanu gotowo sci do pra- cy	kontynuowanie poznanych cwicze n z zakresu Kinezjologii Dennisona	
	Cwiczenia usprawniaj ce koncen- tracj u uwagi	- wybrane zabawy usprawniaj ce koncentracj u uwagi - wyszukiwanie na obrazku ukrytych element w - wyszukiwanie par takich samych obrazk w - labirynty, uk ładanki, łamig ł wki, zagadki logiczne, gry edukacyjne, puzzle	
	Cwiczenia rozwijaj ce pamie c	- wybrane zabawy rozwijaj ce pamie c - zapami tywanie szczeg ł w na obrazkach - odtworzenie z pamie ci uk ładow figur geometrycznych, klock w, koralik w itp. - nauka na pamie c kr tkich wierszy i rymowanek z wykorzystaniem programu „Dzieci ucz misie wierszy” - s łuchanie opowiada n ukierunkowane na zapami tanie szczeg ł w - cwiczenia w budowaniu skojarze n - cwiczenia w wizualizacji skojarze n - zapami tywanie ci gu element w z wykorzystaniem metody ła ncuchowej	
	Cwiczenia relaksacyjne	- s łuchanie relaksacyjnych utwor w muzycznych - zabawy relaksacyjne - bajki terapeutyczne - masażyki	
	Cwiczenia wspomagaj ce	wybrane cwiczenia prowadzone metod Ruchu Rozwijaj cego, Edukacji przez Ruch lub Zabaw Fundamentalnych	

M-c	Zadania edukacyjne	Sposób realizacji	Uwagi
K W I E C I E Ń	Wywołanie pozytywnej motywacji	wizualizowanie własnego sukcesu	
	Osiągnięcie stanu gotowości do pracy	kontynuowanie poznanych ćwiczeń z zakresu Kinezylogii Dennisona	
	Ćwiczenia usprawniające koncentrację uwagi	- wybrane zabawy usprawniające koncentrację uwagi, np. „Słuchaj uważnie” itp. - wyszukiwanie na obrazku ukrytych elementów - wyszukiwanie par takich samych obrazków - kolorowanie lub wyklejanie mandali - labirynty, układanki, łamigłówki, zagadki logiczne, gry edukacyjne, puzzle	
	Ćwiczenia rozwijające pamięć	- wybrane zabawy rozwijające pamięć, np. „Odkrywca” itp. - zapamiętywanie szczegółów na obrazkach - odtworzenie z pamięci układów figur geometrycznych, klocków, koralików itp. - słuchanie opowiadań ukierunkowane na zapamiętanie szczegółów - nauka na pamięć krótkich wierszy i rymowanek z wykorzystaniem programu „Dzieci uczą misie wierszy” - ćwiczenia w budowaniu skojarzeń - ćwiczenia w wizualizacji skojarzeń - zapamiętywanie ciągu elementów z wykorzystaniem metody łańcuchowej	
	Ćwiczenia relaksacyjne	- słuchanie relaksacyjnych utworów muzycznych - zabawy relaksacyjne - bajki terapeutyczne - masażyki	
	Ćwiczenia wspomagające	wybrane ćwiczenia prowadzone metodą Ruchu Rozwijającego, Edukacji przez Ruch lub Zabaw Fundamentalnych	

M-c	Zadania edukacyjne	Spos b realizacji	Uwagi
M A J	Wywo łanie pozytywnej motywacji	wizualizowanie w łasnego sukcesu	
	Osi gni cie stanu gotowo ci do pra- cy	- cwiczenia z zakresu Gimnastyki M zgu: - leniwe semki - punkty na my lenie - ruchy naprzemienne - kapturek my liciela - ziewanie energetyczne - sowa	
	Cwiczenia usprawniaj ce koncen- tracj uwagi	- wybrane zabawy usprawniaj ce koncentracj uwagi - wyszukiwanie na obrazku ukrytych element w - wyszukiwanie par takich samych obrazk w - labirynty, uk ładanki, łamig ł wki, zagadki logiczne, gry edukacyjne, puzzle	
	Cwiczenia rozwijaj ce pamie ć	- wybrane zabawy rozwijaj ce pamie ć - zapami tywanie szczeg ł w na obrazkach - odtworzenie z pamie ci uk ład w figur geometrycznych, klock w, koralik w itp. - słuchanie opowiada ł ukierunkowane na zapami tanie szczeg ł w - nauka na pamie ć kr tkich wierszy i rymowanek z wykorzystaniem programu „Dzieci ucz misie wierszy” - cwiczenia w budowaniu skojarze ł - cwiczenia w wizualizacji skojarze ł - zapami tywanie ci gu element w z wykorzystaniem metody ła ncuchowej	
	Cwiczenia relaksacyjne	- słuchanie relaksacyjnych utwor w muzycznych - zabawy relaksacyjne - bajki terapeutyczne - masażyki	
	Cwiczenia wspomagaj ce	wybrane cwiczenia prowadzone metod Ruchu Rozwijaj cego, Edukacji przez Ruch lub Zabaw Fundamentalnych	

ETAP ZAAWANSOWANY

M-c	Zadania edukacyjne	Sposób realizacji	Uwagi
P A Ź D Z I E R N I K	Wywołanie pozytywnej motywacji	- wizualizowanie własnego sukcesu - zapoznanie z afirmacjami	
	Osiągnięcie stanu gotowości do pracy	przypomnienie poznanych ćwiczeń z zakresu Gimnastyki Mózgu	
	Ćwiczenia usprawniające koncentrację uwagi	- wyszukiwanie na obrazku ukrytych elementów - wyszukiwanie par takich samych obrazków - wybrane zabawy usprawniające koncentrację uwagi (załącznik nr 3) - labirynty, układanki, łamigłówki, zagadki logiczne, gry edukacyjne, puzzle - ćwiczenia z wykorzystaniem mandali	
	Ćwiczenia rozwijające pamięć	- zapamiętywanie szczegółów na obrazkach - słuchanie opowiadań ukierunkowane na zapamiętywanie szczegółów - odtworzenie z pamięci układów figur geometrycznych, klocków, koralików itp. - wybrane zabawy rozwijające pamięć (załącznik nr 3) - nauka na pamięć krótkich wierszy i rymowanek (załącznik nr 2) - ćwiczenia w budowaniu i wizualizacji skojarzeń - zapamiętywanie ciągu elementów z wykorzystaniem metody łańcuchowej	
	Ćwiczenia relaksacyjne	- słuchanie relaksacyjnych utworów muzycznych - zabawy relaksacyjne - bajki terapeutyczne - masażyki	
	Ćwiczenia wspomagające	wybrane ćwiczenia prowadzone metodą Ruchu Rozwijającego, Edukacji przez Ruch lub Zabaw Fundamentalnych	

M-c	Zadania edukacyjne	Sposób realizacji	Uwagi
L I S T O P A D	Wywołanie pozytywnej motywacji	- wizualizowanie własnego sukcesu - afirmacje	
	Osiągnięcie stanu gotowości do pracy	kontynuowanie poznanych ćwiczeń z zakresu Kinezylogii Dennisona	
	Ćwiczenia usprawniające koncentrację uwagi	- wybrane zabawy usprawniające koncentrację uwagi - wyszukiwanie elementów różniących dwa obrazki - wyszukiwanie na obrazku ukrytych elementów - wyszukiwanie par takich samych obrazków - labirynty, układanki, łamigłówki, zagadki logiczne, gry edukacyjne, puzzle - ćwiczenia z wykorzystaniem mandali - próby składania papieru metodą origami	
	Ćwiczenia rozwijające pamięć	- wybrane zabawy rozwijające pamięć - słuchanie opowiadań ukierunkowane na zapamiętanie szczegółów - zapamiętywanie szczegółów na obrazkach - odtworzenie z pamięci układów figur geometrycznych, klocków, koralików itp. - nauka na pamięć krótkich wierszy i rymowanek - ćwiczenia w budowaniu i wizualizacji skojarzeń - zapamiętywanie ciągu elementów z wykorzystaniem metody łańcuchowej	
	Ćwiczenia relaksacyjne	- słuchanie relaksacyjnych utworów muzycznych - zabawy relaksacyjne - bajki terapeutyczne - masażyki	
	Ćwiczenia wspomagające	wybrane ćwiczenia prowadzone metodą Ruchu Rozwijającego, Edukacji przez Ruch lub Zabaw Fundamentalnych	

M-c	Zadania edukacyjne	Sposób realizacji	Uwagi
G R U D Z I E Ń	Wywołanie pozytywnej motywacji	- wizualizowanie własnego sukcesu - afirmacje	
	Osiągnięcie stanu gotowości do pracy	kontynuowanie poznanych ćwiczeń z zakresu Kinezyjologii Dennisona	
	Ćwiczenia usprawniające koncentrację uwagi	- labirynty, układanki, łamigłówki, zagadki logiczne, gry edukacyjne, puzzle - wybrane zabawy usprawniające koncentrację uwagi wg załącznika nr 1 - wyszukiwanie elementów różniących dwa obrazki - wyszukiwanie na obrazku ukrytych elementów - wyszukiwanie par takich samych obrazków - układanie mandali z gotowych elementów - składanie papieru metodą origami	
	Ćwiczenia rozwijające pamięć	- wybrane zabawy rozwijające pamięć - słuchanie opowiadań ukierunkowane na zapamiętanie szczegółów - zapamiętywanie szczegółów na obrazkach - odtworzenie z pamięci pokazanego wcześniej rytmu - nauka na pamięć wierszy i rymowanek - ćwiczenia w budowaniu i wizualizacji skojarzeń - próby samodzielnego układania historyjek do łańcuszków - zapamiętywanie ciągu elementów z wykorzystaniem metody łańcuchowej - zapoznanie z zakładkową metodą zapamiętywania – nauka 5 zakładek metodą łańcuchową	
	Ćwiczenia relaksacyjne	- słuchanie relaksacyjnych utworów muzycznych - zabawy relaksacyjne - bajki terapeutyczne - masażyki	
	Ćwiczenia wspomagające	wybrane ćwiczenia i zabawy prowadzone metodą Ruchu Rozwijającego, Edukacji przez Ruch lub Zabaw Fundamentalnych	

M-c	Zadania edukacyjne	Sposób realizacji	Uwagi
S T Y C Z E Ń	Wywołanie pozytywnej motywacji	- wizualizowanie własnego sukcesu - afirmacje	
	Osiągnięcie stanu gotowości do pracy	kontynuowanie poznanych ćwiczeń z zakresu Kinezylogii Dennisona	
	Ćwiczenia usprawniające koncentrację uwagi	- wybrane zabawy usprawniające koncentrację uwagi - wyszukiwanie różnic na obrazkach - wyszukiwanie na obrazku ukrytych elementów - składanie papieru metodą origami - labirynty, układanki, łamigłówki, zagadki logiczne, gry edukacyjne, puzzle - ćwiczenia z wykorzystaniem mandali - składanie obrazka z części	
	Ćwiczenia rozwijające pamięć	- wybrane zabawy rozwijające pamięć lubiane przez grupę - słuchanie opowiadań ukierunkowane na zapamiętanie szczegółów - odtworzenie z pamięci pokazanego wcześniej rytmu - nauka na pamięć wierszy i rymowanek - ćwiczenia w budowaniu i wizualizacji skojarzeń - samodzielne układanie historyjek do łańcuszków - zapamiętywanie ciągu elementów z wykorzystaniem metody łańcuchowej - zapamiętywanie elementów metodą zakładkową - nauka kolejnych 5 zakładek metodą łańcuchową	
	Ćwiczenia relaksacyjne	- słuchanie relaksacyjnych utworów muzycznych - zabawy relaksacyjne - bajki terapeutyczne - masażyki	
	Ćwiczenia wspomagające	wybrane ćwiczenia i zabawy prowadzone metodą Ruchu Rozwijającego, Edukacji przez Ruch lub Zabaw Fundamentalnych	

M-c	Zadania edukacyjne	Sposób realizacji	Uwagi
L U T Y	Wywołanie pozytywnej motywacji	- wizualizowanie własnego sukcesu - afirmacje	
	Osiągnięcie stanu gotowości do pracy	kontynuowanie poznanych ćwiczeń z zakresu Kinezylogii Dennisona	
	Ćwiczenia usprawniające koncentrację uwagi	- wybrane zabawy usprawniające koncentrację uwagi lubiane przez grupę - składanie papieru metodą origami - labirynty, układanki, łamigłówki, zagadki logiczne, gry edukacyjne, puzzle - ćwiczenia z wykorzystaniem mandali - ćwiczenia typu „Połącz kropki”	
	Ćwiczenia rozwijające pamięć	- słuchanie opowiadań ukierunkowane na zapamiętanie szczegółów - odtworzenie z pamięci pokazanego wcześniej rytmu - nauka na pamięć wierszy i rymowanek - odtworzenie z pamięci układów figur geometrycznych, klocków, koralików itp. - ćwiczenia w budowaniu i wizualizacji skojarzeń - samodzielne układanie historyjek do łańcuszków - zapamiętywanie ciągu elementów z wykorzystaniem metody łańcuchowej - zapamiętywanie kolorów za pomocą skojarzeń - zapamiętywanie elementów metodą zakładkową	
	Ćwiczenia relaksacyjne	- słuchanie relaksacyjnych utworów muzycznych - zabawy relaksacyjne - bajki terapeutyczne - masażyki	
	Ćwiczenia wspomagające	wybrane ćwiczenia i zabawy prowadzone metodą Ruchu Rozwijającego, Edukacji przez Ruch i Zabaw Fundamentalnych	

M-c	Zadania edukacyjne	Spos b realizacji	Uwagi
M A R Z E C	Wywo łanie pozytywnej motywacji	- wizualizowanie w łasn ego sukcesu - afirmacje	
	Osi gni cie stanu gotowo sci do pra- cy	kontynuowanie poznanych cwicze n z zakresu Kinezyjologii Dennisona	
	Cwiczenia usprawniaj ce koncen- tracj u uwagi	- wyszukiwanie r o żnic na obrazkach - wyszukiwanie na obrazku ukrytych element o w - sk ł adanie papieru metod ą origami - wybrane zabawy usprawniaj ce koncentracj u uwagi lubiane przez gru- p ę - labirynty, uk ł adanki, łamig ł o wki, zagadki logiczne, gry edukacyjne, puzzle - cwiczenia typu „Po ł ącz kropki”	
	Cwiczenia rozwijaj ce pamie ć	- zabawy rozwijaj ce pamie ć lubiane przez grup ę - słuchanie opowiada n ukierunkowane na zapami ę tanie - nauczanie na pamie ć wierszy i rymowanek - odtworzenie z pamie ci pokazanego wcze śniej rytmu - samodzielne uk ł adanie historyjek do ła n cuszk o w - zapami ę tywanie ci ą gu element o w z wykorzystaniem metody ła n cucho- wej - zapami ę tywanie element o w metod ą zak ł adkow ą (wyrazy, kolory, odg ł o- sy) przy uwzgl ę dnieniu indywidualnych mo ż liwo sci dzieci	
	Cwiczenia relaksacyjne	- słuchanie relaksacyjnych utwor o w muzycznych - zabawy relaksacyjne - bajki terapeutyczne	
	Cwiczenia wspomagaj ce	wybrane cwiczenia i zabawy prowadzone metod ą Ruchu Rozwijaj cego, Edukacji przez Ruch i Zabaw Fundamentalnych	

M-c	Zadania edukacyjne	Sposób realizacji	Uwagi
K W I E C I E Ń	Wywołanie pozytywnej motywacji	- wizualizowanie własnego sukcesu - afirmacje	
	Osiągnięcie stanu gotowości do pracy	kontynuowanie poznanych ćwiczeń z zakresu Kinezyjologii Dennisona	
	Ćwiczenia usprawniające koncentrację uwagi	- wybrane zabawy usprawniające koncentrację uwagi - wyszukiwanie różnic na obrazkach - wyszukiwanie na obrazku ukrytych elementów - składanie papieru metodą origami - labirynty, układanki, łamigłówki, zagadki logiczne, gry edukacyjne, puzzle	
	Ćwiczenia rozwijające pamięć	- wybrane zabawy rozwijające pamięć - słuchanie opowiadań ukierunkowane na zapamiętanie szczegółów - odtworzenie z pamięci układów figur geometrycznych, klocków, koralików itp. - nauczanie na pamięć wierszy i rymowanek - zapamiętywanie ciągu elementów z wykorzystaniem metody łańcuchowej lub zakładkowej przy uwzględnieniu indywidualnych możliwości dzieci	
	Ćwiczenia relaksacyjne	- słuchanie relaksacyjnych utworów muzycznych - zabawy relaksacyjne - bajki terapeutyczne	
	Ćwiczenia wspomagające	wybrane ćwiczenia i zabawy prowadzone metodą Ruchu Rozwijającego, Edukacji przez Ruch i Zabaw Fundamentalnych	

7. Scenariusze zajęć

SCENARIUSZ ZAJĘĆ OTWARTYCH DLA RODZICÓW DZIECI 4-LETNICH

Temat: Mamo, tato, baw się razem ze mną w zapamiętywanie.

Cele ogólne:

- tworzenie sytuacji doskonalących pamięć i koncentrację uwagi,
- integracja ze środowiskiem rodzinnym dziecka.

Cele szczegółowe

Dziecko potrafi:

- zapamiętać kolejność co najmniej pięciu obrazków,
- wymienić szczegóły na obrazku,
- odszukać elementy różniące dwa obrazki,
- współdziałać w zespole.

Formy pracy:

- indywidualna,
- zespołowa,
- zbiorowa.

Metody pracy:

- podające,
- praktyczne.

Pomoce dydaktyczne:

rzutnik, przeźrocza, obrazki do zaznaczania różnic, „zaczarowane pudełko”, przedmioty do zapamiętywania, nagrody – cukierki, plansze do ewaluacji.

Przebieg zajęć

1. Przywitanie dzieci z rodzicami.
Dzieci razem z rodzicami stoją w parach. Witają się ruchami naprzemiennymi: prawa ręka z lewym łokciem, lewa ręka z prawym łokciem. Prawa ręka z lewym kolaniem, lewa ręka z prawym kolaniem. Prawa ręka z lewym uchem, lewa ręka z prawym uchem.
2. Zabawa „Lustro”.
W parach rodzic z dzieckiem – najpierw rodzic wykonuje jakiś ruch, a dziecko powtarza po nim, potem następuje zmiana. Po kilku powtórzeniach rodzic wykonuje dwa lub trzy ruchy, dziecko powtarza.
3. Zapamiętywanie szczegółów na przeźroczach.
Rodzice razem z dziećmi tworzą rodzinne zespoły. Wspólnie oglądają obrazek w postaci przeźrocza. Następnie odpowiadają na pytania nauczyciela dotyczące szczegółów na obrazku. Za prawidłową odpowiedź zespół dostaje punkt w postaci cukierka.

4. Zabawa „Bystre oko”.
Rodzice razem z dziećmi otrzymują dwa obrazki. Zadanie polega na wyszukaniu jak największej ilości różnic na tych obrazkach.
5. Zabawa „Zaczarowane pudełko”.
Zadaniem dzieci i rodziców jest zapamiętanie przedmiotów wkładanych do „zaczarowanego pudełka” oraz kolejności ich wkładania.
6. Zabawa relaksacyjna – masażyki.
7. Ewaluacja.
Dzieci i rodzice odrysowują swoją dłoń pod uśmiechniętą buźką – jeżeli zajęcia się podobały lub pod smutną – jeśli nie są zadowoleni ze spotkania.
8. Pożegnanie – ruchy naprzemienne.
Wszyscy żegnają się, powtarzając wierszyk:
„W naszym przedszkolu dzieci tak się żegnają:
jedną ręką za nos chwytają,
drugą ucho po przeciwnej stronie dotykają.
Potem ręce zmieniają
i nas do takiego pożegnania zapraszają”.

SCENARIUSZ ZAJĘĆ OTWARTYCH DLA RODZICÓW DZIECI 5-LETNICH

Temat: Zabawy rozwijające pamięć poprzez angażowanie różnych zmysłów.

Cele ogólne:

- tworzenie sytuacji doskonalących pamięć, zdolność kojarzenia, umiejętność skupienia uwagi,
- wzrost samooceny poprzez umożliwienie dzieciom osiągania sukcesu.

Cele szczegółowe

Dziecko potrafi:

- zapamiętać kolejność co najmniej siedmiu elementów,
- rozpoznać i zapamiętać usłyszane odgłosy,
- wymienić szczegóły na obrazku.

Formy pracy:

- indywidualna,
- zbiorowa.

Metody pracy:

- podające,
- praktyczne.

Pomoce dydaktyczne:

skrzynia, przedmioty do zapamiętania (serduszko, książka, lalka, samochód, okulary, kotek, puzzle, batonik, dinozaur, dzwonek), rzutnik, przeźrocza, odtwarzacz CD,

płyta z odgłosami, obrazki do odgłosów, ankiety dla rodziców, „bużki” przedstawiające emocje dzieci.

Przebieg zajęć

1. Przywitanie — rymowanka:
„Witam cię, witam cię, witam cię,
mamy dziś dobry dzień, dobry dzień, dobry dzień,
uśmiech mam, tobie dam, tobie dam, tobie dam,
ram pam pam, ram pam pam, ram pam pam”.
2. Zabawa „Sklep”.
Nauczyciel zaczyna zabawę, mówiąc np. „Kupiłem w sklepie”. Pierwsze dziecko powtarza i dodaje swój element: „Kupiłem w sklepie ołówkę”. Kolejne dziecko powtarza zakupy poprzednika i dodaje swoje: „Kupiłem w sklepie ołówkę i pomidory” itd. Ostatnie dziecko powtarza zakupy wszystkich uczestników zabawy i dodaje swoje.
3. Zabawa „Magiczna skrzynia”.
Nauczyciel chowa do skrzyni różne przedmioty. Zadaniem dzieci jest zapamiętać, jakie przedmioty zostały schowane (serduszko, książka, lalka, samochód, okulary, kotek, batonik, puzzle, dinozaur, dzwonek) i podać kolejność, w jakiej były wkładane do skrzyni.
4. Zagadki słuchowe.
Nauczyciel odtwarza dwukrotnie z płyty CD wybrane dźwięki (odgłosy zwierząt, ulicy itp.). Zadaniem dzieci jest rozpoznać i zapamiętać usłyszane odgłosy. Następnie dzieci przyporządkowują obrazki do tego, co usłyszały i zapamiętały w pierwszej części ćwiczenia.
5. Ćwiczenie „Zapamiętaj szczegóły”.
Dzieci oglądają przeźrocze, zapamiętują znajdujące się na nim szczegóły, następnie odpowiadają na pytania nauczyciela.
6. Ewaluacja.
Rodzice wypełniają ankietę, wyrażając swoją opinię na temat zajęć i programu autorskiego, a dzieci przyklejają bużki informujące o nastroju po zajęciach.

8. Ankieta dla rodziców

Szanowni Państwo!

Poniższa ankieta jest anonimowa i dotyczy realizacji programu autorskiego „Jak skutecznie rozwijać pamięć i koncentrację uwagi dzieci w wieku przedszkolnym”. *Celem ankiety jest zbadanie, jaki wpływ miała realizacja programu na rozwój dziecka.*

ANKIETA DLA RODZICÓW

(proszę o podkreślenie wybranej odpowiedzi)

1. Państwa dziecko korzystało z zajęć rozwijających pamięć i koncentrację uwagi. Czy uważacie Państwo, że zajęcia te były dla dzieci ciekawe?
• Tak • Raczej tak • Raczej nie • Nie • Nie mam zdania
2. Czy według Państwa tego rodzaju zajęcia są w przedszkolu potrzebne?
• Tak • Raczej tak • Raczej nie • Nie • Nie mam zdania

3. Czy dostrzegacie Państwo u swojego dziecka poprawę pamięci?
 - Tak • Raczej tak • Raczej nie • Nie • Nie mam zdania
4. Czy dostrzegacie Państwo u swojego dziecka poprawę koncentracji uwagi?
 - Tak • Raczej tak • Raczej nie • Nie • Nie mam zdania
5. Jak podobały się Państwu zajęcia otwarte na temat: „Zabawy rozwijające pamięć poprzez angażowanie różnych zmysłów”?

.....

.....

.....

.....

.....

Dziękuję ☺

Alicja Zawłocka
Przedszkole nr 48 w Gdyni

Bibliografia

- Bogdanowicz M., *Przytulanki, czyli wierszyki na dziecięce masażyki*, Gdańsk 2005
- Brześkiewicz Z., *Superpamięć. Jak uczyć się trzy razy szybciej*, Warszawa 1998
- Brześkiewicz Z., *Doskonalenie pamięci*, Warszawa 1998
- Dudley G.A., *Jak podwoić skuteczność uczenia się*, Warszawa 1994
- Franczyk A., Krajewska K., *Skarbiec nauczyciela – terapeutę*, Kraków 2006
- Franczyk A., Krajewska K., *Zabawy i ćwiczenia na cały rok*, Kraków 2005
- Gruszczyk-Kolczyńska E., Zielińska E., *Ilustrowane opowiadania*, Warszawa 2009
- Gruszczyk-Kolczyńska E., Zielińska E., *Program wspomagania rozwoju, wychowania i edukacji starszych przedszkolaków*, Warszawa 2007
- Gruszczyk-Kolczyńska E., Zielińska E., *Wspomaganie dzieci w rozwoju do skupiania uwagi i zapamiętywania. Uwarunkowania psychologiczne i pedagogiczne, programy i metodyka*, Warszawa 2005
- Jagodzińska M., *Rozwój pamięci w dzieciństwie*, Gdańsk 2003
- Lorayne H., *Superpamięć*, Łódź 1995
- Mańkowska I., *Kreowanie rozwoju dziecka*, Gdynia 2005
- Matiugin I.J., praca zbiorowa, *Magia pamięci*
- Matiugin I.J., praca zbiorowa, *Jak rozwijać pamięć i uwagę Waszego dziecka*, Piła 1997
- Sąsiadek K., *Zabawy paluszkowe*, Poznań 2005
- Skorek E. praca zbiorowa, *Terapia pedagogiczna. T. II*, Kraków 2005
- Stankiewicz Z., *Trening umysłu*, Warszawa 1999
- Tokarska E., Kopała J., *Zanim będę uczniem – program wychowania przedszkolnego*, Warszawa 2009
- Weyhreter H., *Trudności z koncentracją uwagi*, Warszawa 2004
- Publikacje zawarte na stronach internetowych.

Załącznik nr 1

ZADANIA EDUKACYJNE	SPOSOBY REALIZACJI	3-LATKI	4-LATKI	5-LATKI	UWAGI
Wywołanie pozytywnej motywacji.	• wizualizowanie własnego sukcesu	—	✓	✓	
	• afirmacje	—	—	✓	
Osiągnięcie stanu gotowości do pracy.	• ćwiczenia z zakresu Gimnastyki Mózgu				
	— ruchy naprzemienne	✓	✓	✓	
	— punkty na myślenie	✓	✓	✓	
	— leniwe ósemki	✓	✓	✓	
	— kapturek myśliciela	—	✓	✓	
	— ziewanie energetyczne	—	✓	✓	
	— sowa	—	✓	✓	
	— słoń	—	✓	✓	
Ćwiczenia usprawniające koncentrację uwagi.	• wyszukiwanie na obrazku ukrytych elementów	✓	✓	✓	
	• wyszukiwanie par takich samych obrazków	✓	✓	✓	
	• ćwiczenia typu „Połącz kropki”	—	✓	✓	
	• zabawy:				
	— „Detektyw”	✓	✓	✓	
	— „Trzy kubeczki”	✓	✓	✓	
	— „Bystre oko”	✓	✓	✓	
	— „Dobierz pary”	✓	✓	✓	
	— „Kacper mówi wam”	✓	✓	✓	
	— „Głuchy telefon”	—	✓	✓	

	– „Morze – brzeg”	–	✓	✓	
	– „Słuchaj uważnie”	–	✓	✓	
	– „Lampa – nos”	–	✓	✓	
	– „Odkrywca”	–	✓	✓	
	– „Chodzenie”	–	✓	✓	
	– „Zaśnij – obudź się”	–	✓	✓	
	– „Sklep”	–	–	✓	
	– „Podaj dalej”	–	–	✓	
	– „Naśladowanie”	–	–	✓	
	– „Króliczek i pchełka”	–	–	✓	
	– „Dzieci śpią”	✓	✓	✓	
	– puzzle, układanki	✓	✓	✓	
	– labirynty	✓	✓	✓	
	– gry edukacyjne typu memory	✓	✓	✓	
	– łamigłówki	–	✓	✓	
	– zagadki logiczne	–	–	✓	
	– „Sztafeta patyczkowa”	–	–	✓	
	• ćwiczenia z mandalą	–	✓	✓	
	• składanie origami	–	–	✓	
Ćwiczenia rozwijające pamięć.	• zapamiętywanie krótkich wierszy i rymowanek	✓	✓	✓	
	• słuchanie opowiadań ukierunkowane na zapamiętywanie szczegółów	✓	✓	✓	
	• zapamiętywanie szczegółów na obrazkach	✓	✓	✓	

• odtwarzanie z pamięci układów figur geometrycznych, klocków, koralików itp.	✓	✓	✓	
• odtwarzanie z pamięci rytmu, sekwencji ruchów	—	✓	✓	
• ćwiczenia w budowaniu skojarzeń	—	✓	✓	
• ćwiczenia w wizualizacji skojarzeń	—	✓	✓	
• zapamiętywanie elementów za pomocą metody łańcuszków	—	✓	✓	
• zapamiętywanie elementów metodą zakładek	—	—	✓	
• zapamiętywanie kolorów za pomocą skojarzeń	—	—	✓	
• zapamiętywanie odgłosów	—	—	✓	
• zabawy:				
— „Co się zmieniło?”	✓	✓	✓	
— „Kto zmienił miejsce?”	✓	✓	✓	
— „Magiczna skrzynia”	✓	✓	✓	
— „Lustro”	✓	✓	✓	
— „Raz, dwa, trzy...”	✓	✓	✓	
— „Odkrywca”	—	✓	✓	
— „Zamiana miejsc”	—	—	✓	
— „Sklep”	—	—	✓	
— „Podaj dalej”	—	—	✓	
— „Naśladowanie”	—	—	✓	
— „Arka Noego”	—	—	✓	
• składanie obrazka z części	✓	✓	✓	

	• gry edukacyjne typu „memory”	✓	✓	✓	
Ćwiczenia relaksacyjne.	• słuchanie relaksacyjnych utworów muzycznych	✓	✓	✓	
	• zabawy relaksacyjne	✓	✓	✓	
	• bajki terapeutyczne	✓	✓	✓	
	• masażyki	✓	✓	✓	
Ćwiczenia wspomagające.	• ćwiczenia metodą Ruchu Rozwijającego	✓	✓	✓	
	• ćwiczenia metodą Edukacji przez Ruch	—	✓	✓	
	• Zabawy Fundamentalne	✓	✓	✓	

Załącznik nr 2**Zbiór wierszy i rymowanek****3-latki**

Wpadła gruszka do fartuszka,
a za gruszką dwa jabłuszka,
a śliweczka wpaść nie chciała,
bo śliweczka niedojrzała.

autor nieznany

Mam trzy latka

Mam 3 latka, 3 i pół
brodą sięgam ponad stół.
Do przedszkola chodzę z workiem
i mam znaczek z muchomorkiem.
Pantofelki ładnie zmieniam,
myję ręce do jedzenia.
Zjadam wszystko z talerzyka,
tańczę, kiedy gra muzyka.
Umiem wierszyk o koteczku,
o tchórzliwym koziołeczku,
i o piesku, co był w polu,
nauczyłam się w przedszkolu.

autor: I. Suchorzewska

Jedzie pani Zima

Jedzie pani Zima na koniku białym.
Spotkały ją dzieci, pięknie powitały.
Droga pani Zimo, sypnij dużo śniegu,
żeby nam saneczki nie ustały w biegu.

autor: H. Ożogowska

Eskimosek

To jest mały Eskimosek.
Ma czerwony z mrozu nosek,
ma kubraczek z futra foki,
co mu mocno grzeje boki.
Szyła mama go synkowi,
kiedy tata ryby łowił.

autor: S. Raczyński

Na saneczkach

Śnieżek skrzy się od słońeczka,
jedzie Krysią na saneczkach.
Lala Ola w dole stoi,
bo się lala śniegu boi.
A ten Misio, niedźwiedź bury,
zjeżdża z Krysią pędem z góry.

autor: W. Grodzieńska

Kolczasty język

To jest język,
mały język.
Język z kolców
ma kołnierzyk.
Z kolców płaszczyk,
z kolców szalik,
tylko nosek jak koralik.

autor: D. Gellner

Majowy wiersz

Gdy kukułki w maju
Na drzewach kukają,
to liczą —
raz, dwa, trzy.
A do ilu liczysz ty?

autor: T. Kubiak

Deszczowe kropelki

Kapu, kap!
Kapu, kap!
Kropla woła: Złap mnie! Złap!
Deszcz szeleści, pada, kapie.
Kto kropelki
Deszczu złapie?
Kapu, kap!
Ty, kałuźo, krople złap!

autor nieznany

Mam dwie ręce, palców dziesięć
narysuję jeża w lesie.
Potem razem z kolegami
pomaluję go farbami.
I w przedszkolu, damę słowo,
zrobi nam się kolorowo!

autor: Z. Stanecka

fragm. piosenki pt. Dobrze zwyczaje

Słonko ma bardzo dobre zwyczaje,
Dzień dobry mówi, gdy rano wstaje!
Dzień dobry, dzień dobry
Dzień dobry wam
Sto jasných promyków
Každemu dam.

śl. Cz. Janczarski, muz. W. Szpilman

Trzylatek

Mój mały trzylatku,
usiądź z nami w kole,
pani ci pokaże
twoje przedszkole.
W szatni schowaj butki,
a zabawki w sali,
w umywalni powieś ręcznik,
zuch jesteś — choć mały.

autor: I. Salach

Małe rączki

Dwie małe rączki klaszczą
a czasem się pogłaszczą.
W kolanka zastukają
i dzieciom pomachają.

*źródło: K. Sęsiadek,
„Zabawy paluszkowe”*

4-latki

Światelko

Przez ulicę idą dzieci,
Gdy zielone światło świeci.
Kiedy żółte się zapali,
Uważają nawet mali.
Gdy zobaczysz zaś czerwone,
Czekaj grzecznie na zielone.

autor: I. Salach

W karmniku

Nad deseczką,
na karmniku daszek.
Leci jeden,
drugi, trzeci ptaszek.
I już dziobki
zaczynają stukać.
Są ziarenka,
nie trzeba ich szukać.

autor: S. Szuchowa

Wiewiórka

Wiewióreczka ruda
oczkiem sobie mruga,
damy jej orzechy,
może przyjdzie tutaj.
Ma rudy ogonek,
oczka jak węgielki,
a na uszkach śmieszne
czerwone pędzelki.

autor: I. Salach

Buty chcą iść na przechadzkę

Buty chcą iść na przechadzkę.
Buty namawiają czapkę.
Czapka kurtkę, kurtka szalik —
Wszyscy się ponamawiali.
Pogadali jeszcze z Jackiem
i już poszli na przechadzkę.

autor: D. Gellner

Wakacje

Pojedziemy na wakacje
razem z mamą, razem z tatą.
Zabierzemy piłkę, namiot
i skakankę. Co ty na to?
Słońce, woda, las już czeka,
wszystkie dzieci woła.
Zabawimy się wesoło
przed powrotem do przedszkola.

autor: I. Salach

Deszczowy spacer

Poszła pani na spacer.
Deszczowe chmury przywiał wiaterek.
Gdy daleko od domu już była,
deszcz zaczął padać — parasol rozłożyła.
Gdy kropla za kroplą spadała,
pani pod parasol się schowała.
Gdy deszczyk przestał padać,
parasol złożyła i do domu wróciła.

źródło: K. Sąsiadek, „Zabawy paluszkowe”

Dom dla lalek

Ty masz klocek, ja mam też,
potrzebny nam trzeci.
Zbudujemy dom wspaniały,
zaprosimy dzieci.
Jeden dom i drugi dom
już budują dzieci.
Te dwa domy to dla misiów,
a dla lalek trzeci.

autor: K. Majewska

5-latki***Dziwne rozmowy***

W chlewiku mieszka świnka
 Co ryjkiem trąca drzwi
 Ja niosę jej jedzenie
 A ona kwi, kwi, kwi.
 Po dworze chodzi kaczka
 Co krzywe nóżki ma
 Ja mówię jej dzień dobry
 A ona kwa, kwa, kwa.
 Na drzewie siedzi wrona
 Od rana strasznie zła
 Ja mówię: jak się miewasz?
 A ona kra, kra, kra.
 Przy budzie trzy szczeniaczki
 Podnoszą straszny gwałt
 Ja mówię: cicho, pieski
 A one hau, hau, hau.

śl. W. Zaliwski, muz. A. Aleksandrowicz

Dzieci

Wszystkie dzieci
 na całym świecie
 są takie same —
 Lubią skakać na jednej nodze
 i lubią zanudzać mamę.
 Wszystkie dzieci
 na całym świecie
 śpiewają wesole piosenki
 i byle kamyk,
 i byle szkiełko
 biorą jak skarb
 do ręki.
 Podobno dzieci
 na całym świecie
 bywają niegrzeczne czasem,
 lecz to nie u nas,
 nie w naszym mieście —
 to gdzieś za górą, za lasem.

autor: D. Gellner

Jesienny pociąg

Stoi pociąg na peronie —
 żółte liście ma w wagonie
 i kasztany, i żołędzie,
 dokąd z nimi jechać będzie?
 Rusza pociąg, sapiąc głośno.
 Już w przedziałach grzyby rosną,
 a na półce wśród bagaży
 leży sobie bukiet jarzyn.
 Pędzi pociąg lasem, polem,
 pod ogromnym parasolem.
 Zamiast kół kalosze ma,
 za oknami deszcz mu gra.
 O, zatrzymał się na chwilę!
 Ktoś w wagonie drzwi uchylił
 i potoczył w naszą stronę
 jabłko duże i czerwone

autor: D. Gellner

Zgadywanka — rymowanka

W małym koszyczku
 leży podusia,
 a na podusi
 coś się porusza.
 Ma małe uszka
 i nosek mały,
 a na dodatek
 w futerku cały.
 Gdybyś mu mleczka
 w spodeczku dał,
 to się przeciągnie
 i powie miauuu.
 Wyjdzie z koszyczka,
 mleczko wypije
 i brudny pyszczek
 łapką umyje.

autor: Ala Hanna Murgrabia

Tańcowała igła z nitką

Tańcowała igła z nitką
 Igła — pięknie, nitka — brzydko.
 Igła cała jak z igielki,
 Nitce płaczą się supelki.
 Igła naprzód — nitka za nią:
 „Ach, jak cudnie tańczyć z panią!”
 Igła biegnie drobnym ściegiem,
 A za igłą nitka biegiem.
 Igła górą, nitka bokiem,
 Igła zerka jednym okiem,
 Sunie zwinna, zręczna, śmigła.
 Nitka szepce: „Co za igła!”
 Tak ze sobą tańcowały,
 Aż uszyły fartuch cały!

autor: J. Brzechwa

Tydzień

Tydzień dzieci miał siedmioro:
 Niech się tutaj wszystkie zbiorą!
 Ale przecież nie tak łatwo
 Radzić sobie z liczną dziatwą:
 Poniedziałek już od wtorku
 Poszukuje kota w worku,
 Wtorek środę wziął pod brodę:
 Chodźmy sitkiem czerpać wodę.
 Czwartek w górze igłą grzebie
 I zaszywa dziury w niebie.
 Chcieli pracę skończyć w piątek,
 A to ledwie był początek.
 Zamyśliła się sobota:
 Toż dopiero jest robota!
 Poszli razem do niedzieli,
 Tam porządnie odpoczęli...

autor: J. Brzechwa

Załącznik nr 3

Przykłady ćwiczeń i zabaw rozwijających pamięć i koncentrację uwagi

1. Zapamiętywanie ciągu elementów z wykorzystaniem metody łańcuchowej:

np. książka, dziewczynka, kotek, widelec, jabłko, samochód.

Nauczyciel opowiada historyjkę:

Kupiliśmy książkę, książkę ogląda dziewczynka, dziewczynka głaszcze kotka, kotek bawi się widelcem, na widelec nabijamy jabłko, jabłko potoczyło się pod samochód.

Dzieci z zamkniętymi oczami wyobrażają sobie to, o czym opowiada nauczyciel, tak jakby oglądały film. Następnie przypominają sobie kolejne elementy poprzez odtworzenie historyjki z pamięci. Zaczynamy od zapamiętywania elementów, które dzieci mogą zobaczyć na obrazkach, aby wykorzystać dodatkowo zmysł wzroku. Z czasem dzieci zapamiętują również elementy „ze słuchu”. Stopniowo zwiększamy ilość elementów zapamiętywanych tą metodą. Starsze przedszkolaki, które nauczą się zapamiętywać tą metodą, podejmują próby samodzielnego układania historyjek.

2. Ćwiczenia w budowaniu skojarzeń.

Pomagają w nauce samodzielnego układania historyjek, rozwijają słownik dziecka, np.:

- lalka siedzi na krześle,
- lalka śpi pod krzesłem,
- lalka kupiła krzesło,
- lalka maluje na krześle.

3. Ćwiczenie wyobraźni:

np. *Ruchy w wyobraźni.*

Dzieci siedzą na podłodze, nauczyciel prosi, aby pomyślały o dotknięciu łokciem nosa, mają tylko o tym myśleć, a nie to robić. Jeżeli dziecko ma kłopot z wyobrażeniem sobie ruchów, proponujemy, żeby najpierw wykonało je, a potem o nim pomyślało i wyobraziło sobie, np.:

- dotknijcie kolanem ucha,
- dotknijcie brodą kolan,
- stańcie na jednej nodze.

http://literka.pl/3/34.610/program_usprawniajacy_procesy_koncentracji_uwagi_i_pamieci_

Spacer w wyobraźni

Nauczyciel prosi dzieci, aby zamknęły oczy i wyobraziły sobie konkretne miejsce znajdujące się niedaleko, np. sklep albo plac zabaw. Dzieci wyobrażają sobie, że idą na spacer do tego miejsca. Nauczyciel pyta dzieci, co widzą podczas tego spaceru w wyobraźni, jakie dźwięki słyszą. Na początku podpowiada, co dzieci mogą zobaczyć i usłyszeć na takim spacerze. Młodszym dzieciom można nagrać podkład muzyczny składający się z różnych odgłosów, który pomoże w wizualizacji.

http://literka.pl/3/34.610/program_usprawniajacy_procesy_koncentracji_uwagi_i_pamieci_

4. Ćwiczenia w wizualizacji skojarzeń.

5. Zapamiętywanie kolorów za pomocą skojarzeń:

np. zabawa *Kolory, które ożyły.*

Nadajemy kolorom jakieś symbole, np. żółty — słońeczko, zielony — trawa itd. Ważne, aby symbole kolorów zawsze były takie same. Zapamiętujemy kolory poprzez zapamiętywanie ich symboli.

6. Zapamiętywanie szczegółów na obrazkach.

Uprzedzamy dziecko, że pokażemy mu obrazek bardzo krótko (10–15 s). Prosimy, żeby dokładnie obejrzało 1 lub 2 (w przypadku starszych dzieci) elementy, np. dziewczynkę i pieska, i zapamiętało jak najwięcej szczegółów. Po zakryciu obrazka pytamy dziecko o szczegóły, np.: „Jakiego koloru sukienkę miała dziewczynka?”.

7. Zapamiętywanie odgłosów.

Zapamiętywanie usłyszanych przez dziecko dźwięków, np. odgłosów zwierząt lub ulicy.

Ćwiczenie wyłącznie dla najstarszych przedszkolaków.

8. Zabawy typu „Co się zmieniło?”.

Wśród ułożonych na stole przedmiotów dokonujemy jakiejś zmiany, np. dokładamy element, zabieramy lub zamieniamy na inny.

9. Wyszukiwanie na obrazku ukrytych elementów.

10. Ćwiczenia typu „Poszukaj taki sam obrazek, znaczek, literkę”.

11. Odtwarzanie z pamięci pokazanych przez nauczyciela i zakrytych układów figur, klocków, koralików, kolorów – poprzez układanie, nawlekanie, rysowanie itp.

12. Składanie obrazka z części wg wzoru i bez niego.

13. Labirynty.

Poszukiwanie drogi dotarcia do celu poprzez wodzenie palcem lub rysowanie ołówkiem.

14. Lustro.

Odtwarzanie przez dziecko 2, 3 ruchów demonstrowanych przez nauczyciela lub inne dziecko.

15. Odszukiwanie w zestawie demonstrowanych obrazków w określonej kolejności.

16. Nauka na pamięć krótkich wierszy, rymowanek – teksty w załączniku nr 2.

17. Odtwarzanie pokazanego wcześniej przez nauczyciela rytmu, sekwencji ruchów.

18. Połącz kropki.

Dzieci otrzymują kartki, na których należy połączyć właściwe kropki. Po skończonym zadaniu opowiadają, co wyszło z połączonych kropek.

19. Głuchy telefon.

Dzieci, siedząc w kole, wybierają jedną osobę, która rozpocznie zabawę. Jej zadaniem jest wymyślenie słowa lub zwrotu i przekazanie go kolejnej osobie, szepcząc do ucha, tak aby nikt inny nie słyszał. Uczestnicy kolejno starają się przekazać wierne usłyszaną informację. Ostatnia osoba powtarza głośno to, co usłyszała.

20. Detektyw.

Poszukiwanie brakujących fragmentów obrazka.

21. Bystre oko:

- wyszukiwanie z szeregu obrazków takiego samego jak w podanym wzorze;
- dorysowywanie brakujących elementów na drugim rysunku;
- wyszukiwanie elementów różniących dwa rysunki;
- wyszukiwanie i przeliczanie elementów ukrytych na rysunku.

na podstawie gry planszowej „Bystre oczko” – wydawca ADAMIGO

22. Dobierz pary:

- wyszukiwanie par takich samych obrazków, gdy wszystkie karty są odkryte;
- wyszukiwanie par takich samych obrazków, gdy wszystkie karty są zakryte.

na podstawie gier typu „memory”

23. Podkreślanie litery.

Polega na zakreślaniu w tekście wybranym kolorem podanej przez nauczyciela litery (ćwiczenie koncentracji uwagi dla starszych przedszkolaków do pracy indywidualnej).

24. Znajdź ukryte cyfry.

Wyszukiwanie na obrazku ukrytych cyfr (ćwiczenie koncentracji uwagi dla starszych przedszkolaków do pracy indywidualnej).

25. Magiczna skrzynia.

Nauczyciel wkłada do „magicznej skrzyni” (może być też torba, pudełko) różne przedmioty, dzieci zapamiętują, co zostało włożone (w starszych grupach mogą zapamiętywać również kolejność wkładanych przedmiotów).

26. Trzy kubeczki.

Nauczyciel przygotowuje trzy kubeczki i mały przedmiot, np. guzik lub cukierek, który można łatwo pod nimi schować. Następnie umieszcza go pod kubeczkiem, wyraźnie pokazując dziecku, pod którym. Zmienia ułożenie kubeczków i pyta, pod którym kubeczkiem znajduje się przedmiot. Zabawę można przeprowadzić z jednym dzieckiem lub niewielkim zespołem.

27. Sklep.

Nauczyciel zaczyna zabawę, mówiąc np. „Kupiłem w sklepie...”. Pierwsze dziecko powtarza i dodaje swój element: „Kupiłem w sklepie ołówkę”. Kolejne dziecko powtarza zakupy kolegi i dodaje swoje: „Kupiłem w sklepie ołówkę i pomidory” itd.

na podstawie – zabawy „Prezenty” <http://www.szkolnictwo.pl/index.php?id=PU9752>

28. Króliczek i pchełka.

Nauczyciel śpiewa dzieciom piosenkę:

„Mały króliczek miał pchełkę na uchu,
mały króliczek miał pchełkę na uchu,
mały króliczek miał pchełkę na uchu,
podrapał się łapką, uciekła w popłochu”.

Następnie powtarza piosenkę, omijając niektóre słowa, np. „Mały... miał... na uchu.” Potem wybrane słowa zastępuje kłaśnięciem.

http://literka.pl/3/34.610/program_usprawniajacy_procesy_koncentracji_uwagi_i_pamieci_

29. Raz, dwa, trzy...

Dzieci podzielone są na czteroosobowe zespoły. Na hasło nauczyciela: „Raz, dwa, trzy, Baba Jaga patrzy” wybrana osoba z zespołu przybiera wymyśloną przez siebie pozę i nieruchomieje na kilka sekund. Po tym czasie pozostałe trzy osoby z zespołu muszą ją jak najdokładniej powtórzyć.

modyfikacja tradycyjnej zabawy dziecięcej „Raz, dwa, trzy, Baba Jaga patrzy”

30. Kto zmienił miejsce?

Dzieci siedzą w kole. Jedno odwraca się lub opuszcza pomieszczenie. Jego zadaniem będzie wskazanie dziecka, które w tym czasie zmieniło swoje miejsce.

31. Arka Noego.

Dzieci siedzą w kole. Nauczyciel zaczyna opowiadać: „Noe zabiera do arki dwa wróble — ćwir, ćwir”. Dziecko siedzące obok kontynuuje: „Noe zabiera do arki dwa wróble ćwir, ćwir i dwa osły — iia, iia”. Każdy kolejny uczestnik zabawy musi powtórzyć wszystkie zwierzęta, które zostały już wymienione, oraz odgłosy, jakie one wydają, i dodać od siebie nowe zwierzę. Odgłosy zwierząt mogą wydawać za każdym razem wszyscy uczestnicy zabawy.

http://literka.pl/3/34.610/program_usprawniajacy_procesy_koncentracji_uwagi_i_pamieci_

32. Lampa — nos.

Nauczyciel prowadzi zabawę, pokazując na swojej twarzy poszczególne jej części: nos, oko, ucho. Równocześnie mówi „lampa”, wskazując ją. Dzieci naśladują gesty prowadzącego. Po kilkakrotnym, prawidłowym wskazaniu poszczególnych części nauczyciel zaczyna mylić dzieci. Pokazuje nos, a mówi: lampa. Zadaniem dzieci jest pokazanie właściwego elementu.

<http://docs7.chomikuj.pl/119.706.195,0,0,zabawy-wyciszaj%C4%85ce,-oddechowe.doc>

33. Zaśnij — obudź się.

Dzieci siedzą przy stolikach. Dla każdego z tych stolików zostaje ustalony czarodziejski dźwięk (odgłos instrumentu perkusyjnego), przy którym śpiące dzieci będą się budziły. Dzieci kładą ramiona na stole i chowają w nich swoje twarze. Oznacza to, że zasnęły i panuje cisza. Gdy tylko grupa siedząca przy jednym stole usłyszy swój czarodziejski dźwięk, budzi się: wszyscy podnoszą głowy. Aby pozostałe osoby przy innych stołach wiedziały, kiedy mogą się obudzić, musi nadal panować cisza. Na koniec wszyscy są obudzeni. Jeśli usłyszą swój dźwięk po raz kolejny, znowu zasypiają.

<http://docs7.chomikuj.pl/119.706.195,0,0,zabawy-wyciszaj%C4%85ce,-oddechowe.doc>

34. Kacper mówi wam.

Nauczyciel wybiera jedno dziecko, które będzie Kacprem, a reszta dzieci będzie go naśladować. Przed pokazaniem czynności Kacper wypowiada słowa: „Kacper mówi wam: np. klaśnijcie nad głową”. Dzieci wykonują polecenie. Jeżeli Kacper nie poprzedzi czynności magicznymi słowami: „Kacper mówi wam...”, wówczas dzieciom nie wolno go naśladować. Dziecko, które się pomyli, odpada z gry.

<http://www.nauczswojedzieckomyslec.ugu.pl/zabawy.html#lab4>

35. Słuchaj uważnie.

Dzieci siedzą w kole. Nauczyciel zaczyna opowiadać bajkę. Kilkoro z dzieci jest wybraną postacią z tej bajki. Jeżeli dziecko rozpozna postać, którą prezentuje, obiega siedzących rówieśników i wraca na swoje miejsce. Nauczyciel stara się tak opowiadać, aby każde dziecko było wymienione i miało możliwość wystąpienia.

<http://www.nauczswojedzieckomyslec.ugu.pl/zabawy.html#lab4>

36. Naśladowanie.

Grupa podzielona na dwa zespoły, które siedzą plecami do siebie. Przed każdą z nich leży zestaw identycznych instrumentów. Na znak nauczyciela ktoś z pierwszej grupy gra prosty rytm na wybranym instrumencie. Następnie ktoś z drugiej grupy rozpoznaje instrument i gra na nim ten sam rytm. Jeśli mu się powiedzie, grupa zdobywa punkt. Potem role się odwracają. Zabawę można zakończyć w chwili uzyskania przez jedną z grup uprzednio określonej liczby punktów. Zabawa wyłącznie dla najstarszych przedszkolaków.

http://literka.pl/3/24.807/zestawy_gier_i_zabaw_dla_dzieci_w_mlodszy_m_wieku_szkolnym

37. Morze – brzeg.

Dzieci ustawiają się przodem do nauczyciela. Ich zadaniem jest wyobrazić sobie, że są nad morzem i stoją w miejscu zetknięcia się wody z piaskiem. Na hasło oznaczające określenie miejsca, jak „piasek” – robią krok do przodu, a na hasło „woda” cofają się o krok. Dziecko, które pomyli kierunek ruchu, odchodzi na bok.

http://literka.pl/3/24.807/zestawy_gier_i_zabaw_dla_dzieci_w_mlodszy_m_wieku_szkolnym

38. Zamiana miejsc.

Dzieci siedzą na krzeselkach w kole. Nauczyciel stoi w środku. Dzieci odliczają kolejno i zapamiętują swoje numery. Nauczyciel wymienia dwie liczby, a osoby im odpowiadające szybko zamieniają się miejscami. Zabawa dla najstarszych przedszkolaków.

http://literka.pl/3/24.807/zestawy_gier_i_zabaw_dla_dzieci_w_mlodszy_m_wieku_szkolnym

39. Odkrywca.

Chętnemu dziecku zawiązujemy oczy i prowadzimy w dowolne miejsce w sali (zabawa może odbywać się na dworze). Dajemy dziecku dowolną ilość czasu na zbadanie tego miejsca rękoma. Jeśli dziecko jest już gotowe, prowadzimy je z powrotem do punktu wyjścia i odwiązujemy oczy. Zadaniem dziecka jest wskazanie miejsca, które badało.

40. Chodzenie.

Dzieci chodzą swobodnie po sali. Nauczyciel zmienia co jakiś czas polecenia: chodzimy jak ludzie bardzo: zmęczeni, smutni, weseli, zamyśleni, chodzimy z otwartym parasolem, w głębokim śniegu, po gorącym piasku, skaczemy po kamieniach w górskim potoku, tworzymy „Ministerstwo Głupich Kroków” – każdy wymyśla śmieszny sposób chodzenia.

artykuł Beaty Musielak „Dziecko ruchliwe musi się bawić”

41. Podaj dalej.

Nauczyciel dzieli grupę na zespoły. Każde dziecko staje się jakimś zwierzątkiem. Zabawa polega na przekazywaniu sobie piłki, podawaniu nazwy swojego zwierzątka i osoby, do której podajemy, np. tygrys do psa, pies do chomika. Kluczowym elementem zabawy jest zapamiętanie nie tylko nazwy swojego zwierzątka, ale również nazw zwierząt pozostałych dzieci w grupie. Zamiast nazw zwierząt dzieci mogą przyjąć nazwy owoców, warzyw, zabawek itp. Zabawa jest przeznaczona dla najstarszych przedszkolaków.

Wersja trudniejsza: Gracz, który zbyt długo się zastanawia lub pomylił nazwę zwierzątka, odpada z gry.

42. Dzieci śpią.

Nauczyciel prosi dzieci, żeby udawały, że śpią. Następnie mówi: „Dzieci śpią, dzieci śpią, jak się zbudzą będą...” tu wymienia nazwę zwierzątka albo zabawki. Dzieci udają, że się budzą i naśladują to, czym miały być. Zabawę powtarzamy kilka razy. Na koniec nauczyciel mówi: „Dzieci śpią, dzieci śpią, jak się zbudzą, będą znowu dziećmi”.

<http://www.szkolnictwo.pl/index.php/files/www.republika.pl/index.php?id=PU9752>

43. Sztafeta patyczkowa.

Dzieci siedzą w dwóch rzędach na krzeselkach, twarzami do siebie. Na początku i na końcu rzędu znajdują się krzeselka, na których ustawione są pudełka. Z przodu w pudełku są patyczki, na końcu pudełko jest puste. Dzieci trzymają w rękach po dwa patyczki, którymi będą podawać sobie patyczki z pudełka. Z pomocą swoich patyczków podają jeden drugiemu patyczki z pudełka. Ostatnie z dzieci w rzędzie wrzuca patyczek do pustego pudełka. Zabawę można przeprowadzić w formie zawodów. Cała zabawa powinna przebiegać w ciszy i skupieniu.

<http://docs7.chomikuj.pl/119.706.195,0,0,zabawy-wyciszaj%C4%85ce,-oddechowe.doc>

44. Zabawy relaksacyjne:

Balony

Dzieci mają sobie wyobrazić, że są dużymi balonami pełnymi powietrza. Powoli powietrze uchodzi z balonów, dzieci opadają na podłogę, stają się bezwładne.

http://literka.pl/3/24.807/zestawy_gier_i_zabaw_dla_dzieci_w_mlodszy_m_wieku_szkolnym

Góra lodowa

Dzieci stoją w dowolnych miejscach, wyobrażają sobie, że są górą lodową. Góra topi się pod wpływem słońca i powoli staje się rozlaną wodą. Na koniec dzieci leżą na podłodze, ręce podnoszą do góry, obserwują swoje dłonie, bawią się nimi.

<http://www.profesor.pl/publikacja,22.124,Program-nauczania,Program-kola-teatralnego-Entliczek-Pentliczek>

Zmęczony miś

Dzieci siedzą na dywanie. W chwili kiedy zaczynają płynąć dźwięki cichej, spokojnej muzyki, nauczyciel opowiada o zmęczonym misiu: „Pobawimy się w zmęczonego misia, który dużo pracował, potem bawił się na leśnej polanie i bardzo się zmęczył. Wszystkie dzieci teraz myślą o misiu i robią to samo, co on. Miś układa się wygodnie w swoim łóżeczku – wy też połóżcie się wygodnie. Teraz miś będzie odpoczywał. Ma zamknięte oczy, jest mu ciepło i miło. Jego lewa noga jest taka ciężka, że nie może jej nawet podnieść. Jest jej przyjemnie i ciepłutko. I wasza lewa nóżka jest bardzo ciężka, jest jej dobrze i przyjemnie. Jego prawa noga jest także ciężka i wasza podobnie, jest bardzo ciężka. Lewa ręka jest zmęczona, nie może się podnieść, jest jej dobrze. Prawa ręka jest ciężka. Miś bardzo się dziś napracował i z przyjemnością odpoczywa”. Nauczyciel przerywa opowiadanie na jakiś czas, a dzieci słuchają muzyki. Potem nieznacznie zwiększa głośność muzyki i dalej snuje opowiadanie o misiu,

który czuje się wypoczęty, za chwilę obudzi się z drzemki. Za jakiś czas nauczyciel rozmawia o tym, jak dzieci się czuły, odpoczywając tak jak miś.

artykuł Beaty Musielak „Dziecko ruchliwe musi się bawić”

Kiełkujące ziarenka

Nauczyciel prosi dzieci o zamknięcie oczu. Dzieci przyjmują pozycje „ziarenek”. Ziarenka śpią. Słoneczko zaczyna świecić i ziarenka kiełkują. Powoli zmieniają się w różne rośliny. Każdy myśli, jaką jest rośliną i na zakończenie zabawy opowie o tym. Oczy cały czas są zamknięte. „Rośliny” rosną, sprawdzają dotykiem i gestem, jaki jest świat. Ktoś „wykiełkuje” szybciej, a inny nie może „wykiełkować”, ale stara się, wyrasta. „Rośliny” wyrosły z nasion, otwierają oczy, przyglądają się sobie.

<http://edu.info.pl/10.436>

Różowa chmurka

Dzieci leżą swobodnie na dywanie, mają zamknięte oczy, oddychają spokojnie i słuchają muzyki połączonej z opowiadaniem bajki. Nauczyciel opowiada: „A teraz wyobraź sobie, że jest ciepły, słoneczny dzień. Niech ci się wydaje, że leżysz na różowej chmurce. Całe twoje ciało miękko na niej spoczywa. Wszystkie części ciała otulone są przez chmurkę, żadna nie musi nic robić, bo chmurka utrzymuje ją w powietrzu. Leżysz i łagodnie płyniesz z chmurką. Wieje lekki, chłodny wiaterek. Słoneczko delikatnie grzeje. Jest ci dobrze, chmurka unosi cię i kołysze. Wsłuchujesz się w muzykę. Płyniesz razem z nią... Stopniowo wracasz do rzeczywistości, poruszaj palcami rąk, otwórz oczy, oddychaj głęboko”.

artykuł Beaty Musielak „Dziecko ruchliwe musi się bawić”

45. Ćwiczenia relaksacyjne w formie masażu.

Wierszyków, przy których dzieci będą się masować, możemy uczyć na pamięć.

Dzieci siedzą w kole jedno za drugim, tak aby mogły wykonywać ruchy na plecach rówieśnika:

1. — *Mama córkę myła* (głaszczemy plecy dziecka)
 - *żeby czysta była* (rozcieramy plecy okrężnym ruchem dłoni)
 - *myła długie włosy* (dwoma palcami kreślimy linie wzdłuż pleców)
 - *plecy szorowała* (przesuwamy czubki palców w poprzek całych pleców)
 - *gdy wszystko umyła* (przesuwamy otwarte dłonie po plecach)
 - *brzuszek masowała* (od tyłu obejmujemy i masujemy brzuch)
 - *choć piana szczypie* (lekko szczypimy całe plecy)
 - *trochę w małe oczy* (na plecach rysujemy małe kółeczka)
 - *dziewczynka nie płacze* (delikatnie opukujemy plecy opuszkami palców)
 - *tylko rączki moczy* (opukujemy plecy otwartymi dłońmi)
 - *żeby były czyste, prania się nie bały* (trzymamy dziecko za nadgarstki i klaszczemy jego dłońmi)
 - *mamusi w sprzątaniu zawsze pomagały* (klaszczemy swoimi dłońmi w dłonie dziecka).

<http://edu.info.pl/10.436>

2. — *Idzie pani: tup, tup, tup* (na przemian stukamy w plecy opuszkami palców wskazujących)
 - *dziadek z laską: stuk, stuk, stuk* (delikatnie stukamy zgiętym palcem)
 - *skacze dziecko: hop, hop, hop* (naśladujemy dłonią skoki, na przemian opierając ją na przegubie i na palcach)

- *żaba robi dłuuuugi skok* (klepiemy dwie odległe części ciała dziecka).
- *Wieje wietrzyk: fiu, fiu, fiu* (dmuchamy w jedno i drugie ucho dziecka)
- *kropi deszczyk: puk, puk, puk* (delikatnie stukamy w plecy wszystkimi palcami)
- *deszcz ze śniegiem: chlup, chlup, chlup* (klepiemy dziecko po plecach dłońmi złożonymi w „miseczki”)
- *a grad w szyby: łup, łup, łup* (lekko stukamy dłońmi zwiniętymi w pięści).
- *Świeci słońko* (gładzimy wewnętrzną stroną dłoni ruchem kolistym)
- *wieje wietrzyk* (dmuchamy we włosy dziecka)
- *pada deszczyk* (stukamy opuszkami palców).
- *Czujesz dreszczyk?* (leciutko szczypimy w kark albo łaskoczemy pod pachami)

M. Bogdanowicz, *Przytulanki, czyli wierszyki na dziecięce masażyki*, wydaw. Harmonia, Gdańsk 2005

Zanim dzieci będą bawić się w parach, nauczyciel, mówiąc wierszyk, pokazuje, jakie ruchy wykonuje się podczas masażyku.

46. Rysowanie na plecach.

Zabawa przebiega w parach. Jedno dziecko rysuje coś na plecach drugiego. Również ma odgadnąć, co zostało narysowane. Nauczyciel podpowiada, aby rysunki oznaczały coś prostego, np. serduszko, słońce, kwiatek. Potem następuje zmiana.

47. Słuchanie opowiadań ukierunkowane na zapamiętanie szczegółów.

48. Składanie papieru metodą origami.

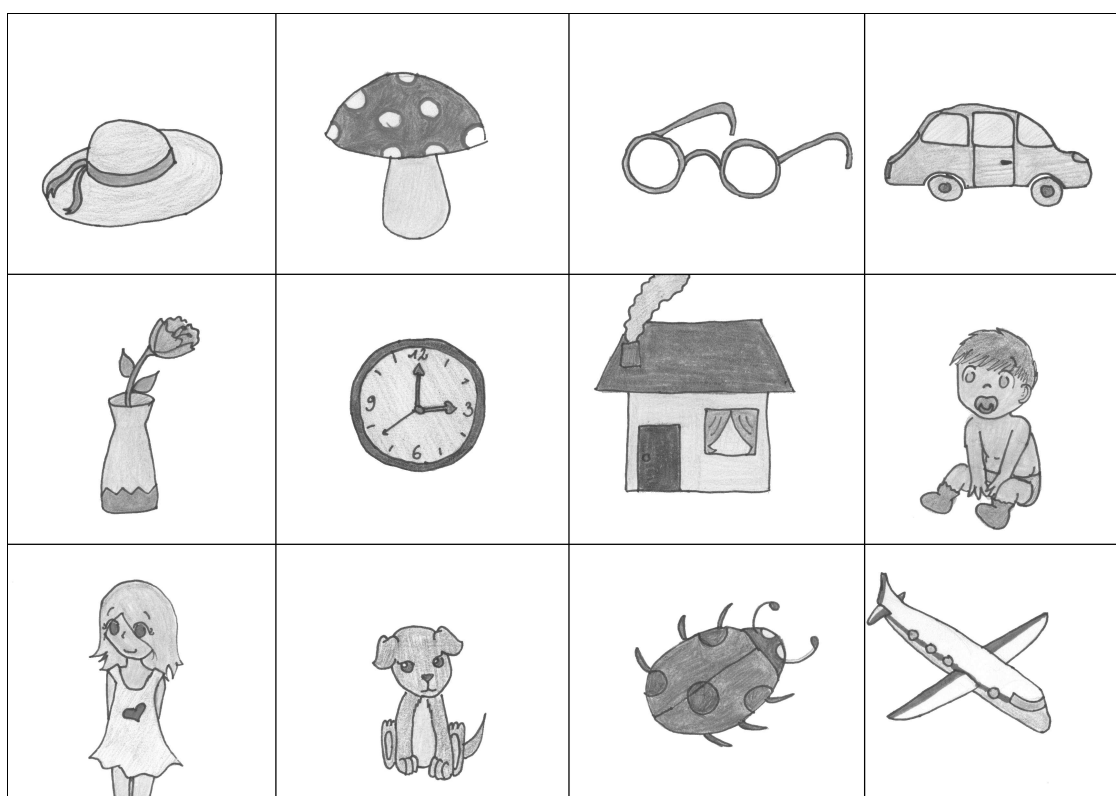
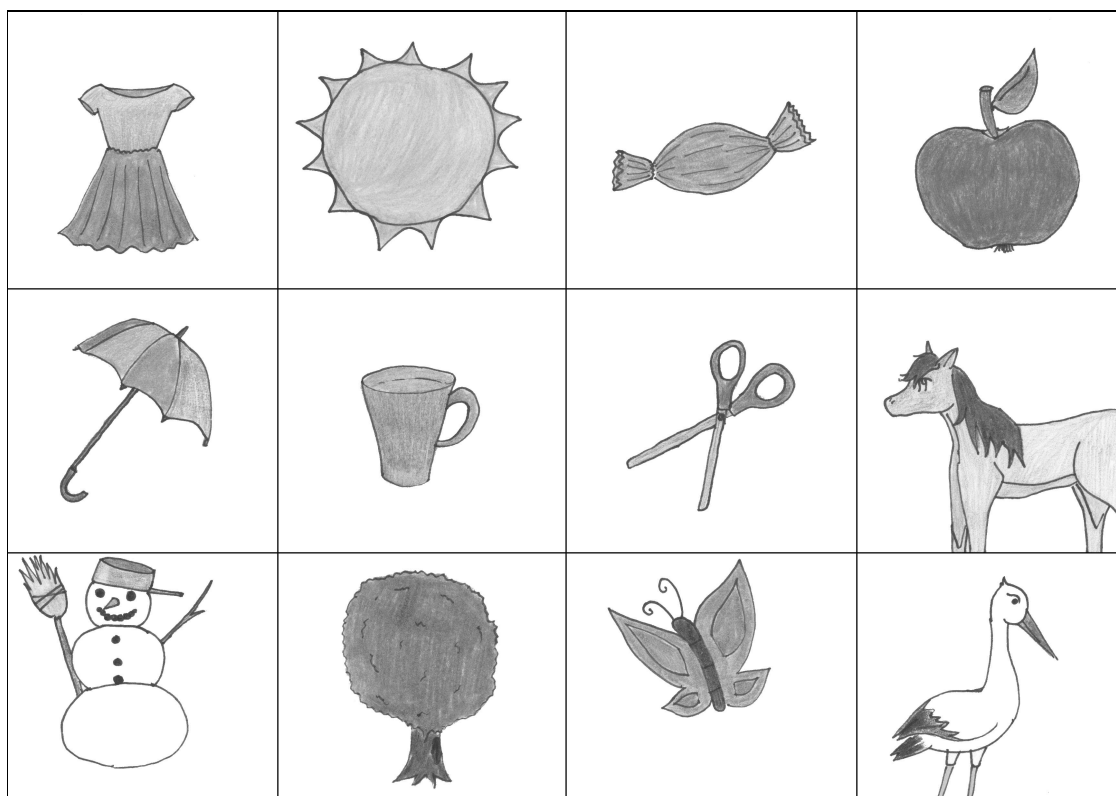
49. Ćwiczenia z wykorzystaniem mandali.

Praca z mandalą może odbywać się poprzez jej kolorowanie, wyklejanie, układanie z gotowych elementów, np. figur geometrycznych itp.

50. Ćwiczenia z wykorzystaniem gier edukacyjnych, układanie puzzli.

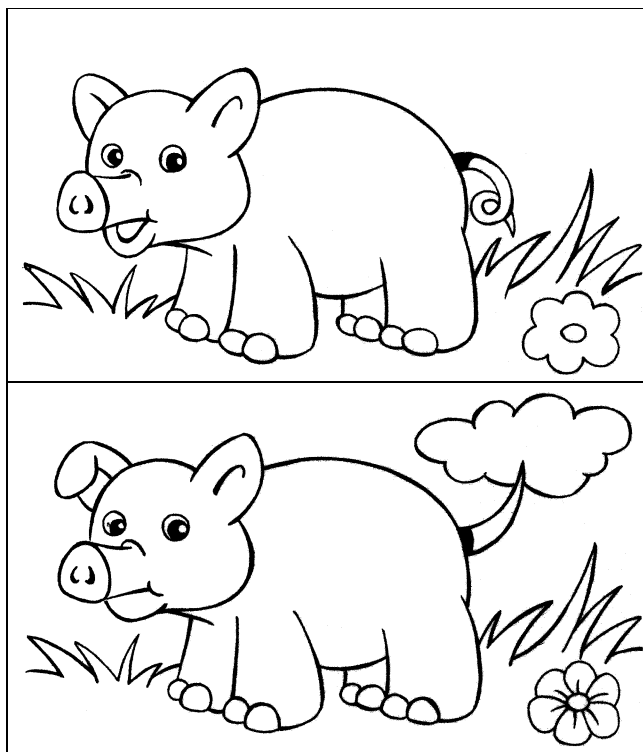
Załącznik nr 4

Narzędzia badawcze

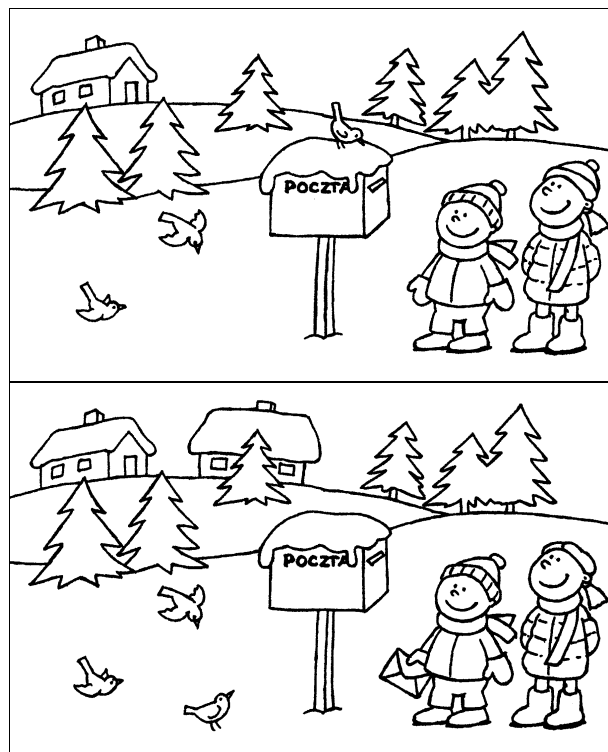
Rysunki wykonała Ola Zawłocka

Znajdź 5 szczegółów różniących obrazki.

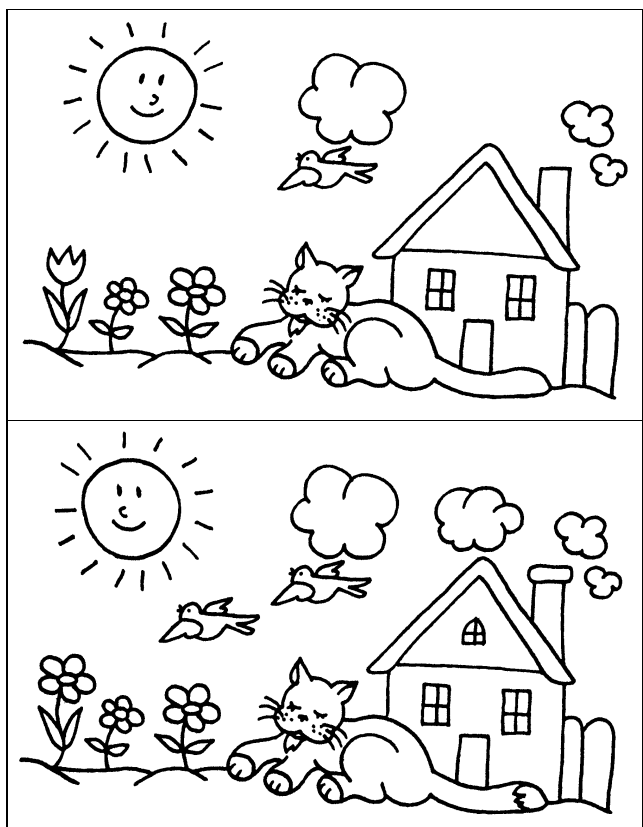
„Wielkie malowanie” — wyd. PASJA

Znajdź 5 szczegółów różniących obrazki.

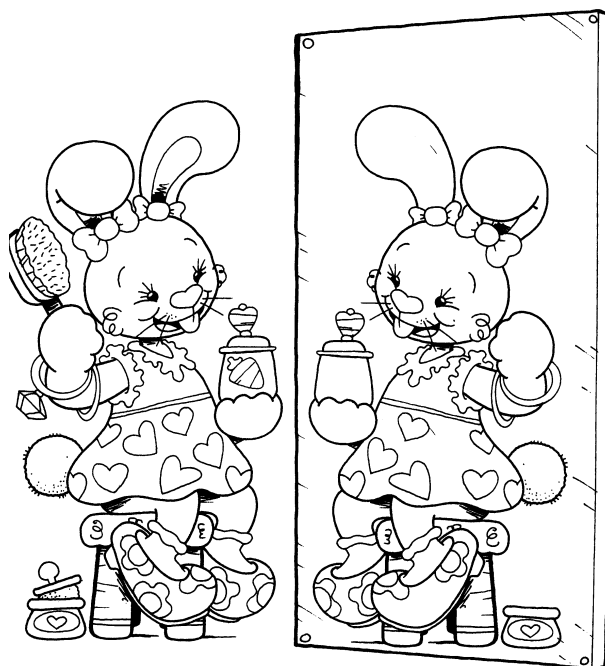
„Wesoła szkoła sześciolatka” kolorowanka wyd. WSiP

Znajdź 7 szczegółów różniących obrazki.

„Wesoła szkoła sześciolatka” kolorowanka wyd. WSiP

Znajdź 7 szczegółów, którymi różni się oryginał od odbicia w magicznym lustrze.

„Nauczycielka Przedszkola”

Polecamy...

...wszystkim nauczycielom

Polecana pozycja Anny Jurek „**Skoncentruj się. Zestaw ćwiczeń dla uczniów gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych**” doskonale wpisuje się w propozycje pracy w ramach ministerialnego projektu **Podniesienie efektywności kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi**.

Jak zauważa sama autorka, uwaga ma znaczący wpływ na przebieg procesów poznawczych decydujących o postępach w uczeniu się.

We wstępie znajdziemy wykaz problemów, w których rozwiązaniu pomogą zawarte w tej książce ćwiczenia, i zaproszenie po sięgnięcie po tę pozycję, jeśli uczeń:

- łatwo się rozprasza
- często się zamyśla
- jest niecierpliwy
- trudno mu zabrać się do nauki
- często odkłada różne sprawy
- ma trudności ze zrozumieniem poleceń
- jego działania są chaotyczne
- często myli cyfry i litery
- trudno mu nadać z wykonaniem poleceń na sprawdzianach
- ma trudności z planowaniem swoich czynności
- często nie kończy tego, co zaczął
- czyta inne wyrazy niż te, które są napisane
- często popełnia różnego rodzaju pomyłki
- ma trudności z podzielnością uwagi.

Dla nauczyciela jest to wykaz sytuacji, w których powinien wkroczyć, realizując zalecenia powyżej wspomnianego projektu.

Autorka – mająca duże doświadczenie w pracy z dziećmi i młodzieżą z trudnościami w uczeniu – zapewnia, że ćwiczenia pomogą nie tylko poprawić koncentrację uwagi, ale również spostrzeganie, pamięć, koordynację wzrokowo-ruchową, orientację wzrokowo-przestrzenną, apercpcję uwagi, selekcję i grupowanie informacji oraz szybkość ich przetwarzania.

Dla ucznia dużą pomocą będzie rozdział *Jak uczyć się skutecznie*, w którym może znaleźć wskazówki rozwijania umiejętności efektywnej nauki.

Książka polecana jest przez Polskie Towarzystwo Dysleksji, a przez prof. dr hab. Martę Bogdanowicz jako pozycja, „która ma wiele walorów merytorycznych i praktycznych”.

Elżbieta Cymerys
doradca metodyczny języka polskiego

☞ Jurek A., *Skoncentruj się. Zestaw ćwiczeń dla uczniów gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych*, Gdańsk 2005

...nauczycielom nauczania początkowego i matematyki

Chciałabym polecić publikację Centralnej Komisji Egzaminacyjnej **„Pozwólmy dzieciom myśleć. O umiejętnościach matematycznych polskich trzecioklasistów”** Mirosława Dąbrowskiego. Opracowanie zawiera, przeprowadzone na bazie projektu CKE, wyniki badań podstawowych umiejętności matematycznych uczniów klas trzecich szkoły podstawowej. Przedstawiona jest analiza błędów popełnianych w trakcie nauczania matematyki w klasach 1–3, przykłady pomocy dydaktycznych i sposobów nauczania, w tym np. sposoby wprowadzania nowych pojęć i symboli matematycznych. Podane są również typowe kategorie braków i błędów popełnianych przez uczniów klas 1–3 w działaniach matematycznych. Publikacja zawiera przykłady zadań z różnych działów nauczania matematyki pokazujących błędy popełniane przez uczniów oraz podaje sposoby, jak uczyć, by je zminimalizować. Na podstawie przeprowadzonych badań stwierdzono, że uczniowie mają duży problem ze stosowaniem algorytmów działań pisemnych (np. mylą dodawanie z mnożeniem), a szczególnie dużym problemem dla nich jest stosowana metoda dzielenia pisemnego.

Wśród wniosków autora publikacji powtarzany jest: symbole i nowe pojęcia matematyczne wprowadzamy, gdy uczeń wie i rozumie, co oznaczają, organizujemy proces uczenia się ucznia tak, aby zaczynał od poziomu gestów i działania (*enaktywnie*) oraz używając rysunków (*ikonicznie*).

Izabela Niezgoda
doradca metodyczny biologii

☞ Dąbrowski M., *Pozwólmy dzieciom myśleć. O umiejętnościach matematycznych polskich trzecioklasistów*, Warszawa 2007